

W.J. Ouweneel e.a.

Het Avondmaal van de Heer

in enkele oudtestamentische typen,

en volgens het Nieuwe Testament

bewerkte bijbellezingen onder redactie van H. Bouter

'Want zo dikwijls u dit brood eet en de drinkbeker drinkt, verkondigt u de dood van de Heer, totdat Hij komt'.

1 Korintiërs 11:26

Inhoud

1. Het Pascha en het avondmaal.....	4
Inleiding	4
Een gedachtenismaaltijd	7
Het paaslam.....	11
De bittere kruiden	14
Totdat Hij komt.....	16
De ongezuurde broden.....	18
Wat betekent deze dienst voor u?	19
2. Het dank- of vredeoffer en het avondmaal.....	21
Wij hebben een altaar.....	21
Het vredeoffer – een offermaaltijd	23
Het vredeoffer en de overige offers in Lev. 1-7	25
Het algemeen priesterschap van de gelovigen	28
De wet op het dank- of vredeoffer	32
3. Het avondmaal bij Matteüs en Marcus	38
Verschillen tussen de evangeliën	38
Verschillen t.a.v. de instelling van het avondmaal.....	39
Nadat Hij gedankt had	41
Dit is Mijn lichaam.....	42
Neem	44
Neem, eet	46
Dit is Mijn bloed	49
4. Het avondmaal bij Lucas.....	54
Waar wil Christus de Zijnen bijeenbrengen?	54
Ik heb er vurig naar verlangd dit Pascha met u te eten	59
En Hij nam brood.....	62
Doe dat tot Mijn gedachtenis	66
Evenzo ook de drinkbeker	69
5. De tafel van de Heer	72
De tafel van de demonen	72
Vlucht weg van de afgodendienst.....	74
De drinkbeker van de dankzegging	78

Het brood dat wij breken.....	81
De tafel van de Heer.....	85
6. De maaltijd van de Heer	90
De maaltijd van de Heer op de dag van de Heer	90
Avondmaal en liefdemaal	94
Ik heb van de Heer ontvangen	95
Verkondig de dood van de Heer, totdat Hij komt.....	97
Onwaardig eten en drinken	99
Laat men zichzelf beproeven.....	101

1. Het Pascha en het avondmaal

Exodus 12:1-28; 1 Korintiërs 5:7-8

Inleiding

Het Oude Testament bevat vele illustraties van waarheden uit het Nieuwe Testament. Dat geldt ook voor het avondmaal: met name in het Pascha en in het vredeoffer vinden wij treffende voorafschaduwingen van het avondmaal. Eigenlijk moet men wel het een en ander van het Nieuwe Testament weten, vóórdat men de beelden van het Oude Testament echt op hun waarde kan schatten. Maar ik denk dat wij toch wel met deze beide oudtestamentische typen van het avondmaal kunnen beginnen. Het is natuurlijk ook niet toevallig dat Christus Zelf in de laatste nacht van Zijn leven het avondmaal heeft ingesteld ter gelegenheid van de paasmaaltijd; en wij zullen dan ook zeer treffende overeenkomsten zien tussen het Pascha en het avondmaal. Christus heeft de lijnen van deze Joodse ceremonie doorgetrokken en hiervan een geheel eigen, specifiek christelijke instelling gemaakt.

Er zouden eventueel nog wel andere oudtestamentische beelden van het avondmaal te noemen zijn. Ik denk hierbij aan wat Paulus zegt in 1 Korintiërs 10:1-5, waar hij enerzijds zinspeelt op de doop ('allen zijn tot Mozes gedoopt in de wolk en in de zee'), en anderzijds op het avondmaal ('allen aten hetzelfde geestelijke voedsel en allen dronken dezelfde geestelijke drank'). De Korintiërs waren weliswaar gedoopt en vierden ook regelmatig het avondmaal, maar er kwamen zulke wantoestanden in hun midden voor, dat de apostel bang was dat dit bij sommigen niet meer dan een uiterlijke aangelegenheid was. En hij wijst dan op het voorbeeld van de Israëlieten, die eveneens deel hadden aan bepaalde uiterlijke voorrechten, maar toch jammerlijk omkwamen in de woestijn. Dat is een ernstige waarschuwing, zeker in onze tijd waarin velen zich wel christen noemen maar niet opnieuw geboren zijn. Men kan echter niet zomaar deelnemen aan deze dingen. Sterker nog: als iemand deel heeft gehad aan deze dingen, terwijl hij een naamchristen is, dan is het oordeel des te erger (zie nader in hst. 5).

Laten wij ons nu echter beperken tot het Pascha, zoals wij daarover lezen in Exodus 12. Ik wil hierbij in de eerste plaats nog enkele algemene, inleidende opmerkingen maken. Wanneer men het Oude Testament leest en kennis neemt van de wetten die God aan Zijn volk had gegeven, dan valt het op hoe vele ceremoniën Israël destijds kende. Dat maakt het zo opmerkelijk dat God ons als christenen slechts twee van zulke inzettingen heeft gegeven, namelijk doop en avondmaal.

Ik zou het woord 'sacrament' in dit verband willen vermijden, en wel om drie redenen.

(1) Ten eerste vanwege de haast magische betekenis die dit woord in het rooms-katholicisme heeft gekregen.

(2) Ten tweede omdat men het ook in protestantse kring vaak opvat als een 'genademiddel', waardoor diegene die het sacrament gebruikt een bepaalde vorm van genade zou (kunnen) ontvangen, bijv. versterking van het geloof. Ik zeg niet dat men die genade bij het avondmaal niet zou kunnen ontvangen, maar het is niet de bedoeling ervan; het is niet een beoogd middel ertoe.

(3) Ten derde – en dat is de belangrijkste reden – komt het woord sacrament ook niet voor in de Schrift. Het woord *sacramentum* komt wel voor in de Latijnse Bijbel, en daar is het de vertaling van het Gr. woord *mysterion*, d.i. mysterie, geheimenis, verborgenheid. Aangezien Gods Woord echter nergens over doop en avondmaal spreekt als over geheimenissen of verborgenheden, doen wij er goed aan dit woord ook niet voor deze christelijke inzettingen te gebruiken.

Wanneer wij denken aan de offeranden in het Oude Testament, dan waren daar enerzijds offers waarbij de nadruk lag op wat de Israëliet aan God *gaf*, en anderzijds offers waarbij de nadruk lag op wat hij *ontving*. Bij de maaltijdooffers (spijs- en vredeoffer) gaf hij van zijn dagelijks voedsel aan God. In het zondoffer ontving hij vergeving en verzoening van zijn zonden. In het brandoffer zien wij eigenlijk beide aspecten: de Israëliet verwierf daardoor Gods welgevallen, terwijl hij zijn brandoffer ook als een vrijwillige gave aan God aanbood. Zonder nu een direct leerstellig verband te leggen, merken we toch op dat deze beide elementen van geven en ontvangen ook terug te vinden zijn in doop en avondmaal. In de doop ontvangen wij iets, maar géén leven zoals vele christenen denken. Het verband dat zij leggen tussen doop en wedergeboorte is gebaseerd op een oppervlakkige lezing van Johannes 3. De doop spreekt echter niet van leven, maar uitsluitend van de dood. Romeinen 6:3-4 leert ons dat wij gedoopt zijn tot de dood van Christus. Wat ontvangen wij dan in de doop? Wij ontvangen de toegang tot het koninkrijk der hemelen, tot een plaats van zegen hier op aarde. Daarom wordt een christen ook maar één keer in zijn leven gedoopt, omdat hij maar één keer die toegang verkrijgt.

Bij het avondmaal zien wij meer die andere kant, die van het geven. Wij zullen zien dat het avondmaal o.a. een offerande van lof is jegens God. Daarom gebruikt men in het katholicisme de term 'eucharistie', wat verwijst naar het woord 'dankzegging' (of 'lofzegging', 'zegening') in 1 Korintiërs 10:16. En inderdaad heeft de avondmaalsviering o.a. het karakter van een lofprijzing, waarin de gelovige zijn dankbaarheid en blijdschap in de Heer tot uitdrukking brengt. Het is bovendien een offer dat wij telkens weer mogen herhalen. Hebrëeën 13:15 zegt ons (overigens niet in direct verband met het avondmaal) dat wij voortdurend een lof-offer aan God mogen brengen, letterlijk 'een slachtoffer van lof' mogen opofferen. Daarom is het een goede gewoonte om wekelijks het avondmaal te vieren op de dag van de Heer, zoals Handelingen 20:7 ook bevestigt. Bij het avondmaal bieden wij onze geestelijke offeranden van lof en dank aan God aan. Het accent ligt dus niet op de zegen die wij dan ontvangen, hoewel wij ongetwijfeld worden gezegend als wij zo in de tegenwoordigheid van de Heer zijn, maar op dat wat wij Hem mogen aanbieden.

Er zouden meer verschillen en overeenkomsten tussen doop en avondmaal te noemen zijn. Maar het grote verschil is dat de doop slechts één keer plaatsvindt, terwijl het avondmaal telkens weer wordt herhaald. De belangrijkste overeenkomst is dat beide inzettingen niet van het ontvangen van leven, maar van de dood van Christus spreken. De gedachte dat het avondmaal verband zou houden met het ontvangen van nieuw geestelijk leven, het leven van de gestorven en opgestane Christus, berust ook op een oppervlakkige lezing – nu niet van Johannes

3 maar van Johannes 6, dat m.i. niet met het avondmaal in verband gebracht moet worden.¹

Christus spreekt daar over Zijn vlees en over Zijn bloed, die ware spijs en drank zijn voor het geloof. Het gaat daar in eerste instantie om de vraag hoe een mens tot geloof kan komen. Welnu, dat doet hij door zich overdrachtelijk gesproken te voeden met de Persoon van de gestorven Christus. Het avondmaal is echter niet bestemd voor diegenen die nog tot geloof in Christus moeten komen, maar die reeds deel uitmaken van het volk van God – zoals ook de Israëlieten die het Pascha vierden reeds tot Gods volk behoorden. Het avondmaal herinnert de gelovigen aan de dood van Christus. Het is een verkondiging, niet van het leven maar van de *dood* van de Heer (1 Kor. 11:26). *Eenmaal* zijn wij tot Zijn dood gedoopt, maar *vele* malen mogen wij Zijn dood verkondigen. Bij de viering van het avondmaal gaan onze gedachten terug naar de dood van Christus en verkondigen wij wat die dood betekent.

Een gedachtenismaaltijd

Van het Pascha wordt gezegd dat die dag voor de Israëlieten een *gedenkdag* was (Ex. 12:14). Telkens werden zij daardoor herinnerd aan hun verlossing uit het land van de slavernij. Dit is dus een van de parallellen die er zijn tussen het Pascha en het avondmaal, want bij het avondmaal eten wij tot gedachtenis van onze Heer (Luc. 22:19).

---

¹ Het is hier niet de plaats om uitvoerig aan te geven waarom Johannes 6 niet met het avondmaal in verband gebracht kan worden, maar enkele opmerkingen kunnen wellicht nuttig zijn. Ten eerste werd het avondmaal pas ingesteld in de laatste nacht van het leven van Christus, en het zou heel vreemd zijn als Hij hier al toespelingen maakte op een zaak die de discipelen nog niet konden kennen en begrijpen. Ten tweede stelt de Heer hier met krachtige bewoordingen vast dat niemand leven kan ontvangen, die niet Zijn vlees heeft gegeten en Zijn bloed heeft gedronken – en het is onaanvaardbaar te stellen dat niemand behouden kan worden die niet het avondmaal tot zich genomen heeft. Ten derde verbindt de Heer aan dit eten en drinken de zekerheid van het eeuwige leven nu, en van de lichamelijke opstanding straks voor ieder die *geregeld* deelneemt aan Zijn vlees en bloed (dit is de zin van vs. 54 en vs. 56-58; zie de voetnoot in de Telosvert.). En wie zou deze hoge en eeuwige zegeningen afhankelijk durven stellen van de geregelde deelname aan het avondmaal? In deze passage gaat het om een *figuurlijk* zich voeden met de dood van Christus. Dit nader aan te tonen zou natuurlijk een gedetailleerde exegese van het hele hoofdstuk vergen.

Ik heb al opgemerkt dat de Heer Jezus het avondmaal heeft ingesteld ter gelegenheid van de viering van het Pascha met Zijn discipelen op de donderdagavond vóór Zijn sterfdag.² De uitdrukking de 'avondschemering' in Exodus 12:6, of letterlijk 'tussen twee avonden', bleek later in de geschiedenis van het jodendom nader bepaald te zijn op het negende uur van de dag, dat is drie uur 's middags onze tijd. En het negende uur was het uur van het gebed (vgl. Hand. 3:1), waarop de Israëlieten dagelijks opgingen naar de tempel om daar mee te maken hoe het avondbrandoffer werd geofferd. Elke dag weer opnieuw was daar om drie uur 's middags die plechtigheid op het tempelplein ter gelegenheid van het avondoffer. Maar als het Pascha werd gevierd, dan was er een bijzondere drukte op het tempelplein. Dan kwamen de Israëlieten van heinde en ver om het offeren van de zeven paaslammeren bij te wonen.

Dat zijn niet de eigenlijke paaslammeren die in gezinsverband werden geslacht en gegeten – want dat hadden de Israëlieten de avond ervoor al gedaan, net als de Heer –, maar de offerdieren die op het tempelplein werden geslacht en op het brandofferaltaar werden geofferd ten behoeve van de hele natie (Num. 28:16-21). Zo gebeurde dat ook in het jaar waarin, en op het moment waarop, Christus als het ware Paaslam stierf op het kruis. De Schrift zegt ons op welk uur Hij stierf op die vrijdagmiddag: het was het negende uur (zie o.a. Matt. 27:45-46), dus het tijdstip

---

² Er is veel gediscussieerd over de vraag wanneer Christus nu precies het Pascha met Zijn discipelen heeft gevierd en op welke dag Hij is gestorven; en ook over de vraag of Hij het Pascha mogelijk een dag eerder dan het volk heeft gevierd, omdat Hij wist dat Hij de volgende dag zou sterven dan wel omdat Hij een andere kalender zou volgen dan het officiële jodendom, enz. Al deze vragen vloeien voort uit Johannes 19:14: 'Nu was het [de] voorbereiding van het Pascha', wat de indruk wekt dat volgens Johannes het paasfeest een dag later viel dan volgens de andere evangelisten (vgl. ook 18:28). Zonder in details te treden merken we het volgende op. Het woord voor 'voorbereiding' betekende reeds in de eerste eeuw gewoon 'vrijdag', aangezien elke vrijdag de voorbereiding voor de sabbat is. De zin van het vers moet dan zijn: 'Nu was het de vrijdag van de paasweek', d.w.z. van de week van de ongezuurde broden, die onmiddellijk volgde op het slachten en eten van het paaslam (vgl. Luc. 22:1). Christus heeft op donderdagavond, net als de rest van het volk, het Pascha gevierd, terwijl de volgende dag het feest van de ongezuurde broden begon. De moeilijkheid van Johannes 18:28 ('[de overpriesters] gingen niet in het pretorium, opdat zij niet zouden worden verontreinigd maar het Pascha zouden eten') wordt opgelost door aan te nemen óf dat hiermee niet het eten van het paaslam, maar het feestmaal van de eerste dag van de ongezuurde broden is bedoeld, óf dat de sadduceeën een andere kalender volgden dan het overige volk en het paaslam een dag later slachtten en aten.

waarop het avondoffer werd gebracht, het uur van het gebed. Dit is wel heel opmerkelijk. Terwijl de vrome Israëlieten zich dus spoedden naar het tempelplein en daar op het negende uur de zeven paaslammeren werden geslacht, stierf niet ver daarvandaan buiten de stad op hetzelfde uur het ware Paaslam. Zoals de Schrift zegt: 'Want ook ons Pascha, Christus, is geslacht' (1 Kor. 5:7).

Toen de Heer Jezus de avond ervoor het Pascha met Zijn discipelen vierde, waren zij er nog helemaal niet klaar voor om te begrijpen hoe belangrijk die plechtigheid voor hen was. Zij dachten toen nog niet aan Zijn dood. Maar Christus moest hen erop voorbereiden, en Hij heeft toen ook gezegd dat zij het later zouden verstaan en dat Hij hun de Heilige Geest zou geven om alles in herinnering te brengen wat Hij hun had gezegd (Joh. 13:7; 14:26). Daarom zei Hij ook tegen de discipelen dat Hij vurig ernaar verlangd had dit Pascha met hen te eten, vóórdat Hij zou lijden (Luc. 22:15). Het Pascha heeft dus alles te maken met het sterven van de Heer Jezus. Het ware Paaslam is geslacht, en bij de viering van het avondmaal denken wij telkens daaraan terug. Het feit dat het avondmaal bij de viering van het Pascha is ingesteld, maakt ook duidelijk dat dit voortaan de tegenhanger ervan zou zijn. Zoals het oudtestamentische Pascha vooruitzag naar het offer van Christus, zo ziet het nieuwtestamentische avondmaal terug op Zijn verlossingswerk.

Inderdaad was het Pascha ook een herinneringsfeest, zoals reeds is opgemerkt, en wel ter herinnering aan de uittocht uit Egypte. Er is vanzelfsprekend verschil tussen het eerste Pascha waarover wij lezen in Exodus 12, en alle latere vieringen die nog zouden volgen in de geschiedenis van Israël. Alleen bij dat eerste Pascha werd het bloed aangebracht aan de huizen van de Israëlieten. Alleen bij dat eerste Pascha ging de verderfengel door het land Egypte en ook door Gosen om alle eerstgeborenen te doden in de huizen die niet waren beveiligd door het bloed. In de jaren daarna is er niet opnieuw bloed aangebracht aan de deurposten en aan de bovendorpel. Men behoefde niet opnieuw te schuilen achter het bloed. Er was geen verderfengel meer; en de eerstgeborenen hoefden niet opnieuw bevreesd te zijn, zoals zij dat waren geweest in die eerste nacht. Eenmaal had het oordeel gedreigd, maar het was nu voorgoed van hen geweken. Wat was dan de zin van al die latere vieringen van het Pascha? Wij lezen dat het een jaar later weer werd gevierd in de woestijn (Num. 9), en in het boek Jozua zien wij dat het ook werd gehouden in het land Kanaän (Joz. 5). Na de uittocht was het een *gedenkdag*, een feest ter herinnering aan die éénmalige verlossing uit Egypte.

Zo is het avondmaal nu ook niet bestemd voor mensen die nog niet weten of ze zijn verlost, maar voor diegenen die reeds behouden zijn en die kunnen terugdenken aan het grote werk dat eens voor altijd voor hen is volbracht. Het Pascha in de woestijn en in het Beloofde Land werd immers ook niet gevierd door mensen, die

niet wisten of ze wel uit Egypte waren verlost. Ze *waren* verlost en ze wisten dat ook. Daarom konden ze als een blij en dankbaar volk, dat roemde in de verlossing die God had geschonken (vgl. Ex. 15), dit herinneringsfeest houden. Evenzo is het avondmaal bestemd voor hen die weten dat Christus voor hen is gestorven, mensen die het lied van de verlossing hebben leren zingen.

Wat wij in Exodus 12 vinden, komt overeen met de instelling van het avondmaal zoals wij die vinden in de evangeliën. Christus heeft het avondmaal ingesteld in hetzelfde etmaal waarin Hij is gestorven, maar alle keren dat het avondmaal *daarna* is gevierd, wees het terug naar het werk dat *eenmaal* was volbracht op Golgota. Het werd gevierd door hen die wisten dat ze voor eeuwig waren verlost van hun zonden door het verzoeningswerk van Christus. De eerste malen dat het avondmaal is gevierd ter herinnering aan het volbrachte werk op het kruis, vinden wij vermeld in Handelingen 2:42 en 46.

Op de Pinksterdag – vijftig dagen na de opstanding van Christus – is de Heilige Geest uitgestort en is de Gemeente gevormd. Wij lezen dan dat de gelovigen volhardden 'in de breking van het brood' en dat zij 'brood braken aan huis'. Dat wil niet zeggen dat ze gewoon aten, want dat wordt in vers 46 nog eens apart genoemd – '(...) en namen samen voedsel' –, maar zij vierden samen het avondmaal en dachten daarbij terug aan het werk van Christus. Zo vinden wij het vele jaren later ook in Handelingen 20, waar staat dat de gelovigen in Troas elke eerste dag van de week bijeen kwamen 'om brood te breken' (vs. 7). En nog steeds hebben wij als christenen het voorrecht dat wij telkens weer mogen terugdenken aan wat er op Golgota is gebeurd. Nog steeds klinken de woorden van de Heer na in onze oren: 'Doe dit tot Mijn gedachtenis' (Luc. 22:19; 1 Kor. 11:24-25).

Precies zo zegt God hier in Exodus 12 over het Pascha: 'Deze dag moet voor u een gedenkdag worden (...). U moet hem vieren als een eeuwige verordening, al uw generaties door' (vs. 14). Het was een dag ter herinnering aan de verlossing die God voor Zijn volk had bereid. In Exodus 11 had God Zich als *Rechter* geopenbaard en de laatste plaag aangekondigd, waarbij Hij alle eerstgeborenen in het land Egypte zou doden. Maar in Exodus 12 is Hij de *Redder* van Zijn volk; en het is heerlijk God zó te mogen kennen. Evenzo denken wij bij de viering van het avondmaal aan het feit dat God de Oorsprong is van ons heil, en dat Hij de Heer Jezus heeft gegeven om ons te redden van het oordeel. Hoewel bij het avondmaal de herinnering aan het werk van Christus centraal staat, geloof ik dat onze avondmaalsvieringen niet compleet zijn als wij het aspect uit het oog zouden verliezen dat de Heer Jezus ook het Lam van God is. Het initiatief is van God uitgegaan. Hij is Degene die in Exodus 12 aanwijzingen geeft aangaande het paaslam om Zijn volk te redden van het verderf. Hij is ook Degene die in het Pascha de grondslag legt voor de doortocht

door de Rode Zee, voor de reis door de woestijn en voor de intocht in het Beloofde Land.

Het heilsplan is dus van *God* uitgegaan. Bij het avondmaal zien wij dat aspect met name in het bloed van het nieuwe verbond, want het nieuwe verbond gaat ook van God uit. Hij neemt het initiatief daartoe, omdat Hij Zich om Zijn volk bekommert en het wil redden en in gemeenschap met Hemzelf wil brengen. God Zélf heeft voorzien in het Lam dat nodig was (vgl. Gen. 22:8, 14). Hij gaf de Middelaar van het nieuwe verbond, en Hij heeft in het bloed van Christus de grondslag gelegd voor geheel nieuwe betrekkingen van zegen voor de mens.

Het paaslam

Het aspect dat bij het avondmaal zo op de voorgrond staat, namelijk de gedachtenis aan de Heer Zelf, het ware Offerlam, vinden wij echter ook in type bij het Pascha. Want God geeft in Exodus 12 het voorschrift dat het lam niet pas op de ochtend van de paasdag mocht worden uitgekozen, maar al drie dagen eerder, zodat het een belangrijke plaats innam in de woningen van de Israëlieten. De negende plaag, die van de duisternis, duurde drie dagen en onmiddellijk daarop volgde de laatste plaag, en wel in de nacht waarin Israël het paaslam moest slachten. Van de tiende tot de veertiende dag van de eerste maand hadden de Israëlieten het lam in bewaring in hun huizen (vs. 3, 6). Terwijl er in heel het land Egypte gedurende drie dagen een dikke duisternis was, was het bij al de Israëlieten licht in hun woningen (Ex. 10:23 SV).

Waardoor was het bij hen licht? Doordat zij – om het nieuwtestamentisch te zeggen – verlicht werden door het licht van het Lam (vgl. Openb. 21:23). Zoals de Israëlieten het paaslam in hun midden hadden, zo dient in onze huisgezinnen – en ook in het grote huisgezin van de Gemeente van God – Christus als het Lam van God centraal te staan. In de wereld is het duister, maar het licht van het Lam heeft alles anders voor ons gemaakt. Vanaf de tiende tot aan de veertiende dag van de eerste maand, hadden de Israëlieten dus het paaslam in hun woningen. Het is heel begrijpelijk dat het hele gezin zich in die dagen had gehecht aan dit jonge dier van een jaar oud. Wanneer de huisvader het lam pas op de ochtend van de laatste dag had uitgezocht, dan hadden met name de kinderen zich niet eraan kunnen hechten. Maar nu was het dagenlang bij hen geweest en betekende het heel wat voor die ouders en voor die kinderen om dat lam, dat inmiddels een deel van hun leven was geworden, over te geven in de dood. Ongetwijfeld hebben de kinderen er met tranen in hun ogen bij gestaan toen de vader het mes nam om het lam te slachten.

Maar zo is het ook met ons als wij het avondmaal vieren en ons bezighouden met de Persoon van Christus en Zijn dood verkondigen. Hij is immers voor ons de Veelgeliefde, en dus denken wij met droefheid aan Zijn sterven. Daarom heeft onze viering in zeker opzicht het karakter van een rouwdienst, waarbij het niet gaat om iemand die wij eigenlijk niet zo goed hebben gekend (zodat wij er meer uit beleefdheid naar toe gaan en het sterfgeval ons niet zoveel doet), maar om iemand die ons erg lief is. Telkens opnieuw ontroert het ons wanneer wij eraan denken dat Hij voor ons in de dood wilde gaan. In Jeremia 16:7 lezen wij dat het in Israël gebruikelijk was om brood te breken en daarbij een drinkbeker te drinken wanneer er een familielid was gestorven. Het ligt wel voor de hand te veronderstellen dat de Heer Jezus bij de instelling van het avondmaal bij dit gebruik heeft aangeknoopt. Hij wilde dat de Zijnen aan Hem zouden denken als de Gestorvene. Dan moeten wij niet direct zeggen: Ja, maar Hij is ook weer opgewekt! Christus wil juist dat wij – hoewel wij Hem óók kennen als de Opgestane – telkens weer worden herinnerd aan Zijn lijden en sterven en telkens meer leren indringen in de oneindige waarde van Zijn dood.

Wat de periode betreft dat het lam aanwezig was in de gezinnen van de Israëlieten, denk ik dat die ook verwijst naar de tijd van de omwandeling van de Heer hier op aarde. Toen Hij voor het eerst in de openbaarheid trad en om zo te zeggen het huisgezin van Israël binnenkwam, wees Johannes de Doper op Hem en zei tot tweemaal toe: 'Zie, het Lam van God' (Joh. 1:29, 36). Zo werd Hij bij Zijn volk geïntroduceerd. En wij hebben het voorrecht dat wij Hem in de vier evangeliën van stap tot stap kunnen volgen op zijn weg door dit leven. Hoe meer wij de evangeliën bestuderen en onszelf afvragen Wie Hij toch is, die ons zo na aan het hart ligt, des te intenser zullen wij Hem daar als het ware volgen van de tiende tot de veertiende dag. Onze harten zullen zich steeds meer aan Hem gaan hechten, zoals dat bij de discipelen ook het geval is geweest. Hoe weinig zij ook begrepen van Zijn lijden en sterven, zij wisten dat zij Hem liefhadden en zij vonden de gedachte dat Hij ging sterven afschuwelijk. Zij waren immers zolang bij Hem geweest en waren zeer aan Hem gehecht. Hoe heeft het hen aangegrepen dat hun geliefde Heer zo smadelijk is behandeld door de mensen. Hoe ontroert dit ook ons wanneer wij de lijdensgeschiedenis lezen en zien hoe Hij bespot en gehoond is. Maar bovenal treft het ons dat Hij als het ware Paaslam in ónze plaats wilde sterven en het rechtvaardige oordeel van God heeft gedragen, toen Hij werd beladen met onze zonden. Het doodvonnis is aan Hém voltrokken.

Zo ging dat ook met het paaslam: het moest worden geslacht. De vaders legden dat uit aan hun oudste zonen. Zij zeiden: Als dit lam niet zou worden geslacht, dan zou jij vannacht moeten sterven; het lam sterft in jouw plaats en geeft zijn bloed voor

jou. God ziet de waarde van het bloed van het lam, want Hij heeft gezegd: 'Wanneer Ik het bloed zie, dan ga Ik u voorbij' (Ex. 12:13, 23). Evenzo zijn wij door het kostbare bloed van Christus, als van een vlekkeloos en onbesmet lam (1 Petr. 1:19), gered van het oordeel dat ons te wachten stond. God weet de kostbaarheid van dat bloed zo te waarderen, omdat de welriekende reuk van het offer van Christus tot in eeuwigheid voor Hem opstijgt. Daarom kan God ons sparen wanneer wij schuilen achter het bloed van Christus. Bij de viering van het avondmaal denken wij ook aan dit aspect, want wij prijzen God dat Hij op grond van de dood van Christus met Zijn oordeel aan ons is voorbijgegaan.

Het is ook belangrijk dat het paaslam per gezin, per familie werd gegeten. Het hele volk kon niet op één plaats bijeenkomen om van één lam te eten, maar het Pascha werd in alle gezinnen afzonderlijk gevierd. Zo wordt nu ook het avondmaal in afzonderlijke plaatselijke gemeenten gevierd. Er is maar één Gemeente van God, zoals wij hier ook horen over 'heel de verzamelde gemeenschap van Israël' (Ex. 12:6). Maar de hele Gemeente kan niet op één plaats op aarde samenkomen om de dood van Christus te verkondigen. Zij doet dat in alle afzonderlijke plaatselijke gemeenten, zoals 1 Korintiërs 11:18-20 ook bevestigt.

Zo hadden alle gezinnen van de Israëlieten dus een lam en moesten zij 'rekening maken naar het lam' (Ex. 12:4 SV). Dat betekent dat men bij de keuze van het lam rekening moest houden met ieders behoefte. Een kleine familie kon niet zeggen: Wij nemen maar een half lam. Nee, dan moesten ze het maar delen met een ander gezin. Dit behelst de les voor ons, dat niet wijzelf maar *Christus* de maatstaf is waarmee wij rekening dienen te houden bij onze avondmaalsvieringen. Ons geestelijk niveau moet in overeenstemming zijn met het Lam. Hoewel wij in onszelf geen enkele waardigheid bezitten, leert 1 Korintiërs 11 ons dat wij op waardige wijze moeten eten van het brood en moeten drinken van de drinkbeker. Dat betekent dat wij het avondmaal houden op een wijze die beantwoordt aan de wil van God en aan de waardigheid van Christus. Als Christus door verkeerde praktijken bij het avondmaal onteerd zou worden, dan maken wij geen rekening naar het Lam en is het niet meer 's Heren avondmaal.

Het paaslam moest worden geslacht in de avondschemering en het bloed moest worden aangebracht aan de beide deurposten en de bovendorpel van de huizen waarin men het at. Dit is de eerste maal dat de Schrift iets zegt over de betekenis van het bloed ten aanzien van de verzoening en de verlossing. Daarom is Exodus 12 zo'n belangrijk hoofdstuk. In het boek Genesis is ook sprake van offers, maar er wordt in dat verband nooit gesproken over de betekenis van het bloed. Bij de viering van het Pascha laat God zien dat Hij met Zijn oordeel aan ons kan voorbijgaan op grond van het bloed van het offerlam.

Verder moest het vlees van het paaslam ook worden gegeten: 'Zij moeten het vlees dezelfde nacht nog eten; op vuur gebraden, met ongezuurde broden, en met bittere kruiden moeten zij het eten. U mag daarvan niets rauw eten, en zeker niet in water gekookt, maar alleen op vuur gebraden, met zijn kop, met zijn poten en zijn ingewanden' (Ex. 12:8-9). Het offer moest dus rechtstreeks aan de kracht van het vuur worden blootgesteld. Evenzo was er bij de Heer Jezus op het kruis niets dat het lijden voor Hem zou kunnen verzachten. De volle kracht van het oordeel van God kwam op Hem neer, zodat Zijn gebeente gloeide als een vuurhaard (vgl. Ps. 102:4-5; Klaagl. 1:12-13).

Er worden hier drie bestanddelen van het offer genoemd: de kop of het hoofd, de poten of de benen, en ook de ingewanden. Het hoofd doet ons denken aan de wijsheid van Christus, aan het feit dat Hij inzicht bezat in de gedachten van God en dat Hij ook al onze zonden kende. Hij kon Zich één maken met al onze zonden, zoals wij ook lezen van de zondebok in Leviticus 16:21, dat al de ongerechtigheden van de Israëlieten op het hoofd van de bok werden gelegd en voor Gods aangezicht door de hogepriester werden beleden. De benen spreken van de wandel van de Heer Jezus, van de energie waarmee Hij de weg is gegaan tot het einde toe. Zonder te wankelen of terug te deinzen ging Hij naar het kruis. De ingewanden zijn zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament een beeld van gevoelens van ontferming en barmhartigheid. Christus werd gedreven door liefde jegens arme en verloren zondaars, om hen door Zijn werk tot God terug te brengen. Bij de avondmaalsviering houden wij ons bezig met al deze aspecten van de Persoon van Christus en hebben wij ons daarmee te voeden. Wij hebben deel aan een gestorven Christus, die in onze plaats het vuur van het oordeel van God heeft verdragen. Dit brengen wij tot uitdrukking als wij eten van het brood, dat immers spreekt van het lichaam, het vlees van Christus.

De bittere kruiden

Het paasfeest was niet alleen maar een feest, want het vlees van het lam moest worden gegeten samen met bittere kruiden, die de maaltijd als het ware 'vergalden'. Voor de Israëlieten bleef er altijd die bittere herinnering aan de slavernij in Egypte, hoewel ze met blijdschap konden terugdenken aan hun verlossing uit het diensthuis. Zo is het met ons ook bij de viering van het avondmaal. Wij denken niet alleen met blijdschap terug aan onze verlossing uit de macht van de zonde en de satan, maar wij beseffen telkens opnieuw dat het *onze* zonden waren die de Heiland zo bitter hebben doen lijden. Dat is een smartelijke herinnering voor ons. Wij kunnen niet alleen maar feestvieren, en alleen blij zijn.

Wij kunnen niet alleen maar denken aan *onze* verlossing, want dan zouden wij uitsluitend met onszelf bezig zijn en niet met de Heer Jezus.

Wij komen samen ter gedachtenis aan het geslachte Lam; en als wij aan *Hem* denken, dan is er altijd een element van bitterheid aanwezig. Dan denken wij eraan hoe bitter het lijden was dat Hij moest ondergaan, hoe Hij tot God heeft geroepen uit de diepten van ellende waarin Hij was gedompeld. Daarom is het ook een goede gewoonte bij de viering van het avondmaal iets te lezen uit de psalmen die spreken over Zijn lijden, uit Jesaja 53 of uit de lijdensgeschiedenis in de evangeliën. Dat is de geestelijke betekenis van de bittere kruiden bij het paasmaal. Wij zullen nooit vergeten hoe verschrikkelijk het lijden is geweest voor de Heiland, en dat het onze zonden waren die Hem in dit leed deden komen. Als wij de wonden zullen zien in Zijn handen en in Zijn zijde, dan zullen wij ons verblijden omdat die tekenen de bewijzen zijn van het einde van onze slavernij. Onze blijdschap zal echter ook in de hemel vermengd zijn met de droevige herinnering aan het feit: het was voor mijn zonden, dat Hij in de dood moest gaan! Ik zeg niet dat die gedachte op de voorgrond zal staan in de hemel, maar het is uitgesloten dat wij dit helemaal zouden kunnen vergeten.

De Israëlieten mochten van deze bijzondere maaltijd niets overlaten tot de morgen: 'U mag daarvan ook niets overlaten tot de morgen. Wat er de volgende morgen van over is, moet u met vuur verbranden' (Ex. 12:10). Dat is ook heel begrijpelijk. Stel u voor dat er wat van deze maaltijd was overgebleven, en dat de Israëlieten dit de volgende dag bij hun eten hadden gedaan alsof het gewoon voedsel was! Dat was natuurlijk onmogelijk. Niets van het paaslam mocht als gewoon en alledaags worden genuttigd.

Welnu, zo is het ook bij de viering van het avondmaal. Wij kunnen niet eten van het brood en drinken uit de drinkbeker alsof het een 'gewone' maaltijd zou zijn. Het brood blijft inderdaad brood en de wijn blijft wijn, ze veranderen niet in het lichaam en het bloed van Christus. Ze zijn echter wel de *tekenen* daarvan. Hiermee moeten wij altijd rekening houden. Het brood is een beeld van het lichaam van Christus, dat Hij overgaf in de dood; alsook van het lichaam dat Hij als de verheerlijkte Heer hier op aarde bezit, namelijk de Gemeente (1 Kor. 10:17). Onder de Korintiërs waren er die dit uit het oog hadden verloren, en de apostel Paulus nam hun dat erg kwalijk. Zij namen deel aan het avondmaal zonder het lichaam van de Heer te onderscheiden (1 Kor. 11:29). Dat wil zeggen: zonder te onderscheiden dat het brood dat zij aten het symbool was van Christus' lichaam. Zij aten en dronken alsof het om een gewone maaltijd ging, en daardoor waren zij schuldig aan het lichaam en het bloed van de Heer – wat een ernstig oordeel met zich meebracht.

Totdat Hij komt

Vervolgens vinden wij in Exodus 12 een voorschrift over de wijze waarop het Pascha moest worden gegeten: 'En zo moet u het eten: uw middel omgord, uw schoenen aan uw voeten en uw staf in uw hand. U moet het met haast eten' (vs. 11). De Israëlieten aten van het Pascha als een volk van pelgrims, dat wachtte op het aanbreken van de morgen. In vers 22 lezen wij dat niemand van hen de deur van zijn huis mocht uitgaan tot de volgende morgen. Dat is dus wel een lang paasfeest geweest. Het lam was namelijk al geslacht bij het aanbreken van de avondschemering, aan het einde van de middag; en het zal wel uren hebben geduurd voordat het helemaal was toeberaid op het vuur.

Daarna begon het eigenlijke paasfeest en dat duurde de hele nacht! God zei tegen Zijn volk: Jullie moeten binnen blijven tot het aanbreken van de morgen, maar de hele nacht moeten jullie klaarstaan om haastig te kunnen vertrekken. Wij zouden anders redeneren en hebben gezegd: Deze nacht kunnen de Israëlieten nog wel rusten, want de volgende dag zullen ze een lange en zware dag hebben. Tegen het aanbreken van de morgen is het vroeg genoeg om op te staan en zich te omgorden en de staf in de hand te nemen. Maar zó wilde God dat niet. Hij wilde dat zij die hele nacht, elk ogenblik van de nacht, klaar zouden staan om te vertrekken. Zij aten van de paasmaaltijd in het diepe besef dat zij hier geen blijvende stad hadden.

Zo is het ook bij de viering van het avondmaal. De apostel Paulus zegt: 'Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heer, totdat Hij komt' (1 Kor. 11:26). Wij eten van de maaltijd van de Heer in het diepe besef dat wij vreemdelingen hier op aarde zijn en burgers van een hemels vaderland. Wij realiseren ons dat elke avondmaalsviering de laatste kan zijn waaraan wij deel hebben, doordat de Heer in de week die nog voor om ligt, kan komen om ons op te nemen in Zijn heerlijkheid. Wij verkondigen de dood van de Heer, totdat Hij komt. Wij denken dus niet alleen terug aan het offer van Christus en het werk dat Hij op het kruis heeft volbracht, maar elke avondmaalsviering is ook een 'uitzien naar de morgen'. Wanneer de 'morgen' aanbreekt, is het feest voorbij.

In de hemel is er geen avondmaalsviering meer. Dan hebben wij de tekenen van brood en wijn niet meer nodig, omdat wij de tekenen van Zijn lijden en sterven zullen zien in Zijn doorboorde handen en doorstoken zijde. Wanneer komt de Heer? Wanneer breekt de morgen aan? Dat weten wij niet precies, maar wij weten wel dat de gelovigen vanaf de begintijd van de Gemeente hebben uitgezien naar de

komst van Christus en hun leven daarop hebben afgestemd. Wij behoren als gelovigen klaar te staan, zodat wij Hem elk ogenblik kunnen verwachten en zo met Hem kunnen meegaan. Zo vierten wij het avondmaal en richten wij ons oog op de komst van de Heer. Ons hart wordt van het aardse avondmaal als het ware omhoog getrokken naar het hemelse bruiloftsfeest, waar niemand meer zal ontbreken en alle verlost en het geslacht Lam de lof zullen brengen die Hij waard is te ontvangen (vgl. Openb. 5 en 19).

Vers 11 eindigt met de woorden dat het een Pascha voor de Heere was. Het woord Pascha is afgeleid van een werkwoord dat 'voorbijgaan' betekent. Wanneer God het bloed zag, ging Hij met Zijn oordeel aan de huizen van de Israëlieten voorbij (Ex. 12:13, 23, 27). Zo denken wij bij het avondmaal ook eraan dat God met Zijn oordeel aan ons is voorbijgegaan. Hij is ons gepasseerd, niet met Zijn zegeningen maar met Zijn oordeel. Als God met Zijn zegen aan ons zou voorbijgaan, dan zou dat verschrikkelijk zijn. Maar God is met het oordeel aan ons voorbijgegaan, omdat dit reeds is voltrokken aan een plaatsvervangend Offerlam. Dat is een reden tot grote dankbaarheid en vreugde.

In vers 14 wordt het Pascha ook een 'gedenkdag' en een 'feest' genoemd. Het was een verordening voor alle volgende generaties. Telkens opnieuw moest men terugdenken aan de verlossing uit Egypte, aan het feit dat God Zijn volk had gered op grond van het bloed van het lam. Evenzo denken wij bij het avondmaal telkens weer terug aan het offer van Christus en verkondigen wij Zijn dood, totdat Hij komt. Wij prijzen God voor de gave van de Zoon en voor de verlossing die Hij heeft bewerkt op grond van het bloed van het Lam. Het is een gedachtenismaaltijd, maar het is ook een inzetting, een verordening. Niet in de zin van een uiterlijke plicht, een juk. Het is een vriendelijk verzoek, het is de wens van de Heer dat de Zijnen telkens opnieuw aan Hem zullen denken. Het avondmaal zou worden bedorven als het een verplichting zou worden. Het is juist een feest, een voorrecht om rondom de Heer Jezus te mogen samenkomen en aan Hem te denken. Hij Zelf nodigt ons uit. Hij is de Gastheer, want het is Zijn tafel en Zijn avondmaal (vgl. 1 Kor. 10:21; 11:20). Hij beveelt niet, maar Hij spreekt Zijn verlangen uit. Zo deed Hij dat ook bij de discipelen: 'Ik heb er vurig naar verlangd dit Pascha met u te eten, voordat ik ga lijden' (Luc. 22:15). Hij spreekt tot ons hart en Zijn wens is voor ons een bevel. Wij geven graag gehoor aan Zijn verlangen en zo is ook het avondmaal een 'eeuwige verordening', alle generaties door, totdat de Heer komt.

De ongezuurde broden

Maar dan is direct daarna sprake van het feest van de ongezuurde broden (Ex. 12:15-20). Het paasfeest en het feest van de ongezuurde broden horen bij elkaar; het is bijna een en hetzelfde feest. In de evangeliën wordt soms afwisselend over het feest van de ongezuurde broden en over het Pascha gesproken (vgl. Luc. 22:1). Het Pascha wordt onmiddellijk gevolgd door de zeven dagen van de ongezuurde broden. Dat heeft ook een geestelijke betekenis voor ons, want de apostel zegt: 'Want ook ons Pascha, Christus, is geslacht. Laten wij daarom feestvieren, niet met oud zuurdeeg, ook niet met zuurdeeg van slechtheid en boosheid, maar met ongezuurde [broden] van oprechtheid en waarheid' (1 Kor. 5:7-8). Het Pascha is onlosmakelijk verbonden met het feest van de ongezuurde broden, en zo volgt op de verlossing door het bloed van het Lam de praktische heiliging van de christen. Wanneer wij door het bloed van Christus zijn verlost, moeten wij ook als verlost *leven*. Dat kan men niet van elkaar scheiden.

Het zuurdeeg is in de Schrift onveranderlijk een beeld van slechtheid en boosheid. We vinden in totaal zes of zeven verschillende vormen van kwaad, die allemaal als zuurdeeg worden betiteld (vgl. Matt. 13:33; 16:6, 12; Marc. 8:15; Luc. 12:1; 1 Kor. 5:7-8; Gal. 5:9). De Israëlieten konden geen paasfeest vieren voordat al het zuurdeeg uit hun huizen was verwijderd. Bij orthodox Joodse gezinnen doet men dat altijd nog en doorzoekt men het huis van beneden tot boven met een lampje. Zo behoren wij als christenen het kwaad in al zijn verschijningsvormen uit ons leven te verwijderen. Misschien denken wij dat er geen zuurdeeg in ons leven is, maar hoe is het in de binnenste kamers van ons hart? Is daar misschien toch niet ergens een restje gezuurd brood te vinden, een restant van ons oude leven? En hoe is het in onze gezinnen? Als daar doordeweeks plaats is voor het zuurdeeg van slechtheid en boosheid, kunnen wij dan 's zondags onbekommerd avondmaal vieren? Kunnen wij dan met een rein en vrij geweten aanzitten? Dat is onmogelijk! Als wij op die manier aanzitten, eten en drinken wij onszelf een oordeel (1 Kor. 11:29).

Om het beeld van het Pascha en het feest van de ongezuurde broden heel concreet toe te passen: elke avondmaalsviering moet worden gevolgd door een feestweek van zeven dagen, waarin wij in oprechtheid en waarheid voor Gods aangezicht leven. Uiteraard kunnen wij die zeven dagen ook toepassen op het hele leven van een verlost, de hele levensduur van een gelovige sinds zijn bekering. Maar het geldt ook letterlijk voor de zeven dagen van de nieuwe week, die vóór ons ligt wanneer wij op zondagmorgen het avondmaal houden. De *hele* week dient in het teken te staan van wat wij dan doen, zodat wij zeven dagen lang feestvieren met ongezuurde broden van oprechtheid en waarheid. Als wij doordeweeks naar eigen

goeddenken leven en het zuurdeeg van slechtheid en boosheid toelaten, dan zijn wij tweeslachtig en brengen wij een onnatuurlijke scheiding aan tussen de zondag enerzijds en de rest van de week anderzijds. Maar Gods Woord kent geen zondagschristenen. Wij behoren *alle* dagen van de week te leven als degenen die gekocht zijn met het bloed van het Lam.

Het christendom, of duidelijker gezegd het Nieuwe Testament, kent maar één feestdag. Dat is de dag van de Heer, de eerste dag van de week. De overige zogenaamde christelijke feestdagen zijn niet door de Heer, maar door de mens ingevoerd – en deels ontleend aan het heidendom. Wij moeten echter niet denken dat wij tekort komen als wij ook in dit opzicht willen vasthouden aan Gods Woord. Deze feestdag keert immers *elke* week weer terug. Elke zondag is het weer opnieuw feest, want dit is de dag waarop Christus opstond uit de doden en tevens de dag waarop Hij de Heilige Geest uitstortte. Daarom was dit ook de dag waarop de Gemeente in de begintijd elke week het avondmaal vierde (zie Hand. 20:7). Als wij dan het type van het feest van de ongezuurde broden erbij nemen, kunnen wij een 'feestweek' eraan toevoegen en is ons hele leven een feest. Dan zal de hele week in het teken staan van de betekenis die het Pascha en het feest van de ongezuurde broden voor ons hebben. Wij zullen feestvieren met ongezuurde broden van oprechtheid en waarheid, en van de ene avondmaalsviering toeleven naar de andere. De avondmaalsviering op de zondag bepaalt dan het karakter van de week die voor ons ligt, en die week is zelf weer de voorbereiding voor de *volgende* viering van het avondmaal. Dat is de praktische betekenis van het feest van de ongezuurde broden in de huidige bedeling; en daarom zullen wij steeds waakzaam moeten zijn dat er geen 'zuurdeeg' in ons leven en in onze huizen binnendringt.

Wat betekent deze dienst voor u?

Mozes spreekt ten slotte ook nog over de betekenis van het Pascha voor het nageslacht: 'Houd dit als verordening voor u en uw kinderen, tot in eeuwigheid. En het zal gebeuren, als u in het land komt dat de HEERE u geven zal, zoals Hij gesproken heeft, dan moet u deze dienst in acht nemen. En het zal gebeuren, als uw kinderen tegen u zullen zeggen: Wat betekent deze dienst voor u? dat u moet zeggen: Dit is een Pascha-offer voor de HEERE, Die in Egypte de huizen van de Israëlieten voorbijging, toen Hij de Egyptenaren trof en onze huizen bevrijdde' (Ex. 12:24-27).

Evenzo heeft het avondmaal niet alleen waarde voor onszelf, maar ook voor onze kinderen. Als het goed is, zullen zij bij het opgroeien vragen gaan stellen over de betekenis van het avondmaal, ook al kunnen zijzelf nog niet daaraan deelnemen.

Het zal zeker niet altijd gemakkelijk zijn om goede antwoorden daarop te geven, maar wij moeten de gelegenheid dan toch te baat nemen om hun iets hiervan uit te leggen. Gelovige ouders zullen immers de wens hebben dat hun kinderen opgroeien tot 'verstandige mensen', die de zin van het avondmaal kunnen beoordelen (1 Kor. 10:15).

Wij vinden in dit voorschrift om de kinderen te onderwijzen ten aanzien van de betekenis van het Pascha ook enkele uitdrukkingen die van belang zijn in verband met de viering van het avondmaal. Evenals het Pascha is het avondmaal een 'dienst' (vs. 26), dat wil zeggen een 'eredienst'. Wij mogen met onze offeranden van lof en dank tot God komen en ze aan Hem aanbieden. Als een heilig priesterschap brengen wij dan slachtoffers van lof, geestelijke offeranden, en wij doen dat bij het altaar dat wij als christenen hebben (Hebr. 13:10-15; 1 Petr. 2:5).

Dat is geen letterlijk altaar, geen letterlijke offertafel, maar een geestelijke plaats van eredienst. Het is de tegenhanger van het oudtestamentische brandofferaltaar bij de ingang van de tent van ontmoeting, waar Israël God ontmoette. Het is de plaats waar werkelijk het algemeen priesterschap van de gelovigen in praktijk wordt gebracht, omdat wij daar bijeenkomen om onze offeranden van lof en dank aan God te brengen. Het is opvallend dat het Pascha in vers 27 ook een 'offer' wordt genoemd. Om die reden zullen wij in het volgende hoofdstuk nadenken over de relatie tussen het avondmaal en nog een ander offer in het Oude Testament, nl. het vredeoffer, dat ook wel het dankoffer wordt genoemd. Wij zullen zien dat sommige vredeoffers inderdaad offeranden van lof waren en dat dit oudtestamentische type evenals het Pascha veel licht werpt op de betekenis van het avondmaal.

2. Het dank- of vredeoffer en het avondmaal

Leviticus 3:1-17; 7:11-21; 1 Korintiërs 10:18

Wij hebben een altaar

In het voorgaande hoofdstuk hebben wij gezien dat het avondmaal direct samenhangt met het Pascha en dat de Heer Jezus het avondmaal ook heeft ingesteld ter gelegenheid van de paasmaaltijd die Hij met de discipelen heeft gevierd in de laatste nacht van Zijn leven. Er is echter nog een tweede oudtestamentische maaltijd die correspondeert met het avondmaal, namelijk het vredeoffer of – zoals andere vertalingen zeggen – het dankoffer. Het vredeoffer was het enige offer waarvan niet alleen de priesters, maar ook de gewone Israëlieten mochten eten. Het was een gemeenschapsoffer, waarbij het volk van God gemeenschap oefende met God en met elkaar. Welnu, het avondmaal is ook zo'n gemeenschapsmaaltijd; en er is dus een duidelijke parallel tussen deze beide inzettingen.

Paulus zinspeelt hierop in 1 Korintiërs 10:18, waar hij in verbinding met het avondmaal spreekt over de gemeenschap van de Israëlieten met het altaar door het eten van de offers die daarop aan God werden aangeboden. Met dit altaar wordt het brandofferaltaar bedoeld, dat aan de ingang stond van de tabernakel, de tent van ontmoeting. God kwam daar samen met Zijn volk en het altaar was om zo te zeggen de ontmoetingsplek tussen God en het volk (vgl. Ex. 29:42-46). Hier hadden zij gemeenschap met God doordat zij aten van dezelfde offermaaltijd. God kreeg Zijn deel van het vredeoffer, maar ook het volk en de priesters hadden er deel aan. Deze gemeenschap rond het altaar illustreerde dat God uitsluitend gemeenschap met Zijn volk kon hebben op grond van de dood van een plaatsvervangend offer. Zo is *onze* gemeenschap met God gebaseerd op de offerdood van Christus, en aan de tafel van de Heer worden wij telkens weer daaraan herinnerd.

Het Nieuwe Testament bevat echter nog een andere verwijzing naar het eten van de offers die op het altaar werden gebracht, namelijk in de brief aan de Hebreeënen. Wij lezen daar in het kader van een God welgevallige dienst: 'Wij hebben een altaar waarvan zij die de tabernakel dienen, geen recht hebben te eten (...). Laten wij dan

door Hem voortdurend een lofoffer brengen aan God, dat is de vrucht van de lippen die Zijn naam belijden' (Hebr. 13:10, 15). Bij dit 'altaar' dat wij als christenen hebben, moeten wij niet alleen aan de tafel van de Heer denken. De tafel des Heren was een oudtestamentische benaming voor het brandofferaltaar (zie Ezech. 44:16; Mal. 1:7, 12). In 1 Korintiërs 10:21 zinspeelt Paulus op de nieuwtestamentische tegenhanger hiervan, de avondmaalstafel. Volgens de brief aan de Hebreeënen is het echter een aanduiding van de hele plaats van eredienst die wij als christenen bezitten in contrast met het jodendom. Zij die de tabernakel dienen, die nog tot de oude bedeling, tot het judaïsme behoren, hebben geen recht om deel te nemen aan de christelijke eredienst.

De auteur zinspeelt hier ongetwijfeld op het feit dat sommige Joden van hun volksgenoten te horen kregen: Als u christen wordt, kunt u niet langer eten van het altaar en heeft u geen recht meer op de vredeoffers! Dat was heel pijnlijk om de band met hun volk zo doorgesneden te zien. Maar de schrijver draait de zaak hier precies om. Hij zegt: Wij als christenen hebben een altaar – geen letterlijk maar een geestelijk altaar, verbonden met een hemelse eredienst – en daarvan hebben zij die nog tot het jodendom behoren geen recht om te eten! Je kunt niet schipperen. Je kunt niet denken dat je aan de ene kant wel kunt deelhebben aan de vredeoffers in de tempel, en aan de andere kant ook aan de eredienst in de christelijke gemeente. Het is nodig een keuze te maken. En wanneer men de oudtestamentische eredienst opgeeft, vindt men een geheel nieuwe plaats van eredienst rondom Christus.

Wat doen wij daar als christenen? In vers 15 staat dat wij door Christus voortdurend een offerande van lof aan God mogen brengen, letterlijk 'een slachtoffer van lof opofferen' aan God. Hier gaat de schrijver nog een ogenblik door met zijn beeldspraak. Als het zo is dat wij een altaar hebben, dan hebben wij tevens een 'vredeoffer' dat wij aan God brengen en waarvan wijzelf ook mogen eten. Wij brengen geestelijke offeranden aan God, de vrucht van de lippen die Zijn naam belijden, de 'varren van onze lippen' (Hos. 14:3 SV; vgl. Ps. 50:14, 23). Welnu, deze offers zijn vredeoffers, zoals blijkt uit Leviticus 7. Het lofoffer of 'slachtoffer van lofzegging' was één van de drie soorten van vredeoffers die men onder het oude verbond kende. Het is duidelijk dat Hebreeënen 13 daarop zinspeelt. Als christenen kennen wij dus een *geestelijk* vredeoffer, een gemeenschapsmaaltijd met de Heer, waaraan iedere ware gelovige deel heeft. Wij zijn offeraars en priesters, die met geestelijke slachtoffers – offeranden van lof en dank – tot God naderen en tegelijkertijd ook zelf daaraan deel hebben. Hoe kunnen wij dat doen? Doordat wij vol aanbidding terugdenken aan het offer van Christus en onszelf met Hem als de Gestorvene verbonden weten.

Het vredeoffer – een offermaaltijd

Het Nieuwe Testament laat dus zien dat er verband bestaat tussen het vredeoffer en het avondmaal. Nu wij dit hebben gezien, is het goed nog wat dieper in te gaan op de aard van het vredeoffer zoals het beschreven wordt in het Oude Testament. Naast de al genoemde gedeelten uit Leviticus 3 en 7, zijn er nog andere belangrijke passages die ons iets over het vredeoffer vertellen. In Deuteronomium 27 lezen wij over de gedenkstenen en het altaar op de berg Ebal. Na de doortocht door de Jordaan moesten de Israëlieten daar vredeoffers slachten, die eten en zich verheugen voor het aangezicht van Jahweh, hun God (vs. 7). Hieruit blijkt dat het eten van het vredeoffer een feest is. God heeft met het vredeoffer een feestmaal ingesteld voor Zijn volk, een maaltijd waaraan het hele volk deel had – niet alleen een uitgelezen gezelschap van priesters – en zich mocht verheugen voor Gods aangezicht.

Een andere tekst over het vredeoffer staat in Leviticus 17. Hier zien wij hoe vaak wij moeten feestvieren: 'Dit is het woord dat de HEERE geboden heeft: Iedereen uit het huis van Israël die een rund, een lam of een geit in het kamp slacht of die juist buiten het kamp slacht, en het dier niet bij de ingang van de tent van ontmoeting brengt om het de HEERE als offergave aan te bieden vóór de tabernakel van de HEERE – die man moet het bloed aangerekend worden; hij heeft bloed vergoten. Daarom moet die man uit het midden van zijn volk uitgeroeid worden, opdat de Israëlieten hun offers (...) naar de HEERE brengen, naar de ingang van de tent van ontmoeting, naar de priester, en ze als dankoffers aan de HEERE offeren' (vs. 2-5).

Het gebod dat we hier vinden, gaat heel ver. Want het houdt in dat een Israëliet niet maar af en toe een dankoffer of vredeoffer bracht, maar dat elke vleesmaaltijd die hij in de woestijn hield, het karakter van zo'n offer moest dragen. Wanneer hij een rund, een schaap of een geit wilde slachten om zijn gezin ermee te voeden of een maaltijd te hebben met zijn vrienden en burenen, dan zei God als het ware: 'Ik wil er niet buiten gehouden worden, Ik wil ook een Genodigde zijn op het feest'. God nam dit voorschrift buitengewoon ernstig. Iemand die zijn offerdier niet naar de ingang van de tent van ontmoeting bracht, moest uit het midden van zijn volk worden uitgeroeid. Dat was de ernstige consequentie, en ik denk dat dit voor ons gemeentelijk leven ook van grote betekenis is. Wij kunnen als het volk van God, als Zijn gemeente, geen gemeenschap hebben zonder dat Hij erbij betrokken is. Bovendien wil God dat deze gemeenschap het karakter heeft van een *offermaaltijd*, dat ze gegrond is op het werk van Christus en in het teken staat van het offer dat

Hij heeft gebracht. Ware gemeenschap is niet mogelijk buiten het werk van de Heer Jezus Christus om.

Wij zien dat hier in type bij de handelwijze van de Israëliet. Hij nam zijn offerdier mee en bracht het naar het brandofferaltair bij de ingang van de tent van ontmoeting. Dat is een treffende uitdrukking, die ons eraan herinnert dat het volk bijeen kwam waar God woonde, met het doel om Hem te ontmoeten. Hoe belangrijk is dat ook voor ons, want wij kennen eveneens een plaats van samenkomen, waar Christus volgens Zijn belofte in het midden wil zijn (Matt. 18:20). God wil ook onder ons wonen en wandelen (1 Kor. 14:25; 2 Kor. 6:16). De Israëliet was dus verplicht om het dier waarvan hij wilde eten, naar de tent van ontmoeting te brengen en het daar te slachten. Het bloed ervan werd door de priesters op het altaar gesprenkeld en vervolgens bood de offeraar al het vet van het vredeoffer aan als een vuuroffer voor de HEERE. De priesters deden dit in rook opgaan op het altaar, en de HEERE noemde dit in Leviticus uitdrukkelijk Zijn voedsel. Wanneer de Israëliet dus van het vlees van het dier at, had God reeds Zijn aandeel ontvangen. Ja, soms droeg deze maaltijd een heel bijzonder karakter, en wel wanneer het ging om een lof- en dankoffer, een gelofteoffer of een vrijwillig offer (Lev. 7:11-16), waarin de gerichtheid op God nog duidelijker naar voren komt.

Het was dus een maaltijd die men niet kon houden *zonder God*, en ik denk dat dit een heel belangrijke les is voor ons. Zijn er niet heel wat maaltijden, zowel in de letterlijke als in de figuurlijke zin van het woord, waar God nauwelijks bij betrokken is? Zijn er niet heel wat gelegenheden waar christenen elkaar ontmoeten en dan helaas schijnen te vergeten dat zij nieuwe mensen zijn? Dat is een slechte zaak en wij leren hier dat dit niet zo zou moeten zijn. Wanneer gelovigen bij elkaar komen, dan kan het motief nooit alleen maar zijn dat zij elkaar zo aardig vinden of dat zij het gezellig met elkaar kunnen hebben. Onze gemeenschap moet altijd gegrond zijn op het werk van de Heer Jezus, zodat wij ervan doordrongen zijn dat wij daardoor met Hem en ook met elkaar verbonden zijn.

Bij de avondmaalsviering is dit natuurlijk overduidelijk, want dan staat de gedachte aan de dood van Christus centraal en vindt het samenkomen zonder meer op deze grondslag plaats. Ik denk echter dat Leviticus 7 laat zien dat *elke* vorm van gemeenschap hierop moet zijn gebaseerd. Want het eten van het vlees van het offer – en het gezamenlijk eten is het beoefenen van gemeenschap – mocht nooit worden losgemaakt van de dood van het offerdier. Het vlees moest namelijk direct in verbinding met het slachten en offeren worden gegeten. De offeraar kon niet bij zichzelf zeggen: 'Ik zal het vandaag offeren en dan zal ik wel eens kijken wanneer ik het vlees opeet'. Dat was namelijk verboden. In het geval van een lof- en dankoffer moest het nog dezelfde dag worden gegeten en bij gelofteoffers of vrijwillige offers

was het ook nog de volgende dag toegestaan, maar beslist niet langer. Het vlees dat dan nog overbleef, moest met vuur worden verbrand. Het eten was dus voor de Israëliet nooit een gewone, alledaagse maaltijd. Het stond altijd in verbinding met heilige offerhandelingen. Bij het altaar had het dier dat als maaltijd moest fungeren, immers duidelijk het karakter gekregen van een offer dat aan Jahweh werd gewijd. God kreeg Zijn deel ervan, de priester eveneens en ook de offeraar. Zo moest ervan worden gegeten: als van een heilig, aan God toegewijd offer. En zo dient het ook te zijn met onze onderlinge gemeenschap als leden van het volk van God; die is gegrond op de offerdood van Christus en staat in het teken daarvan.

Daarom is het ook zo belangrijk wanneer gelovigen wekelijks het avondmaal kunnen vieren. Wij worden dan telkens op ernstige wijze bepaald bij het sterven van Christus. Wij realiseren ons steeds weer opnieuw dat Zijn offerdood de grondslag is waarop wij gemeenschap kunnen hebben met God en met elkaar. De apostel Paulus zegt in 1 Korintiërs 11:26 dat het avondmaal de verkondiging is van de dood van de Heer. Door te eten van het brood en te drinken van de beker belijden wij openlijk dat alleen Zijn dood ons het leven kon schenken en dat wij alleen op die grondslag gemeenschap met God en met elkaar kunnen hebben. Bij de tafel van de Heer komen wij ook met geestelijke offeranden tot God – offers van lof en aanbidding – doordat wij vol dankbaarheid terugdenken aan het volmaakte offer van Christus dat eens voor altijd is volbracht. Als een heilig priesterschap brengen wij onze vredeoffers en offeren wij 'geestelijke offeranden, die voor God aangenaam zijn door Jezus Christus' (1 Petr. 2:5).

Het vredeoffer en de overige offers in Lev. 1-7

Het vredeoffer is het derde offer dat in de eerste hoofdstukken van Leviticus wordt genoemd. Eerst worden het brand- en het spijsoffer behandeld, dan het vredeoffer en vervolgens het zond- en schuldoffer (Lev. 1:3 tot 6:7). In de wetten op de diverse offers is het vredeoffer echter het *laatste* offer dat wordt besproken (Lev. 6:8 tot 7:37-38). Men kan deze offers ook zo indelen dat men het brandoffer en het zondoffer samen neemt als 'zoenoffers', terwijl men het spijsoffer en het vredeoffer als 'maaltijdooffers' beschouwt. Zoenoffers zijn offers ter verzoening. Daarom horen het brandoffer en het zondoffer bij elkaar, ze tekenen twee zijden van de verzoening. Bij verschillende reinigingsrituelen worden ze dan ook in één adem genoemd. Het brandoffer verzoent de *persoon* van de offeraar (Duits: Versöhnung; Engels: reconciliation), het zondoffer verzoent zijn *zonden* (Duits: Sühnung; Engels: atonement).

Het brandoffer verzoent iemand in die zin dat het hem aangenaam maakt voor God (Lev. 1:3-4). De offeraar moest zijn hand op de kop van het brandoffer leggen. Op die manier identificeerde hij zich met het offer en ging de welgevalligheid van het offer over op hemzelf. Het brandoffer werd in zijn geheel geofferd als een vuuroffer tot een liefelijke reuk voor God. Het Hebreeuwse woord voor 'brandoffer' betekent letterlijk: 'wat men doet opstijgen (in rook doet opgaan)'. Het is een beeld van het offer van Christus als Degene die Zichzelf geheel en al heeft opgeofferd tot een welriekende reuk voor God (Ef. 5:2). Het brandoffer was een bloedig offer en daarom spreekt het van het lijden van Christus op het kruis, van Zijn overgave in de dood tot eer en verheerlijking van God. God heeft een volkomen welbehagen gevonden in het werk van Zijn Zoon, en dit welbehagen rust nu ook op allen die met Hem verbonden zijn. Het werk van Christus als het ware brandoffer heeft ons welgevallig, aangenaam gemaakt in Gods oog (Ef. 1:6). Ons leven en onze wandel dient in het teken hiervan te staan, zoals blijkt uit het begin van Efeziërs 5. Gods welbehagen rust op ons en daarom mogen wij wandelen als geliefde kinderen van God, zoals ook Christus Zichzelf geheel en al aan God heeft toegewijd. Dat is de praktische kant van het brandoffer voor ons leven hier op aarde.

Het is ook opmerkelijk dat niets van het brandoffer in het heiligdom werd gebracht. Van sommige zondoffers werd het bloed echter wel in de tent van ontmoeting gebracht. Dit gold met name voor de zondoffers die op de Grote Verzoendag werden geslacht, waarvan het bloed op en vóór het verzoendeksel werd gesprendeld (Lev. 16). Dat is het waarop Hebreeën 10 zinspeelt: 'Wij hebben vrijmoedigheid om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, langs de nieuwe en levende weg die Hij ons heeft ingewijd door het voorhangsel heen' (vs. 19-20). Het werk van Christus als het ware Zondoffer delgt onze zonden uit en baant de weg voor ons om binnen te gaan in het heiligdom.

Zoals gezegd is het zondoffer ook een 'zoenoffer', nl. ter verzoening van onze zonden. Hetzelfde geldt van het schuldoffer, dat eigenlijk een bijzondere vorm van het zondoffer is. De offeraar moest zichzelf ook met dit offer identificeren door zijn hand te leggen op de kop van het dier, maar deze eenmaking draagt een ander karakter dan die met het brandoffer. Terwijl bij het brandoffer om zo te zeggen de welgevalligheid van het offer overging op de offeraar, was het bij het zondoffer juist andersom. De offeraar legde als het ware al zijn zondigheid en onaangenaamheid op het offer dat in zijn plaats zou sterven, zodat God in de dood van dat zondoffer al de zonden van de offeraar oordeelde en uitboette.

Het belang daarvan mogen wij niet onderschatten, want de vergeving van de zonden is de basis van al onze zegeningen. Paulus spreekt zowel in Efeziërs 1 als in Kolossenzen 1 over de vergeving van de zonden, die in Christus ons deel is. Dat doet

hij dus juist in die passages die de *hoogste* zegeningen van de christen in de hemelse gewesten, en in het koninkrijk van de Zoon van Gods liefde aan de orde stellen! Daarom is het goed om in onze eredienst zowel aan de waarde van het zondoffer als aan die van het brandoffer te worden herinnerd. Ze tekenen twee zijden van de verzoening, die allebei van uitermate grote betekenis zijn. Zie voor de betekenis van het zondoffer ook nog Romeinen 8:3, plus de noot in de Telosvertaling, en 2 Korintiërs 5:21. In het zondoffer werd de zonde voor het aangezicht van God gebracht, geoordeeld en weggedaan. Het Hebr. woord voor zondoffer betekent zowel 'zonde' als 'zondoffer'.

Nu wat betreft het spijsoffer en het vredeoffer, die wij als maaltijdooffers kunnen beschouwen. Waarschijnlijk was het Gods bedoeling dat de Israëliet van al zijn meelspijzen dagelijks of in elk geval regelmatig zijn offerande bracht als een graanoffer voor de HEERE. Leviticus 2 spreekt immers over het *vrijwillige* spijs- of graanoffer. Het woord dat voor dit offer wordt gebruikt, betekent oorspronkelijk een 'aanbieding', een 'gave'. Het komt voor het eerst voor in de geschiedenis van Kaïn en Abel in Genesis 4:3-5. Het was een onbloedig offer, dat niet op zichzelf stond en evenals het plengoffer werd toegevoegd aan het brandoffer en het vredeoffer (Ex. 29:38-42; Num. 15:1-12; 28 en 29).

Dit niet-bloedige offer is een treffend beeld van het reine en heilige, volkomen aan God toegewijde leven van Christus als Mens hier op aarde, vanaf het ogenblik dat Hij als een loot is opgeschoten voor Gods aangezicht, 'als een wortel uit dorre aarde' (Jes. 53:2). Het spijsoffer spreekt van Christus als de Spruit, 'de vrucht van de aarde' (Jes. 4:2). Evenals het graan allerlei bewerkingen moest ondergaan om als spijsoffer te kunnen dienen – want het werd afgesneden, gemalen, gewreven, geplet – is Christus in tal van beproevingen gekomen die Zijn volmaaktheid aan het licht brachten. Ten slotte heeft Hij Zijn leven uitgegoten in de dood (Jes. 53:12), evenals het spijsoffer uiteindelijk op het altaar kwam en samen met de reeds genoemde bloedige offers werd geofferd tot een liefelijke reuk voor God.

Het vredeoffer komt pas op de derde plaats, en wel in Leviticus 3. In de eerste twee hoofdstukken valt het volle licht op de Persoon en het werk van Christus als het volmaakte brand- en spijsoffer. Dat vormt de basis van het vredeoffer, dat spreekt van de gemeenschap tussen God en ons als het heerlijke resultaat van het volbrachte werk van Christus. Deze gemeenschap komt al tot uitdrukking in het woord dat voor dit offer wordt gebruikt. Het woord 'vredeoffer' betekent letterlijk 'slachtoffer van vrede', waarbij het woord 'vrede' dan ook nog in het meervoud staat. Dit laat zien dat het gaat om allerlei vormen van vrede, de vrede in optima forma, de heerlijkste en rijkste vrede die maar denkbaar is. Het vredeoffer dient er niet toe om de zondaar tot bekering te brengen, maar om een lid van het volk van

God te doen genieten van de vredige gemeenschap met God. Deze gemeenschap wordt gekenmerkt door rust en harmonie, door het besef dat alle hinderpalen die er waren tussen God en ons volkomen uit de weg zijn geruimd door de offerdood van Christus.

Dit wordt ook aangeduid door de uitdrukking: 'Het is een vuuroffer, een aangename geur voor de HEERE' (Lev. 3:5, 16), die bij het brandoffer en het spijs- of graanoffer nog vaker voorkomt. Een aangename geur of liefelijke reuk is eigenlijk een 'rustgevende geur', een geur die rust en innerlijke vrede brengt (vgl. Gen. 8:21, waar wij de term voor het eerst tegenkomen). Er was dus geen enkel storend element in de gemeenschap tussen God en Zijn volk, zoals die in het vredeoffer werd beleefd. Zo is het in principe ook met het avondmaal. Het is niet bedoeld om iemand die nog twijfelt aan zijn behoudenis innerlijke rust en zekerheid te geven, maar het is het ondervinden van de vredige gemeenschap met God bij het overdenken en het gedenken van het werk van Christus. Het avondmaal is bestemd voor hen die door genade mogen weten kinderen van God te zijn en die reeds vrede met God bezitten (Rom. 5:1). Juist vanuit het bewustzijn van die heerlijke vrede mogen wij telkens opnieuw samenkomen om de dood van Christus te verkondigen en geestelijke offeranden te brengen die God welgevallig zijn. Dat is wat de Heer van ons vraagt. Het is Zijn wens dat wij door de viering van het avondmaal worden herinnerd aan Zijn dood en aan Hem denken als de Gestorvene. Hij heeft gevraagd dit te doen tot Zijn gedachtenis (Luc. 22:19; 1 Kor. 11:24-25). Dat is de wijze die Hij heeft bepaald om onze gemeenschap met Hem, met God, en met elkaar als leden van het volk van God tot uitdrukking te brengen. Het avondmaal is een gemeenschapsmaaltijd die gegrond is op het offer van Christus.

Het algemeen priesterschap van de gelovigen

Hiervan spreken deze oudtestamentische beelden. De Israëliet bracht zijn vredeoffer naar de ingang van de tent van ontmoeting, waar hij zijn hand op de kop van zijn offergave legde en het dier dan slachtte. Vervolgens kwamen de priesters, de zonen van Aaron, eraan te pas. Zij verrichtten alle handelingen in verbinding met het altaar: het sprenkelen van het bloed en het in rook doen opgaan van al het vet op het altaar. Dit onderscheid tussen offeraar en priester is in de bedeling van de genade niet meer van toepassing, tenminste niet in formele zin. Niemand kan zich erop laten voorstaan dat hij een 'priester' is en dat een andere gelovige maar een gewone 'offeraar' is, want alle ware gelovigen hebben de priesterlijke waardigheid ontvangen. Door het verlossingswerk van Christus zijn wij tot priesters gemaakt

voor God de Vader en vormen wij een priesterlijke familie, waarvan Christus Zelf het Hoofd is (Hebr. 10:19-22; 1 Petr. 2:5; Openb. 1:5-6).

Er is echter een belangrijke typologische regel dat de oudtestamentische typen geen illustraties van de objectieve waarheid zijn, maar van de praktische en subjectieve verwerkelijking van de waarheid. In de praktijk van ons geestelijk leven kan het onderscheid tussen offeraar en priester echt wel een rol spelen. In de Reformatie is het priesterschap van alle gelovigen wel opnieuw beleden, maar waaruit blijkt dit priesterschap in de praktijk van het gemeentelijk leven? De Schrift toont ons in het type van het vredeoffer dat wij ons priesterschap nergens duidelijker beleven dan wanneer wij samenkomen rondom de tafel van de Heer om daar het avondmaal te vieren. Zoals gezegd is de tafel van de Heer de nieuwtestamentische tegenhanger van het altaar bij de ingang van de tent van ontmoeting (zie ook hst. 5). Daar brengen wij evenals de Israëliet onze offeranden van lof en dank. De termen 'offeraar' en 'priester' zijn dan alleen nog nuttig om *een onderscheid in geestelijke groei* aan te duiden, een verschil in de praktische uitoefening van ons priesterschap. De priester completeert het werk van de offeraar. Het woord voor priester betekent letterlijk 'iemand die voor God staat' (Hebr.), of 'iemand die aan God gewijd is' (Gr.). Het is iemand die binnentreedt in de tegenwoordigheid van God om Hem iets aan te bieden, Hem offeranden te brengen. Geestelijk toegepast is de priester iemand die, nog meer dan de offeraar zelf, gegroeid is in de kennis van het werk van Christus, iemand die zich voor het aangezicht van God bezighoudt met de waarde en de kostbaarheid van de offerdood van Christus.

Priesterdienst is dus in feite dienstdoen bij het altaar. Bij de tabernakel waren er twee altaren, het brandofferaltaar in de voorhof en het reukofferaltaar in het heilige. Beide altaren hebben ons iets te zeggen. Wij hebben daar een plaats als aanbidders: een rustplaats, een woonplaats zoals de dichter zegt in Psalm 84:4. Het offeren van welriekend reukwerk tekent wellicht de hoogste vorm van eredienst: het in aanbidding tot God doen 'opstijgen' van de voortreffelijkheden en de heerlijkheden die wij hebben gevonden in de Persoon van Christus. Dat is wat God van Zijn kinderen verwacht. Hij zoekt aanbidders, priesters die Hem aanbidden in geest en waarheid (Joh. 4:23-24).

Daartoe behoeven wij geen uiterlijke wijding te ondergaan, het is een kwestie van *geestelijke groei*, waardoor wij dieper worden ingeleid in de betekenis van het offer van Christus en beter leren begrijpen welke geestelijke offeranden wij aan God kunnen aanbieden. Een priester is een verstandig iemand (1 Kor. 10:15), die de waarde van het werk van Christus onderscheidt en zich hierin verdiept voor het

aangezicht van God. Als wij ons zo op priesterlijke wijze bezighouden met de Persoon en het werk van Christus, ontvangen wijzelf ook een rijke zegen.

Leviticus 7 toont ons dat een bijzonder deel van het dank- of vredeoffer voor de priester was bestemd, nl. het borststuk en de rechterachterbout. Het borststuk spreekt van de *liefde* en de achterbout van de *kracht* waarmee Christus Zichzelf ten offer gaf. Als aanbidders mogen wij hiervan genieten in Gods tegenwoordigheid. Wij mogen denken aan de liefde waarmee Christus Zichzelf heeft opgeofferd om de Gemeente te vormen en ware gemeenschap tussen God en verlore mensenkinderen tot stand te brengen. God heeft ons geroepen tot de gemeenschap van Zijn Zoon Jezus Christus, onze Heer (1 Kor. 1:9). Dat is een gemeenschap die gekenmerkt wordt door de Persoon en het werk van Christus, en dat is juist wat dit offer ons voorstelt. De rechterachterbout spreekt van kracht om de weg te gaan, en zo mogen wij als priesters ook denken aan de kracht waarmee Christus hier op aarde heeft gewandeld tot het einde toe en waarmee Hij Zichzelf heeft overgegeven in de dood.

Leviticus 3 bevestigt ook dat er verschil is in geestelijke groei, want de ene offeraar komt met een groter offer dan de andere. Er worden hier drie soorten offerdieren genoemd: runderen, schapen en geiten. Maar het is frappant dat het hoofdstuk begint met het grootste offerdier. Dit wekt de indruk dat God ervan uitgaat dat de leden van Zijn volk met grote offers tot Hem zullen komen. Zo verwacht God nu van ons dat onze waardering van het werk van Christus zal groeien en toenemen, zodat wij rijke geestelijke offeranden kunnen brengen. Als ons inzicht in het werk van de Heer Jezus toeneemt, zal Hij immers groter worden voor ons eigen hart en zal onze mate van aanbidding jegens Hem en de Vader ook toenemen.

Dat betekent echter niet dat wij alles van het heerlijke werk van Christus zouden kunnen begrijpen. Dat is ook niet Gods bedoeling, zoals al blijkt uit het feit dat niet alles van het offer mocht worden gegeten. Het vet en het bloed waren uitsluitend voor de HEERE. Het vet spreekt van de welgedaanheid en de innerlijke energie van het offerdier, en het bloed van het recht op het leven, dat alleen aan God toekwam. Geen enkele Israëliet mocht daarvan eten, zelfs de priester niet. Maar de priester moest het vet en het bloed wel op het altaar brengen, en dat gaf hem recht op het bovengenoemde deel: het borststuk en de achterbout. Wanneer wij bij de viering van het avondmaal als priesters voor God verschijnen en ons bezighouden met de unieke waarde van het werk van Christus voor God, dan ontvangen wijzelf ook een bijzondere zegen doordat wij diep onder de indruk raken van de liefde die Hem dreef en de kracht waarmee Hij tot het einde toe heeft volhard.

Aan de andere kant moeten wij echter waken voor de gedachte dat een grote mate van geestelijk inzicht een vereiste zou zijn om deel te kunnen nemen aan het avondmaal. Elke Israëliet mocht een dank- of vredeoffer brengen en ervan eten, en zo mag elk kind van God nu aanzitten aan het avondmaal – mits er geen veranderingen zijn, zoals wij aan de hand van Leviticus 7 nog zullen overdenken. In principe is iedere gelovige in de huidige bedeling ook een priester, die zich bezig mag houden met de waarde van het offer van Christus in het oog van God. Daarom dienen wij ernaar te streven in de praktijk ook werkelijk als zulke priesters te functioneren. Maar zelfs als iemand denkt dat hij nog niet zover is gevorderd, dan is dat geen reden om niet aan te zitten. Het avondmaal is geen aangelegenheid van gevorderde christenen, het is een maaltijd van het héle volk van God. Ieder die Christus kent als zijn persoonlijke Heer en Heiland mag deelnemen aan het avondmaal, zelfs al is zijn waardering van het werk van Christus nog beperkt en kan hij geen groot offer brengen.

Het avondmaal mag nooit een louter verstandelijke aangelegenheid worden. Er is veel in de Persoon en het werk van Christus dat wij eenvoudig niet kunnen doorgronden, als wij samengekomen zijn om de dood van de Heer te verkondigen. Maar dat is ook niet het doel van ons samenzijn. Deze maaltijd is niet bedoeld om het offer van Christus te ontleden, maar ervan te 'eten', te genieten van de waarde van Zijn werk. De maaltijd van de Heer dient ertoe gemeenschap met Hem te hebben, en geestelijke offeranden aan God te brengen. Wij hebben gezien dat de priester het vet van het vredeoffer niet mocht eten, maar het aan God moest offeren op het altaar. Zo kunnen wij offeranden brengen die wij ten diepste niet begrijpen, maar die wij toch aan God mogen aanbieden.

Het vet heeft te maken met de inwendige delen van het offerdier, het spreekt van verborgen aspecten van het werk van Christus, die ons begrip uiteindelijk te boven gaan. Wie zou ooit durven denken dat hij het werk van de Heer Jezus volledig zou kunnen doorgronden? Maar God kan het doorgronden en het is Zijn wens dat wij de waarde van Christus' offerdood, die wijzelf niet kunnen peilen, vol bewondering aan Hem aanbieden. In Leviticus 3:11 en 16 noemt God het vet Zijn voedsel, lett. Zijn brood. Hij claimt het voor Zichzelf, en het zijn de zonen van Aäron die het op het altaar aan Hem offeren. Zij kennen Gods gedachten en weten wat Hem toekomt, doordat zij eraan gewend zijn in Gods tegenwoordigheid te verkeren. In beginsel behoort elke gelovige tot dit gezelschap van priesterzonen. Maar als wij in de praktijk nog niet zover zijn dat wij ons priesterschap kunnen uitoefenen, wat is het dan mooi dat er 'zonen van Aäron' onder ons zijn die onze gevoelens van aanbidding onder woorden kunnen brengen en dat wat alleen voor *God* is ook daadwerkelijk aan *Hem* aanbieden.

De wet op het dank- of vredeoffer

In Leviticus 7 vinden wij nog andere bijzonderheden over dit offer, die ons in type laten zien hoe wij op waardige wijze het avondmaal kunnen vieren. In Leviticus 1 tot 6:7 worden de diverse offers opgesomd ten behoeve van de Israëlieten, maar in hoofdstuk 6:8 tot 7:38 gaat het meer om bijzondere voorschriften die de priesters hierbij in acht moesten nemen. Dit zijn de zogenaamde 'wetten' op de offers. Eerst worden dus de offers zelf beschreven, die de verschillende zijden tonen van de Persoon en het werk van Christus – zoals de evangeliën dat doen in het Nieuwe Testament. Maar daarna vinden wij een aantal regels die van belang zijn bij het brengen van deze offers. Zo zien wij bij de wet op het vredeoffer o.a. welke aanleidingen er van onze kant kunnen zijn om een vredeoffer te brengen, maar ook aan welke voorwaarden wij moeten voldoen om ervan te kunnen eten.

Laten wij nu enkele van deze punten bezien. Uit Leviticus 7:12-13 blijkt dat het vredeoffer soms een speciaal karakter had, en wel dat van een lof- en dankoffer, een 'slachtoffer van lofprijzing'. Er was dan kennelijk een bijzondere aanleiding om zo'n offer te brengen. Als een Israëliet vlees nodig had voor zijn gezin, dan bracht hij een gewoon vredeoffer; dat was waarschijnlijk de normale gang van zaken. Maar het kon natuurlijk gebeuren dat hij een speciale reden had om de HEERE te loven, bijvoorbeeld ter gelegenheid van een huwelijk of bij de geboorte van een kind. Dan kreeg zijn vredeoffer het karakter van een loffer. Zo'n feestelijke gebeurtenis gaf immers meestal aanleiding tot het houden van een maaltijd, waarvoor een offerdier nodig was. Wanneer de Israëliet zijn vredeoffer dan naar het altaar bracht, stond het helemaal in het teken van de lof en dank die hij aan de HEERE verschuldigd was.

Voor ons als christenen behoort het echter niet zo te zijn dat het brengen van offers van lof beperkt blijft tot enkele bijzondere gebeurtenissen in ons leven. Wij staan nu áchter het volbrachte werk van Christus en hebben daarom steeds aanleiding om onze God te loven en te prijzen. Roept Hebreëën 13:15 ons niet ertoe op voortdurend een loffer aan God te brengen, dat is de vrucht van de lippen die Zijn naam belijden? Zou dat dan niet met name gelden voor de avondmaalsviering, de maaltijd die de Heer voor ons heeft aangericht om aan Hem en aan Zijn volbrachte werk te denken? Dat is bij uitstek een aanleiding om Hem en de Vader te loven en te danken.

De Heer Jezus gaat ons Zelf hierin voor, want Hij zegt profetisch in de psalmen: 'Ik zal Uw naam Mijn broeders vertellen, in het midden van de gemeente zal Ik U loven'

(Ps. 22:23; Hebr. 2:12). Hoewel wij bijeenkomen om te denken aan de Heer Jezus als de Gestorvene, is Hij toch ook als de Opgestane in ons midden en wil Hij onze lofzang leiden. Hij is de Koorleider die het loflied aanheft en wij mogen met Hem instemmen. Hij is de Bedienaar van het heiligdom en het is door Hem dat wij met onze offeranden van lof tot God kunnen naderen. Reeds bij de instelling van het avondmaal zien wij dat de Heer een dankzegging uitspreekt, en zo lezen wij in 1 Korintiërs 10:16 ook over 'de drinkbeker van de lofzegging waarvoor wij loven'. Het avondmaal geeft ons aanleiding tot lof en dank jegens God. Het is niet in de eerste plaats gegeven tot versterking van ons geloof of tot onze vertroosting, maar tot verheerlijking van God. Het gaat niet om ons, maar om Hem!

Het lof- en dankoffer wordt hier in Leviticus 7:12-13 verbonden met een spijs- of graanoffer: 'Als iemand het als lofoffer aanbiedt, dan moet hij naast het lofoffer ongezuurde koeken aanbieden, met olie gemengd (...)' etc. Er hoorde dus een spijsoffer bij dat ongezuurd moest zijn. Zo denken wij bij het avondmaal niet alleen aan het sterven van Christus, maar ook aan Zijn volmaakte en zondeloze leven als Mens hier op aarde. Maar dan volgt er in vers 13 iets merkwaardigs: 'Bij de koeken moet hij als zijn offergave gezuurd brood aanbieden, samen met zijn lof- en dankoffer'. Een soortgelijk voorschrift vinden wij bij de viering van het Wekenfeest (Lev. 23:17). Dit zijn echter de enige uitzonderingen op de algemene regel die het gebruik van zuurdeeg bij de offeranden verbiedt (Lev. 2:11-12). Zulke koeken die gezuurd gebakken waren, mochten dan ook niet op het altaar komen. Bij het Pascha was het zelfs ten strengste verboden enig zuurdeeg in huis te hebben (zie hst. 1).

Wat is dan de zin van dit voorschrift dat men enerzijds ongezuurde koeken bij het vredeoffer moest brengen en anderzijds koeken van gezuurd brood? Is dat geen inconsequentie? Nee, het toont een belangrijk beginsel, dat ook van toepassing is op de viering van het avondmaal. Zuurdeeg is zoals gezegd in de Schrift altijd een beeld van iets verkeerd, van de werkzame kracht van de zonde. Welnu, aan de ene kant is het noodzakelijk de zonde te weren, zodat men niet op een onwaardige wijze het brood eet of de drinkbeker van de Heer drinkt (1 Kor. 11:27-34). Wij moeten feestvieren met ongezuurde broden van oprechtheid en waarheid (1 Kor. 5:8). Maar laten wij aan de andere kant ook bedenken dat de zonde nog in ons woont, en dat wij nooit als zondeloze mensen aanzitten aan het avondmaal. Dit wordt voorgesteld door het brengen en eten van de koeken van gezuurd brood. Deze waren echter *gebakken*, zodat de werkzaamheid van het zuurdeeg door het bakproces tot stilstand was gebracht.

Zo is het ook met de inwonende zonde. Ze is wel aanwezig, maar als wij onszelf beproeven en beoordelen in het licht van God, behoeft ze niet werkzaam te zijn.

Het zou een leugen zijn om te zeggen dat wij zonder zonde zijn, maar het is evenmin vanzelfsprekend *dat* een gelovige zondigt (vgl. 1 Joh. 1:8; 2:1). Dit laat zien dat wij naar twee kanten toe kunnen ontsporen. Men kan onverschillig zijn ten opzichte van het kwaad en redeneren in de trant van: Wij zijn en blijven nu eenmaal arme zondaars, en het helpt toch niet of wij onszelf beproeven! Aan de andere kant kan men ook vervallen in een verkeerde heiligingsleer, een soort perfectionisme waarbij men een bepaalde klasse van zodeloze personen kweekt. Dat is eveneens een grote misvatting.

Vervolgens zien wij in Leviticus 7:15 het spontane karakter van het lof- en dankoffer. Het vond zijn aanleiding in de een of andere vreugdevolle gebeurtenis die de Israëliet tot lofprijzing bracht, en het mocht daarvan niet worden losgemaakt. Het vlees moest op dezelfde dag nog worden gegeten; niets ervan mocht men overlaten tot de volgende morgen. Bij andere vredeoffers – gelofteoffers of vrijwillige gaven – lag het iets anders. Deze waren minder gekoppeld aan een bepaald moment van dankbaarheid, en daarom mocht men er langer van eten. Dat bleef echter beperkt tot een periode van twee dagen, het was strikt verboden om er de derde dag nog van te eten (vs. 16-18). Er was dus een duidelijke grens, zodat er voor de Israëliet steeds een relatie bleef bestaan tussen het brengen van zijn offergave en het eten van het offervlees.

Dat is ook voor ons van betekenis, want wij mogen onze eredienst nooit losmaken van de offerdood van de Heer Jezus. Wanneer wij geestelijke offeranden brengen, dient de waarde van Zijn lijden en sterven ons altijd duidelijk voor ogen te staan. Anders kan het heel gemakkelijk gebeuren dat er dingen van onszelf, van ons eigen zondige vlees, dat in de dood van Christus juist veroordeeld is, een plaats krijgen in de eredienst. Zijn er niet vanaf het begin van de geschiedenis van het christendom allerlei menselijke instellingen ingevoerd, juist doordat men vergat dat alles wat van de natuurlijke mens is in het sterven van Christus zijn einde heeft gevonden?

Reinigingswetten in verband met dit offer

Wij komen nu tot een drietal reinigingswetten in verband met het eten van het vlees van het vredeoffer, die ook van belang zijn voor het waardig vieren van het avondmaal van de Heer (Lev. 7:19-21). In de eerste plaats mocht het vlees van de offers niet met iets onreins in aanraking komen. Evenzo mogen wij de gedachtenis van de dood van Christus niet verbinden met verkeerde leringen of praktijken. Reinheid in woord en wandel is het wachtwoord dat hier gegeven wordt. Want 'ieder die rein is, mag vlees eten' (vs. 19b).

Dit principe wordt op twee manieren uitgewerkt in de verzen 20 en 21. Wij vinden daar twee groepen van mensen die onrein waren en die moesten worden afgesneden van hun volksgenoten, wanneer zij in die onreine conditie aten van het vlees van het vredeoffer. Dit betekent in nieuwtestamentische taal dat men wordt uitgesloten uit het midden van de gelovigen en niet meer kan aanzitten aan de tafel van de Heer. In vers 20 gaat het om personen wie onreinheid aankleeft, zodat die om zo te zeggen een deel van henzelf is geworden. Dit is een beeld van mensen die in de zonde leven, hetzij in hun wandel (1 Kor. 5 noemt daarvan een aantal voorbeelden), hetzij in de leringen die zij aanhangen (bijv. dwaalleer die de Persoon en het werk van Christus aantast). Zulke mensen mogen niet deelnemen aan het avondmaal.

De situatie die vers 21 noemt, is echter wat moeilijker te begrijpen. Daar gaat het om iemand die met iets onreins 'in aanraking komt', zodat hij van buitenaf om zo te zeggen besmet is geraakt. In zo'n geval zouden wij al gauw zeggen: Nu ja, hij is toch niet innerlijk onrein, er kleeft hem persoonlijk geen onreinheid aan die een verhindering vormt voor de avondmaalsviering? Maar zo eenvoudig liggen de zaken niet. Gods Woord laat hier het belangrijke beginsel zien dat ook onreine verbindingen iemand ongeschikt kunnen maken om aan te zitten aan de tafel van de Heer. Het kan zijn dat op iemands persoonlijke wandel en zijn persoonlijke opvattingen niets aan te merken is, terwijl God hem toch als onrein beschouwt door verbindingen met anderen die niet rein zijn!

Er zijn christenen die vinden dat iedereen maar op zijn eigen verantwoordelijkheid moet aanzitten en dat het er niet toe doet met welke personen en kerkelijke stelsels men verbonden is. Dan zegt men: Ja, ik weet wel dat er bij mij in de kerk heel verkeerde dingen zijn, maar ik let maar niet op de anderen; als ik aan het avondmaal ga, denk ik alleen aan de Heer. Nu, zo iemand zou bij wijze van spreken net zo goed thuis het avondmaal kunnen vieren, want hij denkt dat het avondmaal een louter persoonlijke aangelegenheid is. Maar dat is het niet; het is de uitdrukking van de gemeenschap van Gods volk en we hebben daarbij gemeenschap met allen die eraan deelnemen. Het komt er dus wél op aan met wie wij aanzitten, want wij zijn daarvoor verantwoordelijk en wij kunnen geen gemeenschap hebben met gelovigen die verontreinigd zijn, bijv. doordat zij deel uitmaken van stelsels waar het kwaad openlijk getolereerd wordt en waar geen geestelijke kracht meer is om het te oordelen.

De wet op het dank- of vredeoffer eindigt met het verbod om vet en bloed te eten (vs. 22-27), en met een passage over het priesterlijke aandeel in dit offer (vs. 28-38). Wij hebben al eerder hierbij stilgestaan. Het vet en het bloed kwamen alleen aan God toe, en het borststuk en de rechterachterbout van het offerdier waren

bestemd voor de priesterlijke familie. Eigenhandig moest de Israëliet zijn vuuroffers brengen (vs. 30). Als deze offerwetten inderdaad zijn nageleefd, zal het vaak een grote drukte zijn geweest bij de tabernakel: al die Israëlieten die zélf hun offers brachten en slachtten bij de ingang van de tent van ontmoeting!

Wij zien hier dat de offeraar zelf het borststuk en het vet eraan als een beweegoffer moest bewegen voor het aangezicht van de HEERE. Maar dan kwam de priester erbij, die het vet overnam uit de handen van de offeraar en het in rook liet opgaan op het altaar (vs. 31). De term 'in rook laten opgaan' wordt ook gebruikt voor het brandoffer en voor het ontsteken van het reukwerk op het reukofferaltaar. Het vet van het offerdier was bij uitstek datgene wat welgevallig was voor God. De beweegborst was echter voor Aäron en zijn zonen. Hij is een beeld van Christus, onze hemelse Hogepriester, verbonden met al de Zijnen.

Daarop ging de offeraar weer terug naar zijn offer en ontnam daaraan de rechterachterbout. Dat was geen beweegoffer, dat heen en weer bewogen werd voor Gods aangezicht, maar een hefoffer. Een hefoffer was een heffing, een soort belasting, zoals die bijv. werd ingezameld voor de bouw van de tabernakel (Ex. 25:1-9). Zo moest de Israëliet van het offerdier dat hij met zijn gezin of vrienden en kennissen wilde eten, een heffing betalen voor de priester die de eigenlijke offerhandelingen verrichtte (vs. 32-33). God Zelf zegt hier: 'Want het borststuk van het beweegoffer en de achterbout van het hefoffer heb Ik van de Israëlieten uit hun dankoffers genomen, en Ik geef die van de kant van de Israëlieten aan de priester Aäron en aan zijn zonen, als een eeuwige verordening. Dit is het gewijde deel van Aäron en het gewijde deel van zijn zonen uit de vuuroffers van de HEERE' (vs. 34-35).

Het is alsof God een van de mooiste aspecten van deze offerwetten voor het laatst heeft bewaard, namelijk wat de priesters kregen van de dankoffers. Maar zien wij hierin niet een beeld van onszelf, wanneer wij bijeen zijn rond de tafel van de Heer Jezus en wij ons voor het aangezicht van God bezighouden met de kostbaarheid van Zijn volbrachte werk? Mogen wij niet telkens opnieuw weer genieten van de oneindige liefde die Christus dreef en de kracht waarmee Hij het grote werk van de verlossing heeft volbracht? Dat is de betekenis van het 'eten' van de hier genoemde offerdelen. Wij mogen deze dingen ter harte nemen bij de viering van het avondmaal, hoewel het belangrijkste aspect van onze eredienst ongetwijfeld datgene is wat naar *God* toe is gericht: het brengen van aanbidding bij de overdenking van de unieke waarde van het werk van Christus in het oog van God. Dit wordt hier voorgesteld door het offeren van het vet en het bloed.

Het is een geweldig voorrecht om zo samen onder de leiding van Gods Geest na te denken over de verschillende zijden van de Persoon en het werk van Christus. Alle harten zijn in feite met één thema bezig, ze zijn vervuld van één Persoon. En Christus Zelf is in hun midden en zegt: 'Doe dat tot Mijn gedachtenis'. Daartoe komen wij samen aan Zijn tafel, zoals de Israëlieten bijeenkwamen rond het altaar bij de ingang van de tent van ontmoeting, waar God woonde te midden van Zijn volk. Dan denken wij terug aan de Heer, aan Zijn lijden en sterven. Wij kunnen de diepte ervan niet peilen, maar wij bieden aan God als offer aan wat voor ons niet valt te doorgronden. Wat een prachtig beeld is dit van de vredige gemeenschap tussen God en Zijn verlore volk, dat als een priesterlijke familie verenigd is rondom Christus! Naast het Pascha is er geen mooier beeld in het Oude Testament, dat de waarheid van het avondmaal zo belicht en verduidelijkt als het dank- of vredeoffer.

3. Het avondmaal bij Matteüs en Marcus

Matteüs 26:26-29; Marcus 14:22-25

Verschillen tussen de evangeliën

De vier evangeliën stellen Christus op verschillende wijzen aan ons voor. Matteüs tekent Hem als de Koning van Israël, de Messias die in het Oude Testament was beloofd en die de profetieën heeft vervuld. In Marcus wordt Hij voorgesteld als de Dienstknecht van God, die hier op aarde in gehoorzaamheid en afhankelijkheid de taak heeft vervuld die God Hem op de schouders had gelegd. In Lucas wordt Hij voorgesteld als de Zoon des mensen, of zoals men zou kunnen zeggen: de Mens bij uitnemendheid. Hier zien wij Hem als Mens onder de mensen, om ons namens God een boodschap van genade en barmhartigheid te prediken. Het evangelie naar Johannes stelt Christus aan ons voor als de Zoon van God, de eeuwige Zoon die bij de Vader was en die hier op aarde is gekomen. Het Woord is vlees geworden (Joh. 1:14). De Zoon van God is Mens geworden om ons de Vader te verklaren en het Vaderhuis voor ons open te stellen (Joh. 1:18; 3:12,13; 14:1-10).

Deze verschillen werken ook door in de beschrijving van de instelling van het avondmaal; hieraan zullen wij uiteraard de nodige aandacht moeten schenken. In dat verband is het ook van belang te zien aan welke personen de evangeliën zijn gericht. Matteüs schrijft aan gelovige Joden, om hun duidelijk te maken dat Israël werd opzijgezet vanwege zijn verwerping van de Messias en dat het evangelie van het koninkrijk nu uitging onder de volken. Dat is de boodschap die Joodse christenen moesten weten. Christus is wel degelijk de beloofde Messias, ook al is het anders gelopen dan de Israëlieten hadden verwacht. Hij is wel degelijk de Messias en Hij zal straks wederkomen met de wolken van de hemel om Zijn koninkrijk in heerlijkheid en majesteit te vestigen. Marcus, volgens de traditie de tolk van Petrus in Rome, schrijft aan Romeinen. Hij wil hun duidelijk maken dat God in de Heer Jezus, de nederige Dienstknecht, Zijn wereldvernieuwende plannen vervult. Lucas schrijft aan Grieken in zijn tijd. Teofilus was zo'n voorname Griek, aan wie Lucas duidelijk maakt dat de genade van God in Christus niet beperkt is tot één volk, maar dat God die doet uitgaan tot alle mensen over de hele aarde. Terwijl de wet beperkt was tot één volk, strekt de genade zich uit tot alle mensen. God heeft in mensen een welbehagen gevonden (Luc. 2:14). Johannes schrijft ten slotte aan

de hele wereld. Zo lief heeft God de *wereld* gehad (Joh. 3:16). Hier zien wij de Zoon van God, het Woord door Wie alle dingen geworden zijn, in zijn eigen schepping binnentreden om die tot God terug te brengen. Hij is het Lam dat de zonde van de wereld, de kosmos, wegneemt (Joh. 1:29).

Verschillen t.a.v. de instelling van het avondmaal

Een belangrijke categorie van verschilpunten is ook de wijze waarop de gelovigen worden gezien in de verschillende evangeliën, de manier waarop *wijzelf* worden aangesproken. Dat is namelijk van grote praktische betekenis, mede in verband met het avondmaal. Uiteraard is de eerste les die wij uit de evangeliën moeten leren, dat wij de verschillende facetten van de heerlijkheid van de Heer Jezus leren zien en bewonderen. Maar in de tweede plaats is het belangrijk te begrijpen in welke hoedanigheid wijzelf hier worden gezien en welke lessen wijzelf ter harte moeten nemen.

Matteüs spreekt over de Heer Jezus als de Koning, die door Zijn volk is verworpen maar die het koninkrijk van de hemelen op een verborgen wijze uitbreidt over de hele aarde. De akker is de wereld, zegt Matteüs 13:38. De Heer heeft Zich persoonlijk teruggetrokken in de hemel, tot op het ogenblik van Zijn wederkomst. Maar Zijn volgelingen worden in dit evangelie gezien in hun betrekking tot de Koning. Matteüs heeft daar twee aanduidingen voor: wij zijn discipelen (leerlingen en volgelingen), alsook slaven van de Heer Jezus. Dat heeft natuurlijk consequenties voor ons geloofsleven. Daarom is het opvallend dat de volgelingen van Christus in Matteüs 26:26 ook als zodanig worden aangesproken: 'Hij brak het en gaf het aan de discipelen en zei: Neem, eet, dit is Mijn lichaam'. Zij worden hier dus duidelijk in deze hoedanigheid gezien, als volgelingen van een verworpen Heer, en wij zullen nog overdenken wat dit ons heeft te zeggen.

Hetzelfde principe geldt voor de andere evangeliën. Marcus spreekt over Christus als de ware *Dienstknecht*. Maar het is duidelijk dat iedereen die Hem toebehoort, nooit méér kan zijn dan Wie Hij is. Daarom worden wijzelf in dit evangelie ook als dienstknechten gezien. Dus niet zoals in Matteüs als slaven van de Koning, die alle gezag heeft en aan Wie alle macht is gegeven in de hemel en op de aarde (Matt. 28:18). Nee, in Marcus is Hij als de Dienstknecht ons grote Voorbeeld, opdat wij op elke bladzijde van dit evangelie zouden leren zien hoe wijzelf als dienstknechten van God in Zijn voetspoor kunnen wandelen.

Het evangelie naar Lucas vormt de inleiding tot het boek Handelingen en de brieven van Paulus. Lucas was dan ook de metgezel van Paulus, evenals Marcus de metgezel

van Petrus was. Daarom is Lucas degene die ons in zijn evangelie heel in het bijzonder een hemels volk voorstelt, niet zozeer in verbinding met de waarheid van het lichaam van Christus, maar vooral in verbinding met de waarheid van het huis van God. De waarheid van het lichaam van Christus is uitdrukkelijk aan Paulus voorbehouden. Maar de gedachte van het huis van God komt heel vaak voor in het evangelie naar Lucas, en wij worden hier gezien als zonen in dat huis. Wij zijn 'zonen van de Allerhoogste', 'zonen van het licht', 'zonen van God', 'zonen van de opstanding' (Luc. 6:35; 16:8; 20:36).

De kostbare waarheid van het zoonschap wordt in de brieven van Paulus nader uitgewerkt (vgl. Rom. 8:14-30; Gal. 4:4-7; Ef. 1:3-14). Wanneer de Heer Jezus in Lucas tot de discipelen spreekt, benadert Hij hen dan ook als diegenen uit wie de Gemeente zou worden gebouwd. Vandaar dat Paulus de bewoordingen van het evangelie naar Lucas gebruikt, wanneer hij in 1 Korintiërs 11:23-26 de instelling van het avondmaal weergeeft. Paulus schrijft namelijk in deze brief juist over de gelovigen als de Gemeente van God, over het samenkomen van de gelovigen als zodanig en over de viering van het avondmaal in samenhang met de waarheid van de Gemeente als het huis van God (en het lichaam van Christus).

Johannes beschrijft de gelovigen als de familie van de kinderen van God, als diegenen die uit God zijn geboren en die dus leven uit God hebben ontvangen (Joh. 1:12,13; 3:3-8). Wij bezitten dit leven in de Zoon van God, in Jezus Christus, zoals Johannes zegt in zijn eerste brief: 'En dit is het getuigenis: dat God ons eeuwig leven heeft gegeven, en dit leven is in Zijn Zoon. Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet' (1 Joh. 5:11-12). Want zoals Lucas de inleiding vormt tot de brieven van Paulus, is het evangelie naar Johannes de introductie tot de brieven van Johannes. Evenzo bevatten Marcus en Matteüs de voorbereidende stof voor de andere brieven van het Nieuwe Testament, met name die van Petrus.

Wij worden in de evangeliën dus achtereenvolgens gezien als *discipelen* van de Koning, als *dienstknachten* naar het model van de ware Dienstknecht, als *zonen* van God in Diens huis, en als de familie van de *kinderen* van God. In dat licht willen wij nu nadenken over wat wij hier in Matteüs en Marcus vinden over de instelling van het avondmaal, en wij zullen dan ook enkele kenmerkende verschillen met Lucas zien. Ik bedoel daarmee o.a. dat de Heer Jezus uitsluitend in *Lucas* de opdracht geeft om het avondmaal te vieren tot Zijn gedachtenis. In dat evangelie vinden wij dus de eigenlijke instelling van het avondmaal als een gedachtenismaaltijd: 'Dit is Mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt. Doe dat tot Mijn gedachtenis' (Luc. 22:19).

Daardoor maakt Hij de apostelen duidelijk dat zij niet alleen op dat ogenblik moesten eten wat Hij hun aanbood, maar dat zij daarmee moesten blijven doorgaan nadat Hij van hen was weggegaan. Zij konden toen immers nog niet eten tot Zijn gedachtenis, want de Heer was nog bij hen (en men kan moeilijk in de tegenwoordigheid van een persoon eten en drinken tot diens gedachtenis). Maar het was Zijn wens dat zij na Zijn heengaan bijeen zouden blijven komen om deze maaltijd te eten ter herdenking van Hem en van Zijn lijden en sterven. De woorden 'doe dat tot Mijn gedachtenis' in 1 Korintiërs 11:24-25 zijn dan ook een citaat uit Lucas. Het verband is duidelijk. Het gaat Paulus juist om het samenkomen van de gemeente om gemeenschappelijk de Heer Jezus te gedenken in Zijn lijden en sterven. In Matteüs en Marcus ontbreekt een dergelijke opdracht van de Heer. Zonder de woorden van Lucas en die van Paulus in 1 Korintiërs 11 zou er voor ons geen rechtstreekse aanwijzing zijn om het avondmaal te vieren!

Nadat Hij gedankt had

Letten we nu op enkele andere verschillen tussen Matteüs, Marcus en Lucas. Terwijl Lucas zegt dat Christus dankte voor het brood, vinden wij in Matteüs 26:26 een iets sterkere uitdrukking in de Telosvertaling: 'Jezus nam brood en nadat Hij had gezegd, brak Hij het en gaf het aan de discipelen'. Er staat niet dat Hij het brood zegende, maar dat Hij zegende, d.i. loofde. Hij sprak dus een lofzegging uit. Dit woord wordt ook in Marcus 14:22 gebruikt. Het is dus geen magische formule, waardoor er een wezensverandering van het brood zou optreden. Maar wij zien de Heer Jezus hier als de nederige Mens op aarde, die Zijn ogen opslaat tot God in de hemel om de dankzegging uit te spreken.

In verband hiermee is het ook mooi dat wij onmiddellijk na de maaltijd lezen: 'En nadat zij de lofzang hadden gezongen, gingen zij naar buiten naar de Olijfborg' (Matt. 26:30; Marc. 14:26). Lucas vermeldt dit niet. In Matteüs zien wij de Heer Jezus als de Messias, de Gezalfde, die namens God hier op aarde Zijn verheven ambt vervult. Zo gaat Hij ons hier voor in de lofprijzing jegens God. In Marcus zien wij Hem als de ware Dienstknecht in diepe nederigheid en ootmoed. Hier heft Hij in afhankelijkheid en gehoorzaamheid met Zijn discipelen de lofzang aan jegens God. Dit is ook een voorbeeld voor onszelf als dienstknechten van God. Het is ondenkbaar dat wij zouden samenkomen om het avondmaal te vieren en dat wij daarbij geen lofzang zouden zingen. Strikt genomen zou men misschien kunnen zeggen: 'Wij komen samen om gevolg te geven aan de wens van de Heer Jezus en wij eten en drinken tot Zijn gedachtenis'. Maar wie zou dat kunnen doen zonder God te prijzen? Het avondmaal staat in Matteüs en Marcus in nauwe samenhang

met het Pascha; en het paasfeest staat juist helemaal in het teken van de lof jegens God voor de verlossing van Zijn volk. Wij zien hier een volk dat God kan prijzen voor de verlossing op grond van het bloed van het lam (zie hst. 1).

Dat element is hier ook aanwezig. Wij zien Christus hier als de nederige Dienstknecht, die te midden van de Zijnen de lofzang aanheft. Dit deed Hij wellicht ook op de avond van de eerste dag van de week, de dag van Zijn opstanding, toen Hij verscheen aan de discipelen. In Psalm 22:23 zegt Hij immers na Zijn verlossing uit de banden van de dood: 'Ik zal Uw naam aan Mijn broeders verkondigen, in het midden van de gemeente zal Ik U lofzingen' (vgl. Joh. 20:17-23; Hebr. 2:12). Het loflied dat wij mogen zingen, is in feite niets anders dan het lied dat Hij zingt. Wanneer wij als gemeente lofliederen zingen, dan hoort God als het ware de Heer Jezus zingen. Hij is de Koorleider. Het is goed daaraan te denken.

Zo vinden wij in de brief aan de Hebreëen eigenlijk ook maar één Priester. Christus is daar de 'grote Priester over het huis van God' (Hebr. 10:21). Hoewel er vele toespelingen zijn op het feit dat wij priesterzonen zijn, wordt dit niet openlijk gezegd en blijven wij in Zijn schaduw staan. Evenzo is Hij alleen volgens Hebreëen 8:2 de 'Bedienaar van het heiligdom'. Wat betekent dit? Het betekent dat *Hij* de dienst verricht in het heiligdom. Inderdaad hebben wij volle vrijmoedigheid om met onze offeranden van lof en dank in te gaan in het heiligdom (Hebr. 10:19-22; vgl. de priesterwijding in Ex. 29 en Lev. 8). Als er echter dienst in het heiligdom plaatsvindt door het volk van God, dan ziet God toch slechts die éne Bedienaar van het heiligdom. God ziet ons allemaal samen in die éne Priester en Koorleider, die te midden van de verlostten de lofzang aanheft.

Daarom is het zo belangrijk dat onze lofzang op hetzelfde niveau is als het loflied van de Heer Zelf, en wij in onze geestelijke ontwikkeling zover komen als Hij ons voorhoudt in Zijn Woord. Hij zingt de lofzang jegens Zijn God en Vader. Kennen wij die lofzang? Weten wij wat de Heer Jezus voelt voor Hem? Of zijn wij hoofdzakelijk bezig met wat wijzelf hebben ontvangen op grond van Zijn werk? Hij wil dat wij werkelijk met Hem kunnen meezingen.

Dit is Mijn lichaam

Deze lofzang en lofprijzing staat in verbinding met de overgave van Christus' lichaam in de dood, dus met de waarde van Zijn Persoon en werk. Marcus noemt alleen het nemen van het brood, maar Matteüs voegt het eten eraan toe: 'Neem, eet, dit is Mijn lichaam' (Matt. 26:26). Daarna volgt eigenlijk pas Lucas, waar de Heer het avondmaal instelt als een gedachtenismaaltijd. In Matteüs en Marcus

wordt in feite alleen de paasmaaltijd beschreven, die echter wel een totaal ander karakter krijgt door de handeling die de Heer nu verricht. Want wat doet Hij? Terwijl zij van het Pascha eten, neemt Hij brood. Hij neemt niet een stuk vlees van het paaslam, dat van Zijn sterven spreekt, maar Hij neemt van het brood. En het brood spreekt niet alleen van Zijn dood, maar ook van Zijn leven als Mens hier op aarde. Hij was immers 'de vrucht van de aarde' (Jes. 4:2). Hij schoot op als een loot voor Gods aangezicht, als 'een wortel uit dorre aarde' (Jes. 53:2). Inderdaad eindigde Zijn leven in de dood, maar daarvan is pas sprake in de tweede helft van Jesaja 53.

Het brood spreekt dus ook van Christus' leven, van de waarde van Zijn Persoon. Daarop wil Hij nu de aandacht van de discipelen vestigen. Het paasfeest was een hoogtepunt in het jodendom. Maar nu zegt de Heer Jezus als het ware tegen Zijn discipelen: 'Ik wil jullie leren van dit alles af te zien. Ik vervang dat allemaal door Mijzelf, een Mens die in volmaakte toewijding jegens God heeft geleefd en die Mijn leven nu overgeef in de dood'. Daarvan spreekt het brood. Het is het symbool van het lichaam van Christus, het lichaam waarin Hij God had gediend en Hem had verheerlijkt. Hij was het ware spijs- of graanoffer. En wij weten uit het Oude Testament dat er geen brandoffer – een bloedig offer – mocht worden gebracht zonder een bijbehorend spijsoffer (zie Num. 28-29). Dit onbloedige offer spreekt van het volmaakte leven dat Christus hier op aarde heeft geleefd, en dat kan op zijn beurt nooit worden losgemaakt van de waarde van Christus' offerdood, zoals voorgesteld in het brandoffer.

Het brood spreekt dus van Christus' lichaam. Dit lichaam had God Hem voorbereid, en dit zou alle oudtestamentische offers opzijzetten. Zoals wij lezen in Hebrëen 10, waar de auteur Psalm 40 citeert: 'Daarom zegt Hij bij Zijn komen in de wereld: Slachtoffer en offerande hebt U niet gewild, maar U hebt Mij een lichaam voorbereid; in brandoffers en zondoffers hebt U geen behagen gehad. Toen zei Ik: Zie, Ik kom – in de boekrol is over Mij geschreven – om Uw wil te doen, o God!' (Hebr. 10:5-7; vgl. Ps. 40:7-9). Hoe mooi is het Hebreeuws van Psalm 40:7, waar letterlijk staat: 'U hebt Mij oren gegraven'. Dat is in Hebrëen 10 vrij weergegeven door: 'U hebt Mij een lichaam voorbereid'.

Dit wekt de indruk alsof het hele lichaam van de Heer Jezus niets anders zou zijn dan het oor. En inderdaad: de Heer Jezus was een en al oor, als het ging om het doen van de wil van God. Hij deed altijd wat God behaagde. Hij was de trouwe Dienstknecht van het Marcusevangelie, die altijd een open oor had voor wat God Hem opdroeg. Het kenmerk van een dienstknecht is niet in de eerste plaats dat hij goed kan spreken, maar dat hij goed kan luisteren. Welnu, dat zien wij in volkomenheid bij de Heer Jezus. In Jesaja 50:4 wordt profetisch dan ook van Hem

getuigd: 'Hij wekt Mij elke morgen, Hij wekt Mij het oor, zodat Ik hoor als zij die onderwijs ontvangen'. De Heer was op aarde gekomen om in volkomen afhankelijkheid Gods wil te volbrengen. Dat was iets geheel nieuws voor Hem, omdat Hij in de hemel nooit in een positie van onderdanigheid had verkeerd. Dit heeft Hij als Mens hier op aarde moeten *leren*, zoals Hebrëeën 5:8 het zegt: 'Hoewel Hij de Zoon was, heeft Hij gehoorzaamheid geleerd uit wat Hij heeft geleden'.

Deze nederige Dienstknecht, die kwam om Gods wil te doen in het lichaam dat God Hem had toebereid, was de Zoon van God. Vele handschriften van het Marcusevangelie lezen in hoofdstuk 1:1 dan ook: 'Begin van het evangelie van Jezus Christus, de Zoon van God'. Voordat Marcus gaat schrijven over Christus als de ware Dienstknecht, wil hij ons eraan herinneren Wie de Heer werkelijk is. Christus is en blijft altijd de Zoon van God. De inhoud van onze evangelieprediking is vaak: 'de Heer Jezus is voor jou gestorven, dat moet je aannemen'. Maar dat is niet het evangelie volgens Marcus. Marcus vertelt ons eerst Wie Hij is, en dan spreekt hij over het dienstwerk van Christus hier op aarde. Evenzo zouden wij bij de viering van het avondmaal niet alleen aan het sterven van Christus moeten denken (hoe belangrijk dat ook is), maar ook aan het volmaakte leven dat eraan voorafging. Dan denken wij aan Hem ook als de Dienstknecht, zoals Marcus Hem tekent. Hij ging in eenvoud en gehoorzaamheid Zijn weg. Hij was altijd bereid om Gods wil te doen, zoals wordt aangeduid door het zo dikwijls herhaalde woord 'terstond' of 'meteen' in dit evangelie. Daarom legt Marcus ook de nadruk op wat Christus allemaal heeft gedaan, op wat God Hem opdroeg: namelijk om goed te doen aan de mensen, om God te verkondigen aan de mensen, Hem te openbaren aan Zijn volk.

Neem

Christus was de ware Dienstknecht, op Wie God Zelf het oog had gevestigd. In Jesaja 42:1 zegt God van Hem: 'Zie, Mijn Knecht, Die Ik ondersteun, Mijn Uitverkorene, in Wie Mijn ziel een welbehagen heeft'. Horen wij hier niet met hoeveel vreugde, met hoeveel geestdrift God over Hem spreekt? Zo zien wij in Marcus ook hoe de hemel herhaaldelijk voor Christus opengaat en hoe God dan betuigt dat dit Zijn geliefde Zoon is, in Wie Hij een welbehagen heeft gevonden (Marc. 1:10-11; 9:7). Bij de verheerlijking op de berg zien wij Hem in dit evangelie in blinkend, stralend witte kleren, in de volkomen reinheid en smetteloosheid van de ware Dienstknecht (Marc. 9:3). Op Hem is Gods oog gericht, en op Hem wil God ook ons oog richten, opdat wij niemand meer zien dan Jezus alleen. Evenzo richt Christus bij de paasmaaltijd de aandacht van de Zijnen op Hemzelf. Hij zegt in Marcus 14 als het ware tegen Zijn volgelingen: Dit Pascha, het feest van de

verlossing, wil Ik op een hoger niveau brengen. Ik wil jullie aandacht aftrekken van het paaslam dat nu is geslacht en dat geen zonden kan wegnemen, om jullie blik te richten op Mijzelf. Hij neemt brood en zegt tegen de discipelen: 'Neem, eet, dit is Mijn lichaam' (Marc. 14:22).

Dit was een belangrijke keus voor de discipelen: nemen of niet nemen. De keus was: óf te blijven in het oude bestel, bij een letterlijk lam en bij de oudtestamentische offerdienst, óf dat alles achter zich te laten en het paasfeest voortaan op een nieuwe, geestelijke wijze te vieren. Dus niet meer rondom een letterlijk lam, maar rondom Hem die hier zei: 'Neem, eet, dit is Mijn lichaam'. Christus nam het eerste weg om het tweede daarvoor in de plaats te zetten (vgl. Hebr. 10:9). Hij verving de oudtestamentische orde door iets nieuws, namelijk door Hemzelf. Dat nieuwe, dat andere, was vervat in Zijn lichaam, in de Persoon in Wie God een welbehagen had gevonden. Dat betekent dat er buiten Hem, buiten deze Knecht, niets is waarin God een welbehagen heeft. Alles wat van de mens is, al onze eigen stelsels en ideeën, het wordt hier opzijgeschoven en vervangen door een geheel nieuwe orde van dingen die hun belichaming vinden in Christus Zelf.

Zo krijgt het paasfeest dat Christus hier viert met de Zijnen een nieuwe inhoud. Het vindt zijn vervulling in Hemzelf, het ware Paaslam. Het letterlijke lam moet wijken voor Hem die het Lam van God is. Het loflied van de verlossing, dat zo kenmerkend was voor het paasfeest, wordt door Hem op een hoger plan gebracht. Al het oude wordt vervangen door Hem, door de waarde van Zijn Persoon en van Zijn werk. Want Hij geeft het brood hier *gebroken* aan de discipelen, wat erop wijst dat alles in Zijn kostbare Persoon ons slechts door middel van Zijn offerdood ten nutte kon komen.

Daarom is het zo treffend dat de lijdensgeschiedenis naar verhouding een heel grote plaats inneemt in het Marcusevangelie. Al de deugden van Christus, alles in Hem wat het hart van God zo'n vreugde gaf, dit kon slechts door Zijn sterven van waarde voor ons worden. De tarwekorrel moest in de aarde vallen en sterven, om veel vrucht te kunnen dragen (Joh. 12:24). Alleen door Zijn verlossingswerk kon Christus Zichzelf met ons verbinden, en wij mogen nu weten dat wij zelfs aangenaam gemaakt zijn in Hem (Ef. 1:6). Wij staan in de heerlijkheid van Zijn Persoon voor het aangezicht van God – ook als dienstknechten die nu met Hem, de ware Dienstknecht, verbonden zijn. Alles wat Christus is, staat nu ter beschikking van de Zijnen. Hij biedt het ons om zo te zeggen aan met de woorden: 'Neem (...) dit is Mijn lichaam'. Zouden wij dat niet uit Zijn hand willen aannemen? Zouden wij niet telkens weer opnieuw de waarde daarvan willen overdenken? Bij elke avondmaalsviering zegt de Heer tegen ons: 'Neem (...)', want alles wat Ik ben, staat u voor eeuwig ter beschikking. U mag er deel aan hebben, u mag er gebruik van

maken, u mag het op uzelf toepassen. En dan hoeven wij niet te zien op onze eigen onwaardigheid. Er is er maar Eén die waardig is in Gods oog, Gods Uitverkorene, in Wie Hij Zijn welbehagen heeft gevonden. Wij mogen zien op Christus, die onze eigen onwaardigheid opheft en ons deel geeft aan Zijn voortreffelijkheden.

Neem, eet

Dit brengt ons tot een ander aspect, dat in het Grieks van Matteüs 26 duidelijker naar voren komt dan in Marcus 14. Hier is niet alleen sprake van het nemen, maar ook van het eten van het brood. Geestelijk gesproken dienen wij ons met Christus te voeden, opdat wij aan Hem gelijkvormig worden. Matteüs stelt Hem aan ons voor als de Koning, de grote Zoon van koning David. Wanneer Hij geboren is, komen de wijzen uit het oosten om Hem eer te bewijzen. Ongetwijfeld kwam Hij in vernedering, want Hij liet Zich dopen en voegde Zich daardoor bij het trouwe overblijfsel van Zijn volk.

Maar straalt er geen koninklijke waardigheid van Hem af, wanneer Hij de berg opklimt en dan de grondbeginselen van Zijn rijk uiteenzet in de zgn. bergrede (Matteüs 5 tot 7)? Hij leerde de menigten als iemand die gezag heeft, en niet zoals de schriftgeleerden (Matt. 7:28-29). Hier was Zijn majesteit zichtbaar, ook al hulde Hij Zich in het kleed van nederigheid en ootmoed. Zo is het steeds in dit evangelie: geen ogenblik kan Zijn ware majesteit als Koning verborgen blijven.

Wij zien dat speciaal op de berg van de verheerlijking, waar Zijn aangezicht straalt als de zon (Matt. 17:2). En we zien het ook aan het eind van het evangelie, waar Hij aan de discipelen verschijnt als Degene die alle macht heeft in hemel en op aarde. Hij moest de aarde verlaten, omdat Zijn volk Hem had verworpen. Hij is de afwezige Koning, die tóch met ons is, en Hij heeft ons deze boodschap achtergelaten: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Ga dan heen, onderwijs al de volken (of: maak alle volken tot discipelen)' (Matt. 28:18-20). Hij is de Koning, en wij zijn onder Zijn gezag geplaatst.

De waarheid van het koninkrijk van God betekent eenvoudig dit: dat God er van meet af aan op bedacht is geweest eenmaal alle dingen in de kosmos onder de voeten te leggen van de Mens Christus Jezus. Het is het koninkrijk van God, omdat God dit tot stand brengt, maar Degene die in dit koninkrijk regeert is een Mens. Daarom wordt het in Matteüs 13:41 ook het koninkrijk van de Zoon des mensen genoemd, overeenkomstig de belofte van Daniël 7:13-14, waar de Mensenzoon het rijk ontvangt uit de handen van de Oude van dagen. Christus zal terugkomen naar de aarde om Zijn koninkrijk in macht en majesteit op te richten. Nadat Israël Hem

had verworpen, is Hij teruggekeerd naar de hemel en heeft hij het koninkrijk toevertrouwd aan de verantwoordelijkheid van de mens. Het bezit nu een verborgen gedaante, zoals blijkt uit de gelijkenissen van Matteüs 13.

De verborgenheden van het koninkrijk der hemelen zijn alleen bestemd voor Christus' volgelingen, die Hem dienen in de tijd van Zijn afwezigheid (Matt. 13:10-17). Het koninkrijk is nu in drieërlei opzicht verborgen. Ten eerste is de Koning Zélf verborgen. Want Hij is afwezig, en de wereld kent Hem niet. Alleen Zijn discipelen kennen Hem als de levende Heer. Dat is het tweede aspect. Er is hier op aarde een groep mensen die aan de kant van de Koning staan. Daartoe zijn ze ook gedoopt, want zó wordt men bij de verworpen en gestorven Christus gevoegd. Als de opgestane en verheerlijkte Heer bezit hij echter alle macht in hemel en op aarde. In de derde plaats zijn wij ingewijd in het geheim, dat de Koning straks zal terugkomen om Zijn koninkrijk openlijk te vestigen en alle machten aan Zich te onderwerpen. Dan zullen wij met Hem stralen als de zon in het koninkrijk van onze Vader (Matt. 13:43). Het koninkrijk van de Zoon des mensen is om zo te zeggen de publieke kant van het Vrederijk, het koninkrijk van de Vader is de intieme kant ervan. Als verheerlijkte en hemelse heiligen zullen wij deelhebben aan de Christusregering, en dat in de tegenwoordigheid van Hem die Christus niet alleen Zijn maar ook ónze Vader noemt.

Ik beklemtoon dit, omdat de Heer Jezus in Matteüs 26 eveneens over het koninkrijk van Zijn Vader spreekt in verband met het drinken uit de drinkbeker (Matt. 26:29). Wanneer wij daar lezen over het avondmaal, Wie is het dan die daar spreekt? Het is de verworpen Koning, die op weg is naar het kruis. Dat is het laatste wat de wereld van Hem zou zien: een kruis en een graf. Na Zijn opstanding is Hij alleen aan de Zijnen verschenen, en Hij heeft hun beloofd dat Hij met hen zou zijn tot aan de voleinding van de eeuw (Matt. 28:20). Hij is met ons tot aan het einde van de huidige bedeling of eeuw (niet: wereld³), tot op het ogenblik dat Hij terugkomt om

---

³ In het Grieks staat hier niet kosmos (het gewone woord voor 'wereld'), maar aion. Dat betekent een tijdsperiode van onbepaalde duur, gekenmerkt door bepaalde gebeurtenissen die erin plaatsvinden, of door bepaalde morele en geestelijke eigenschappen. De 'voleinding van de eeuw' is niet het 'einde van de wereld', maar de vervulling van de huidige bedeling, wanneer alle dingen hun climax zullen vinden. Namelijk bij de wederkomst van Christus, die tevens de nieuwe, 'toekomstige eeuw' inluit. Vergelijk de 'tegenwoordige' en de 'toekomstige eeuw' (Matt. 12:32; Marc. 10:30; Luc. 18:30; 20:35; Gal. 1:4; Ef. 1:21; 2:7; 1 Tim. 6:17; 2 Tim. 4:10; Tit. 2:12; Hebr. 6:5). Zie voor de uitdrukking de 'voleinding van de eeuw', in samenhang met de wederkomst van Christus, ook Matteüs 13:39vv., 49; 24:3; Hebreëen 9:26.

Zijn rijk op te richten. Zo laat Hij hier in hoofdstuk 26 het avondmaal achter aan Zijn discipelen. Hoewel Hij de afwezige Koning is, is Hij toch met ons en met het oog van het geloof zien wij Zijn heerlijkheid en majesteit als Hij ook tegen ons die woorden spreekt: 'Neem, eet, dit is Mijn lichaam' (Matt. 26:26).

Wat betekent nu dit 'eten'? Het wil zeggen dat alles wat in de Persoon van de Heer Jezus wordt gevonden, op grond van Zijn sterven aan ons ter beschikking is gesteld, opdat het innerlijk deel van onszelf zal worden. In dit evangelie houdt dit heel concreet in dat wij ons als discipelen van de verworpen Heer geestelijk met Hem voeden en daardoor aan Hem gelijkvormig worden en Zijn karakter vertonen in een wereld die Hem heeft uitgeworpen. Het eten is in de Schrift niet alleen maar een beeld van gemeenschap; het betekent ook dat wij gevormd worden door het voedsel dat wij tot ons nemen. Wij kennen dat ook in het gewone leven: wat iemand eet, is bepalend voor zijn gezondheid. Ongezond eten maakt ongezond; gezond voedsel maakt ons gezond. Onze constitutie wordt voor een belangrijk deel bepaald door de eetgewoonten. Zo dienen wij ons als discipelen van Christus met Hem te voeden, opdat wij worden zoals de Meester: 'Het is de discipel genoeg dat hij wordt als zijn meester, en de slaaf als zijn heer' (Matt. 10:25).

Discipelschap is niet alleen het zich eigen maken van een bepaalde hoeveelheid leerstof, zoals dat in onze scholen gebruikelijk is. Maar het is het dienen en volgen van de Meester. Een echte discipel van Christus lijkt op zijn Heer. Daarin ligt onze kracht als discipelen en slaven van een verworpen Koning. Wanneer wij werkelijk aan Hem gelijkvormig zijn, zal men in ons de morele karaktertrekken van de Meester Zelf herkennen. Men zal Zijn nederigheid en ootmoed in ons zien, maar ook Zijn koninklijke waardigheid. Hij heeft ons immers gemaakt tot koningen en priesters! Zo zijn wij levende getuigen van Hem in een wereld die Hem niet kent. Zo prediken wij Zijn koningschap, opdat nog velen verlost worden uit de macht van de boze en overgebracht naar het gezagsgebied van de Heer Jezus Christus.

Deze betekenis van het eten van het brood – de navolging van de Heer – is vaak verwaarloosd bij de viering van het avondmaal. Toch is het belangrijk, omdat wij telkens weer op deze navolging gewezen moeten worden. Wanneer wij als discipelen 's zondags bij Hem komen, vergeten wij de beslommingen van de week die achter ons ligt en richten wij ons oog op Hem. Wij voeden ons met Hem en laven ons aan Hem, want zonder Hem kunnen wij niets doen. Wij kennen Hem niet alleen als het Hoofd van het lichaam, als de Bruidegom van de bruidsgemeente, en als de Heer die gezag heeft over het huis van God. Wij kennen Hem ook als onze Meester; wij zijn slaven van een verworpen Koning.

Inderdaad is het juist dat wij Hem niet onze Koning noemen, maar onze Heer. Beide benamingen brengen echter tot uitdrukking dat Hij gezag over ons heeft! Wij zien dat zelfs bij de viering van het avondmaal. Want in 1 Korintiërs 10 is er niet sprake van de tafel van Christus, maar van de tafel *van de Heer*. Evenzo spreekt 1 Korintiërs 11 niet over het avondmaal van Christus, maar over *'s Heren* avondmaal. Laten wij dat nooit vergeten. Wij komen daar werkelijk als discipelen die onder Zijn gezag staan. Enerzijds zijn wij ons pijnlijk bewust van het feit dat Hij afwezig is. Hij is in de hemel en wij zijn op aarde, en wij denken aan Zijn dood totdat Hij terugkomt. Anderzijds is Hij *met* ons. Hij is in het midden van de Zijnen, en wij komen in Zijn tegenwoordigheid om Hem en Zijn heerlijkheid en majesteit te bewonderen – zoals de vrouwen in Matteüs 28:9 Hem te voet vallen om Hem te huldigen. Hij is altijd met ons overeenkomstig Zijn belofte in Matteüs 28:20, en het is dan ook heel opmerkelijk dat dit hoofdstuk ons geen beschrijving geeft van de hemelvaart van Christus! Zo mogen wij telkens weer in Zijn tegenwoordigheid komen om onder de indruk te raken van Zijn heerlijkheid en ons met Hem te voeden. Wij gaan elke zondag in Zijn kracht weer weg na het avondmaal, anders dan wij daar kwamen. Want wie zou in Zijn tegenwoordigheid kunnen verkeren om Hem te zien en zich met Hem te voeden, en dan onveranderd kunnen weggaan?

Dit is Mijn bloed

Vervolgens lezen wij over de drinkbeker, die volgens de woorden van de Heer spreekt van het bloed van het nieuwe verbond, dat voor 'velen' vergoten wordt tot vergeving van zonden (Matt. 26:28; Marc. 14:24). Het gezichtsveld reikt hier verder dan in Lucas, waar zowel bij het brood als bij de beker wordt gezegd dat het *voor u* is: dus voor de discipelen, die daar worden gezien als de kern van de nog te vormen Gemeente (Luc. 22:19-20). In Matteüs worden de discipelen steeds gezien als het gelovig overblijfsel van Israël, voor wie allereerst het bloed van Christus geldt. Op grond van dit kostbare bloed zullen echter ook nog vele anderen worden verlost. We denken dan allereerst aan de Gemeente, die gebouwd is op Christus, de Rots, na de uitstorting van de Heilige Geest op de Pinksterdag (Matt. 16:18; Hand. 2). De Gemeente is samengesteld uit Joden en heidenen.

Maar de 'velen' in Matteüs 26 omvatten nog meer verlost en de Gemeente. Er zijn vele andere heiligen buiten de nieuwtestamentische Gemeente, en wel de oudtestamentische heiligen en ook de gelovigen uit Israël en uit de volken na de

opname van de Gemeente.⁴ Maar alle verlost en hebben met elkaar gemeen dat zij alleen worden behouden op grond van het kostbare bloed van het Lam. Dat bloed is vergoten voor velen, en de waarde ervan zal worden erkend door de velen die straks nog uit Israël en uit de volken zullen worden gered. Want er zal een tijd van herstel aanbreken voor Israël, dat zijn Koning eens heeft afgewezen. Hij heeft Zelf gezegd dat zij slechts voor een tijd verworpen zouden worden, totdat zij Hem opnieuw zouden verwelkomen met de woorden: 'Gezegd Hij die komt in de naam van de Heer' (Matt. 23:37-39). Er is een heerlijk 'totdat' voor het oude volk van God, wanneer Hij een keer zal brengen in hun lot.

In de huidige bedeling worden de 'velen' uit de volken behouden. De Heer Jezus spreekt daar reeds over in de gelijkenissen van Matteüs 13. Het zaad van het Woord van God wordt in deze tijd niet alleen onder het volk Israël gezaaid, maar in de hele wereld (Matt. 13:38). Velen uit de volken zijn tot geloof gekomen en toegevoegd aan de ene Gemeente van de levende God, die straks zal worden ingevoerd in de heerlijkheid van de hemel. Daarna zal het evangelie van het komende koninkrijk hier op aarde worden gepredikt door gelovige Joden, en opnieuw zullen er velen uit Israël en uit de volken tot bekering komen.

Openbaring 7 toont ons dat er honderdvierenveertigduizend verzegelden uit Israël gespaard zullen blijven voor de oordelen, terwijl er bovendien een grote menigte uit de volken, een menigte die niemand kan tellen, uit de Grote Verdrukking zal komen en het heil zal beërven. Al deze vele verlost en zullen vergeving van zonden ontvangen op grond van hetzelfde kostbare bloed van Christus, dat ook ons heeft gereinigd en geheiligd. Zij zullen ook het koninkrijk beërven, dat Christus bij Zijn wederkomst hier op aarde zal oprichten (Matt. 25:31-34). Er zijn dus veel meer heiligen dan zij die tot de Gemeente behoren, en de uitdrukking 'voor velen' past dan ook beter in Matteüs en Marcus dan in Lucas. Daar zien wij in de discipelen een beeld van de Gemeente van God, zoals wordt bevestigd door het citaat in 1 Korintiërs 11.

In Matteüs en Marcus wordt onze blik echter gevestigd op de komst van het koninkrijk met macht en majesteit, en velen zullen hierin binnengaan op grond van

---

⁴ Dat de Gemeente alleen de nieuwtestamentische christenen vanaf de Pinksterdag tot de opname van de Gemeente omvat, en dat zij onderscheiden moet worden van de gelovigen uit het Oude Testament en die van na de opname van de Gemeente (tot op de verschijning van Christus), is een belangrijk onderwerp, dat hier uiteraard niet kan worden behandeld. Zie hiervoor 'De Gemeente van God' (Pieters, Groede 1979), en 'De Kerk onder de loep' (geschreven met J.G. Fijnvandraat en A. Maljaars; Medema, Vaassen 1978).

het bloed van het Lam. Dan zal Christus opnieuw drinken van de vrucht van de wijnstok, die spreekt van de vreugde die dan ongestoord zal worden genoten. Zoals Hij het hier zegt: 'Ik zeg u echter, dat Ik van nu aan geenszins zal drinken van deze vrucht van de wijnstok tot op die dag wanneer Ik die met u nieuw zal drinken in het koninkrijk van Mijn Vader' (Matt. 26:29).

Deze benaming van het koninkrijk lijkt wel op de uitdrukking in Kolossenzen 1:13, waar sprake is van het koninkrijk van de Zoon van de liefde van de Vader. Daar zien wij de Zoon als het Voorwerp van al de liefde van de Vader, want Hij is de Zoon van Zijn liefde. Hier in Matteüs 26 spreekt de Zoon echter in dezelfde geest van liefde over Zijn Vader. Hij spreekt niet over de Vader in het algemeen, maar over *Zijn* Vader. Christus kent Hem van nabij en Hij heeft Hem lief met dezelfde liefde waarmee de Vader Hem bemint. Hij belooft de Zijnen hier een deel in het koninkrijk van Zijn Vader. Hiermee wordt het intieme, hemelse deel van het Vrederijk bedoeld, dat is bestemd voor de zonen van God. Zie wat hierover reeds is opgemerkt naar aanleiding van Matteüs 13:43. De Heer spoort Zijn discipelen als het ware aan om te volharden tot op het ogenblik van Zijn wederkomst. Hij richt hun oog op de blijde toekomst die hun dan staat te wachten, wanneer Hij hun ter beloning van hun trouw het beste deel van het koninkrijk zal schenken.

In Matteüs 24 spreekt Hij over Zijn komst als de Zoon des mensen, en daar zien wij het koninkrijk zoals Hij dat in zijn openbaarheid zal oprichten hier op aarde. Dan is Hij niet langer de vernederde en verworpen Heer. Hij is de Held die het zwaard aan de heup gordt, zoals Psalm 45:4 zegt. Hij is de Ruiter op het witte paard, zoals Openbaring 19 Hem tekent. Hij zal met Zijn zwaard de naties slaan. Hij zal de volken oordelen, zoals wij trouwens ook zien in Matteüs 25. Zij die gespaard blijven, gaan het Vrederijk binnen.

Maar hier in Matteüs 26 spreekt Christus niet over het zichtbare koninkrijk dat Hij als de Zoon des mensen zal ontvangen, maar over het koninkrijk van Zijn Vader. Daar bevinden wij ons om zo te zeggen in de privévertrekken van het koninklijk paleis, de sfeer waar de koninklijke familie zelf zich beweegt. Daar is volmaakte, hemelse vreugde. Christus heft daar opnieuw de wijnbeker op met de Zijnen en Hij voert hen binnen in de vreugde van de Vader. Zoals Hij in de gelijkenis van de talenten in het voorgaande hoofdstuk de trouwe slaaf binnenleidt in de vreugde van zijn Heer. Daar zien we dus Christus' *eigen* blijdschap (Matt. 25:21-23). De wijn is hier een beeld van de vreugde van Gods eigen hart (vgl. Richt. 9:13). Dat is het heerlijke deel dat ons wacht.

Maar wat geeft Christus ons in de tussentijd, zolang Hij nog niet is gekomen? Hij zegt niet dat wij evenmin van de vrucht van de wijnstok mogen drinken, dat wij

evenals Hij geen vreugde zullen kunnen vinden in deze wereld. Dat zegt de Heer niet. Dat hoeft Hij ook niet te zeggen, want een goede discipel verlangt er vanzelf naar te worden als zijn Meester. Een goede discipel heeft daartoe geen aansporing of een uitdrukkelijk gebod nodig. Als de Meester hier zegt dat Hij in de wereld, die voor Hem geen plaats had, geen vreugde meer kan hebben, zou de discipel dan anders gezind zijn? Het gaat hier niet om de vreugde die wij als schepselen kunnen genieten in Gods schepping, maar om het feit dat de 'wereld' ons niets meer heeft te bieden. De 'wereld' is het systeem waarvan de satan de overste is en dat de Heer Jezus heeft uitgeworpen. Johannes zegt dat de hele wereld in het boze (of: in de boze) ligt. Paulus zegt dat de wereld voor hem is gekruisigd, en hij voor de wereld (1 Joh. 5:19; Gal. 6:14). Het is duidelijk dat een discipel van Christus afstand neemt van dit boze systeem. De doop brengt dit ook tot uitdrukking. Daarin betuig ik dat ik een volgeling wil zijn van een verworpen en gestorven Christus en dat ik aan Zijn kant ga staan – tegenover de wereld die Hem heeft afgewezen. In deze bedeling is er voor een discipel van Christus geen aanleiding tot vreugde in een wereld die het oordeel tegemoet gaat. Ik vind mijn vreugde in Christus Zelf, en in Hem alleen. De Meester schenkt ons in de huidige tijd blijdschap in de Heilige Geest (zie Rom. 14:17-18).

Dat is wat door het avondmaal ook tot uitdrukking wordt gebracht. Wij vinden ons voedsel en onze vreugde in Hem alleen; wij voeden ons met Hem en laven ons aan Hem. Dat is Zijn wens, want Hij wil dat wij aan Hem gelijkvormig worden. Hij zegt tegen ons: Kijk steeds weer naar Mij en laat dan wat je in Mij hebt gezien een deel worden van jezelf. Koester het verlangen in je hart om te worden zoals Ik. Dat is het kenmerk van een discipel van Christus. Als wij 's zondags in Zijn tegenwoordigheid zijn geweest, dan zal dat 's maandags aan ons te zien zijn. Dan zullen de mensen in deze wereld iets van Hem in ons herkennen, zoals ook de apostelen werden herkend als mensen die 'met Jezus waren geweest' (Hand. 4:13).

Zo verblijden wij ons in Hem, terwijl wij uitzien naar de vreugde waarin Hij ons zal invoeren bij Zijn wederkomst. Laten wij dat nooit vergeten, wanneer wij samenkomen om het avondmaal te vieren. De Koning, Wiens heerlijkheid wij bewonderen, is de Zoon van de Vader. En Hij heeft de beste plaats voor ons bereid die maar denkbaar is, namelijk het koninkrijk van Zijn Vader, waar Hij ons volmaakte vreugde zal schenken (Matt. 26:29). Evenzo heeft de Vader de beste plaats voor ons bereid die maar mogelijk is, en wel in het koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde (Kol. 1:12-13). De Vader en de Zoon hebben dit samen zo uitgedacht. Wat zal het zijn in die sfeer te mogen verkeren! Maar hoe heerlijk zal de vrucht van het werk van Christus ook zijn voor deze aarde! Eenmaal zal het worden gezien

hoeveel mensen er verlossing hebben ontvangen op grond van het bloed van het Lam, wie de velen zijn voor wie Zijn bloed is vergoten (Matt. 26:28).

4. Het avondmaal bij Lucas

Lucas 22:7-20

Waar wil Christus de Zijnen bijeenbrengen?

Wij hebben in hoofdstuk 1 gezien dat er een nauwe samenhang is tussen het Pascha en het avondmaal. Het is beslist niet toevallig dat de Heer Jezus het avondmaal heeft ingesteld tijdens de paasmaaltijd, vlak vóór Zijn lijden en sterven. Het avondmaal ligt in het verlengde van het paasfeest. Beide maaltijden zijn gedachtenismaaltijden. Bij het paasfeest dacht de Israëliet aan de verlossing uit Egypte, die God voor Zijn volk tot stand bracht door het bloed van het paaslam. Bij het avondmaal denkt de christen aan zijn verlossing uit de slavernij van de zonde en van de satan, maar bovenal aan Hem door Wiens bloed hij is gered. De avondmaalsviering vindt plaats ter gedachtenis van Christus, het ware Paaslam, overeenkomstig Zijn verzoek: 'Doe dat tot Mijn gedachtenis' (Luc. 22:19; 1 Kor. 11:24-25). Hij is het Lam van God, het Lam dat God Zichzelf heeft voorzien ten brandoffer (vgl. Gen. 22:8; Joh. 1:29, 36; 1 Petr. 1:19). Genesis 22 toont reeds in type dat dit Lam de eniggeboren en geliefde Zoon van de Vader is.

Vanwege deze overeenkomst tussen het Pascha en het avondmaal is het nuttig dieper in te gaan op de beschrijving van de paasmaaltijd zelf; deze behelst ook belangrijke lessen voor de viering van het avondmaal. Het laatste paasfeest dat de Heer tijdens Zijn omwandeling op aarde heeft gevierd, vond plaats onder heel bijzondere omstandigheden. Hij heeft het gehouden in de nacht waarin Hij werd overgeleverd (1 Kor. 11:23), d.i. de nacht van donderdag op vrijdag. De dagen die hieraan voorafgingen, had Hij doorgebracht op het tempelplein. Hij had daar vele wonderen verricht en ook twistgesprekken gevoerd met de farizeeën en de sadduceeën, terwijl Hij 's avonds steeds Zijn toevlucht had gezocht bij Zijn vrienden in Betanië, even buiten Jeruzalem, bij de Olijfberg.

Zo breekt de donderdag aan van de laatste week van Zijn leven op aarde, en de Heer laat twee van Zijn discipelen dan voorbereidselen maken voor de viering van het Pascha (Luc. 22:8). Hijzelf neemt het initiatief hiertoe, wat in Matteüs en Marcus niet wordt vermeld. Hij heeft Zich het voorrecht van deze paasmaaltijd niet willen laten ontnemen, en Hij zegt dan ook: 'Ik heb er vurig naar verlangd dit Pascha met u te eten, voordat ik ga lijden' (Luc. 22:15).

In de eerste verzen van dit hoofdstuk wordt het Pascha vereenzelvigd met het Feest van de ongezuurde broden. Die beide feesten vormden ook een eenheid; direct na het Pascha (op de 14e Nisan) begon de week van de ongezuurde broden (van de 15e tot de 21e Nisan). Zeven dagen lang mochten de Israëlieten niets eten waarin zuurdeeg was, en zelfs niets daarvan in huis hebben. Het Pascha was dus niet slechts een maaltijd ter herinnering aan de verlossing uit Egypte, maar ook een tijd van reiniging en heiliging. Evenzo kan ook het avondmaal niet worden gevierd zonder innerlijke heiliging en afzondering van kwaad (zie hst. 1).

Alleen Lucas vertelt dat Petrus en Johannes de discipelen waren, die de voorbereidingen voor het Pascha moesten treffen (Luc. 22:8). Dit was een bijzonder voorrecht voor beide discipelen. Terwijl de andere discipelen op de avond van die dag min of meer onvoorbereid de bovenzaal binnenkwamen, hadden Petrus en Johannes zich die hele dag mogen bezighouden met het paaslam. Om dit geestelijk op onszelf toe te passen: zo is het voor ons van groot belang reeds vóór de avondmaalsviering bezig te zijn met het Lam, een tijd van voorbereiding te hebben waarin wij de dagelijkse besommeringen vergeten en onze aandacht richten op Christus alleen.

Verder is het opmerkelijk dat juist deze twee discipelen de enige schrijvers van het Nieuwe Testament zijn, die Christus tekenen als het Lam van God. Paulus spreekt weliswaar over Christus als ons Pascha (1 Kor. 5:7), maar hij gebruikt daarbij niet het woord 'lam'. Petrus echter zegt ons dat wij verlost zijn door het kostbare bloed van Christus, 'als van een vlekkeloos en onbesmet lam'. Als zodanig was Hij reeds voorgekend vóór de grondlegging van de wereld, maar pas in het laatst van de tijden geopenbaard ter wille van ons die geloven (1 Petr. 1:19-20).

Johannes deelt ons in zijn evangelie eerst de woorden mee, die de voorloper van de Heer gebruikte om de aandacht op Christus te vestigen: 'Zie, het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt' (Joh. 1:29). En later schildert hij in het boek Openbaring dat prachtige tafereel van het Lam, dat in het midden van de troon staat en dat tot in alle eeuwigheid geprezen en verheerlijkt wordt. Wij zien het Lam daar staan als pas geslacht, wat erop wijst dat wij ook in de hemel telkens weer zullen worden herinnerd aan Zijn lijden en sterven hier op aarde (Openb. 5:6-14). Het Lam is in het laatste boek van de Bijbel ook Degene die de oordelen ten uitvoer brengt, die het bruiloftsmaal aanricht in de hemel en die het nieuwe Jeruzalem verlicht met Zijn glans (Openb. 6, 19 en 21).

Petrus en Johannes kregen dus de opdracht het Pascha klaar te maken, en zij deden dat in volledige afhankelijkheid van de Heer. Wij zien hier dat zij een heel goede vraag stelden: 'Waar wilt U dat wij het gereedmaken?' (Luc. 22:9). Menselijk

geredeneerd hadden zij ook tegen de Heer kunnen zeggen: 'U geeft ons een fijne opdracht en U kunt erop rekenen dat wij een prima gelegenheid zullen uitzoeken om het Pascha te vieren'. Ik ben bang dat er vandaag de dag heel wat gelovigen zijn die in die trant denken en het avondmaal naar eigen goeddunken vieren. Maar dat zijn niet de gedachten van de Heer. Hij wil niet dat wij samenkomen op de plaats die ons het beste lijkt, maar op de plaats die *Hij* verkiest. Leeft die wens ook in ons hart: 'Heer, *waar wilt U* dat wij als gelovigen samenkomen om Uw dood te verkondigen?' Daarbij gaat het niet zozeer om de letterlijke als wel om de geestelijke strekking van die vraag. De aard van het gebouw of de zaal waar wij samenkomen, is niet zo belangrijk. Waar het om gaat, is dat de grondslag en de wijze van ons samenkomen in overeenstemming zijn met Gods Woord en met de wil van de Heer.

Christus wil ons ook in deze dingen leiden door Zijn Woord en door de Heilige Geest, zoals blijkt uit het antwoord dat Hij hier geeft (Luc. 22:10-12). Hij gaf de discipelen geen adres, geen straatnaam, geen huisnummer. Nee, zij moesten een man volgen die een kruik water droeg. Dat is alles wat zij hadden te doen. Zij moesten niet op hun eigen inzicht vertrouwen, maar eenvoudig de weg volgen die de man met de waterkruik zou wijzen. Welnu, dat is overdrachtelijk gesproken ook het enige dat ons te doen staat. Want het *water* is in de Schrift een beeld van het Woord van God in zijn reinigende kracht (Ef. 5:26); en de Heilige Geest is Degene die het toepast op hart en geweten. Deze middelen heeft de Heer ons gegeven om ons de weg te wijzen naar de juiste plaats van samenkomen.

Wij dienen die plaats te zoeken in afhankelijkheid van Hem, zoals de Israëlieten in het Oude Testament ook op zoek moesten gaan naar de ene plaats van eredienst die de Heere zou verkiezen om daar Zijn naam te vestigen (vgl. Deut. 12:5). God spreekt in het boek Deuteronomium over de plaats, waar Hij zou wonen te midden van Zijn volk en waar de Israëlieten met hun offeranden tot Hem moesten naderen. Dat geldt in geestelijk opzicht ook voor ons. Wij mogen met onze offers van lof en dank in Gods tegenwoordigheid komen en die als priesters aanbieden op het 'altaar' dat wij als christenen hebben, nl. de tafel van de Heer.

Het heeft lang geduurd voordat de Israëlieten die ene plaats van eredienst hebben gevonden. Pas in de tijd van koning David ging men zich echt daarom bekommeren en gaf men de Ark van het verbond, waarmee Gods tegenwoordigheid was verbonden, de centrale plaats die haar toekwam in het godsdienstige leven van het volk. David heeft de Ark gezocht en haar een rustplaats gegeven te Jeruzalem (zie o.a. Ps. 132). De plaats van samenkomen die naar Gods gedachten is, is een plaats die men moet *zoeken*. Zo krijgt ook de bruid in het Hooglied als antwoord op de vraag waar haar geliefde zijn kudde weidt, de raad om te gaan zoeken en eenvoudig

de sporen van de schapen te volgen (Hoogl. 1:7-8). De Heer stelt het op prijs dat wij ernaar verlangen bij Hem te zijn en in Zijn tegenwoordigheid te verkeren. Hij zal ons dan zeker de weg wijzen die wij hebben te gaan, zoals Hij ook de eerste discipelen de plaats heeft getoond waar Hij verblijf hield (Joh. 1:38-40).

Vermoedelijk heeft de man met de waterkruik gezorgd voor het water dat die avond nodig zou zijn voor de voetwassing, die alleen door Johannes wordt beschreven (Joh. 13:1-20). Dat heeft ons ook iets te zeggen. Wanneer wij samenkomen rondom de Heer Jezus om het avondmaal te vieren, dan dienen wij ons te onderwerpen aan de reinigende werking van het Woord van God. Onze voeten worden bezoedeld door het stof van de wereld, waar wij als pelgrims doorheen trekken; en alleen het Woord van God is in staat ons te reinigen. De plaats waar Christus de Zijnen vergadert, is een reine plaats. Iedereen die aanzit aan Zijn tafel, dient daar te komen met gewassen voeten. Natuurlijk is het toch mogelijk dat er sommigen zijn die niet rein zijn en op onwaardige wijze deelnemen aan de maaltijd van de Heer (1 Kor. 11:27-34). Dat zal de Heer dan wel aan het licht brengen. Het beginsel blijft echter van kracht dat wij als gereinigde mensen daar dienen samen te komen. De noodzaak van heiliging en reiniging komt ook tot uitdrukking in het eten van de *ongezuurde* broden bij de viering van het Pascha, wat Lucas hier wel vermeldt (Luc. 22:7).

De twee discipelen moesten de man met de kruik water volgen in het huis dat hij zou binnengaan en tegen de huisheer zeggen: 'De Meester zegt u: Waar is de eetzaal (of: het gastverblijf) waar Ik het Pascha met Mijn discipelen eten zal?' (Luc. 22:11). Men heeft wel verondersteld – maar dat is niet zo erg belangrijk – dat dit het huis is geweest van Maria, de moeder van Johannes Marcus. In elk geval geeft dit vers de idee van een *huisgezin*, en wij kunnen dit zien als een zinspeling op het grote huisgezin waarvan Christus nu het Hoofd is, namelijk de familie van de kinderen van God.

Zoals wij weten werd het Pascha gevierd in gezinsverband; per gezin had men één paaslam. In dit huisgezin kunnen wij een beeld zien van de Gemeente van de levende God, waarvan Christus het Hoofd is. Wij zien hier in Lucas 22 dus een beeld van Christus als Degene die de Zijnen rondom Zichzelf bijeenbrengt als hun Hoofd en Heer. Inderdaad was de Gemeente op dat moment nog niet gevormd; zij ontstond pas op de Pinksterdag (Hand. 2). Toch zien wij hier al een voorafschaduwing ervan en van het doel van het samenkomen als gemeente. Christus brengt Zijn Gemeente bijeen met het doel om het avondmaal te vieren en Hem zodoende te gedenken in Zijn lijden en sterven.

Bij Matteüs en Marcus ligt het accent iets anders, zoals wij in het voorgaande hoofdstuk hebben gezien. Daar worden wijzelf niet zozeer gezien als leden van Christus' Gemeente, maar als discipelen in het koninkrijk. De gezichtskring is daar ruimer dan de Gemeente, die bestaat uit alle verlost en vanaf de Pinksterdag tot het ogenblik van haar opname in de hemel. Daarom is daar ook sprake van de *velen* die op grond van het bloed van Christus het heil zullen beërven, terwijl Lucas zich beperkt tot het gezelschap van de apostelen als de kern van de nog te vormen Gemeente. Lucas was ook de medewerker van Paulus, de grote apostel van de volken. Lucas schrijft aan Grieken, en zijn evangelie vormt de introductie tot de geschriften van Paulus. Dat is de reden dat Paulus in 1 Korintiërs 11:23-26 bijna woordelijk citeert uit deze passage in Lucas 22 (hoewel hij blijkens 1 Kor. 11 een persoonlijke openbaring van de Heer Zelf heeft ontvangen aangaande het avondmaal).

Het is een bijzondere plaats waar Christus de Zijnen vergadert, namelijk Zijn eetzaal of 'gastverblijf' (Luc. 22:11). Het is in het Grieks hetzelfde woord als 'herberg' in Lucas 2:7, en het komt verder in het Nieuwe Testament alleen nog voor in Marcus 14. Toen Christus op aarde kwam, was er geen plaats voor Hem in de herberg. De wereld heeft Hem niet gekend en heeft Hem afgewezen; zij had geen plaats voor Hem. Toch is er één plaats op aarde die Hem toebehoort, waar Hij Zich thuis voelt, een plaats die gescheiden is van de wereld en waar de wereld niets te zoeken heeft. Hij noemt die plaats Zijn gastverblijf (Marc. 14:14). Het is een afgezonderde plaats waar alleen Zijn rechten worden erkend, waar Hij Heer en Meester is. Het is dan ook niet toevallig dat dit gastverblijf een *bovenzaal* is (Luc. 22:12), waar men verheven is boven het gewoel van de wereld en het oog kan richten op de dingen die boven zijn.

Het is in dit verband goed eraan te denken dat de paasmaaltijd en de instelling van het avondmaal alleen het *begin* van de avond hebben gevormd, en dat de Heer in de bovenzaal lang met Zijn discipelen heeft gesproken en hen heeft ingevoerd in de grote dingen van het Vaderhuis (vgl. Joh. 13 tot 17). Zo is deze bovenzaal een beeld van de plaats waar Christus de Zijnen rondom Zichzelf bijeenbrengt en hun oog omhoog richt. Het is een plaats in afzondering van de wereld. Wij lezen hier dat het een grote, toegeruste bovenzaal was (Luc. 22:12), d.i. een zaal die volledig was ingericht en voorzien van tapijten en opgemaakte rustbanken. Christus heeft plaats voor al de Zijnen in Zijn gastverblijf, en Hij heeft voorzien in alles wat nodig is om hen te kunnen ontvangen.

Ik heb er vurig naar verlangd dit Pascha met u te eten

Zo zien wij Christus hier als het Middelpunt van de Zijnen. Hij is de Gastheer en Hij nodigt Zijn verlost en uit Hem te komen en Hem te gedenken in Zijn lijden en sterven. Het staat hier zo eenvoudig: 'En toen het uur gekomen was, ging Hij aan tafel aanliggen, en de apostelen met Hem' (Luc. 22:14). Wij weten echter in welke gezindheid de discipelen met Hem aan de paasmaaltijd deelnamen. Zij hadden geen oog voor het lijden dat Hem te wachten stond. Zij waren vervuld van zichzelf en vroegen zich af wie van hen wel de grootste zou zijn. Niemand van hen wilde de minste zijn; niemand was ertoe bereid de anderen de voeten te wassen. En één van hen, Judas Iskariot, zou Hem verraden.⁵

Petrus was ook aanwezig, die de Heer in diezelfde nacht driemaal zou verloochen. Dat was het gezelschap waarin de Meester Zich bevond. Er was nauwelijks begrip bij hen voor wat Hij ging doormaken en voor de grote dingen waarover Hij met hen wilde spreken: de dingen van de Vader en van het Vaderhuis. Maar toch verlangde de Heer er vurig naar dit laatste Pascha met hen te eten. Waar de discipelen vol onbegrip waren, zag de Heer vooruit naar de tijd dat zij de Heilige Geest zouden bezitten. Zo worden ze hier zelfs al *apostelen* genoemd. Dan zou het allemaal anders zijn en zouden zij in een totaal andere gezindheid aanzitten aan

---

⁵ Uit het verslag van Lucas zou men de indruk kunnen krijgen dat Judas bij de paasmaaltijd is gebleven en ook de instelling van het avondmaal heeft bijgewoond, maar dit kan niet juist zijn. In Johannes 13 vinden wij het begin van de paasmaaltijd, namelijk de voetwassing en de uitreiking – door de gastheer – van het eerste stuk brood aan een van de gasten (normaliter de eregast!). Direct daarna is Judas vertrokken (vs. 26-30). Ook blijkt uit Matteüs 26:30 en Marcus 14:26 dat de instelling van het avondmaal plaatsvond vlak vóór het einde van de paasmaaltijd, d.i. vóór de lofzang waarmee de maaltijd eindigde (vgl. ook Luc. 22:20: 'na de maaltijd'). Algemeen wordt trouwens aangenomen dat Lucas zich het minst van alle evangelisten aan de chronologische volgorde van de gebeurtenissen houdt, zodat het ons niet hoeft te verbazen dat hij in 22:21vv. nog op Judas terugkomt (ná de instelling van het avondmaal). Maar zelfs als moet worden aangenomen dat Judas bij de instelling van het avondmaal tegenwoordig is geweest, dan nóg zou men daaruit niet de conclusie mogen trekken – zoals wel is gedaan – dat ongelovigen aan de avondmaalsviering zouden kunnen deelnemen. Immers, niemand behalve de Heer wist wat Judas werkelijk voor een man was. Ook vandaag is het mogelijk dat ondanks alle zorgvuldigheid bij toelating ongelovigen deelnemen aan het avondmaal. Maar dat ontslaat ons niet van de plicht tot zorgvuldigheid bij de toelating en van de verantwoordelijkheid voor elkaar. Het feit dat er 'Judassen' onder ons zouden kunnen zijn, moet ons niet onverschillig maken, maar ons ertoe brengen de Heer te bidden dat Hij hen openbaar maakt, zoals dat met Judas is gebeurd.

Zijn tafel. Het type dat wij hier zien, zou dan plaats maken voor de volle werkelijkheid.

De Heer verlangde er vurig naar bij de Zijnen te zijn. Letterlijk staat er: 'Met begeren heb Ik begeerd dit Pascha met u te eten voordat Ik lijd' (Luc. 22:15). Het is mooi als wij geestelijk verder zijn dan de discipelen en in de goede gezindheid aanzitten aan de maaltijd van de Heer. Dan komen wij vol verlangen in Zijn tegenwoordigheid om Hem te bewonderen en Hem te gedenken. Maar hoe vurig ons verlangen ook is, het zal nooit dat van de Heer Zelf overtreffen. Want Hij heeft nog altijd die vurige wens om bij de Zijnen te zijn, overeenkomstig Zijn belofte: 'Want waar twee of drie in Mijn naam bijeengekomen zijn, daar ben Ik in hun midden' (Matt. 18:20).

Is het zo dat Zijn verlangen weerklinkt vindt bij ons, omdat wij niet slechts uit gewoonte aanzitten aan Zijn tafel en het geen sleur voor ons is geworden? Het maakt een groot verschil hoe wij komen en hoe wij aanzitten. De Heer ging inderdaad ook naar Zijn gewoonte op de dag van de sabbat naar de synagoge (Luc. 4:16). Een goede gewoonte is niet verkeerd, maar het is belangrijk dat de toestand van ons hart ermee in overeenstemming is.

Dit Pascha met de discipelen droeg echter een heel bijzonder karakter. Het vond plaats kort vóórdát de Heer zou lijden en sterven: 'Ik heb er vurig naar verlangd dit Pascha met u te eten, voordat Ik ga lijden'. Het was een avond die nooit meer is teruggekeerd, evenals het *eerste* Pascha van Exodus 12 zich nooit meer heeft herhaald. Alle volgende vieringen van het Pascha na de uittocht uit Egypte waren niet te vergelijken met die allereerste paasnacht, toen het bloed van het lam werd aangebracht aan de deurposten en de bovendorpels van de huizen van de Israëlieten (zie hst. 1). Dat was een unieke nacht, want de eerstgeborenen hoefden daarna niet meer te schuilen achter het bloed om te ontkomen aan de verderfengel.

Evenzo droeg ook dit *laatste* Pascha dat de Heer met de discipelen vierde, een uniek karakter. Het zou zich niet herhalen, want in diezelfde nacht werd de Heer Jezus gevangengenomen in Getsemane en naar het huis van de hogepriester gebracht, waar Hij nog voor het aanbreken van de ochtend een verhoor moest ondergaan. Het was te verwachten dat Hij helemaal in beslag zou zijn genomen door de dingen die gingen gebeuren, vooral omdat Hij alles wist wat over Hem zou komen (Joh. 18:4). Het lijden is voor ons veel beter te verdragen, doordat wij van tevoren niet weten wat ons allemaal te wachten staat. Maar hier zien wij iemand die precies wist wat er ging gebeuren, die echter toch niet aan Zichzelf dacht maar aan de Zijnen.

Hoe plechtig begint de avond, als de discipelen daar aarzelend aanliggen en elkaar aankijken wat ze moeten doen. Het was ondenkbaar dat een Israëliet in onreine toestand deelnam aan het Pascha. De reiniging was het werk van de minste, maar niemand van hen wilde de minste zijn. Daarom staat de Heer Zelf op en wast de voeten van de discipelen (vgl. Joh. 13:1-20). Hij neemt de minste plaats in, de plaats van een slaaf. Tegelijkertijd toont Hij echter dat Hij de grootste onder hen is, want voor zover we kunnen opmaken waste Hij niet Zijn eigen voeten! Hij is volmaakt rein en heeft de voetwassing niet nodig. Hij is dus vermoedelijk de Enige die het Pascha heeft gegeten met ongewassen voeten. Hij is ook de Enige die *niet* van het avondmaal heeft gegeten. Hij gaf het aan Zijn discipelen, omdat Hij wist dat *zij* het nodig hadden om op die wijze telkens opnieuw aan Zijn lijden en sterven herinnerd te worden. Zo vernederde de Heer Zich hier en gaf Hij de discipelen een treffend voorbeeld voor hun gedrag ten opzichte van elkaar. Als iemand de grootste onder hen wilde zijn, dan moest hij de Heer navolgen, die in hun midden was als iemand die diende.

Het Pascha dat zij dan gaan eten, zou zijn vervulling vinden in het koninkrijk van God. De Heer zegt: 'Want Ik zeg u, dat Ik geenszins meer daarvan zal eten totdat het vervuld is in het koninkrijk van God' (Luc. 22:16). Ik denk dat de Heer hier niet over de komst van het koninkrijk met macht en majesteit spreekt, maar over het koninkrijk in zijn *huidige* gedaante. Het koninkrijk is daar waar het gezag van de Heer Jezus wordt erkend, en wel in de harten van hen die Hem toebehoren en die weten dat Hij alle macht heeft in hemel en op aarde (Matt. 28:18). Dat betekent dat wij niet zoals het overblijfsel van Israël behoeven te wachten op de komst van het koninkrijk en de toekomstige vervulling van het Pascha bij de wederkomst van Christus, want dit alles is nu al een realiteit voor het geloof.

Wij hebben te maken met een Pascha dat vervuld is op het kruis, toen het ware Paaslam is geslacht. Wij hebben te maken met een opgestane en verheerlijkte Christus, die alle macht bezit en die wij erkennen als ons Hoofd en onze Heer. Wij weten dat 'het koninkrijk van God niet is eten en drinken, maar [nu al] rechtvaardigheid, vrede en blijdschap in de Heilige Geest' (Rom. 14:17). Van dit laatste – de blijdschap in de Heilige Geest – getuigt de drinkbeker, waarover wij lezen in het verslag dat Lucas ons geeft van de paasmaaltijd (Luc. 22:17-18). Deze beker moeten wij wel onderscheiden van de avondmaalsbeker, waarvan pas later sprake is (Luc. 22:20). Het is de beker van de vreugde (vgl. Richt. 9:13; Ps. 104:15). De Heer Jezus laat hier zien – nog even los van het avondmaal, hoewel nauw daarmee verbonden – dat Zijn vreugde met betrekking tot de Gemeente nu al een realiteit is.

In Matteüs en Marcus wordt deze drinkbeker van het paasfeest niet vermeld. Daar zien wij dat de vreugde van de Heer ten opzichte van Israël pas werkelijkheid wordt bij Zijn wederkomst. Daar vinden wij ook de zegen voor de volken die het Vrederijk zullen binnengaan, die deel uitmaken van de 'velen' voor wie Christus Zijn bloed heeft vergoten.

Hier in Lucas ziet de Heer de discipelen echter niet als vertegenwoordigers van het gelovig overblijfsel van Israël, maar als representanten van de Gemeente (vgl. hst. 3). Voor ons is het koninkrijk al gekomen en is ook de vreugde, de vrede en de gerechtigheid van het koninkrijk al tot stand gebracht. Deze kenmerken van het Vrederijk worden weliswaar nog niet in hun openbare gedaante gezien op aarde, maar onder de gelovigen zijn ze een *innerlijke* realiteit. Door de kracht van de Heilige Geest zijn ze aanwezig, en zo is ons samenkomen als gelovigen o.a. ook een feest van vreugde en blijdschap. De Heer Jezus komt in ons midden om in figuurlijke zin met ons het Pascha te vieren. Wij hebben te maken met een Pascha dat vervuld is, en daarom mogen wij vol blijdschap denken aan onze verlossing uit de macht van de wereld en van de satan (voorgesteld door resp. Egypte en de farao). Ons Paaslam, Christus, is geslacht en de verlossing is volkomen. Zo mogen wij samenkomen te midden van een wereld die zelf geen vreugde en vrede kent. Wij kennen die zegeningen door de kracht van de Heilige Geest en zodoende genieten wij als Gemeente de dingen die nog onbekend zijn voor de wereld en voor het volk Israël, namelijk dat het Pascha vervuld is en de voorrechten van het Vrederijk in geestelijk opzicht reeds ons deel zijn als gelovigen.

En Hij nam brood

Direct in aansluiting daarop vinden wij dan de instelling van het avondmaal (Luc. 22:19-20). Het sluit aan op het Pascha, omdat de betekenis hiervan zo dicht bij het avondmaal ligt. Er was echter toch een nieuwe inzetting nodig, omdat de oudtestamentische offerdienst anders had moeten worden gecontinueerd. Maar bij het avondmaal behoeven wij geen paaslam meer te slachten. Wij hebben in het gebroken brood een beeld van het offer van Christus, dat eens voor altijd is volbracht. De paasoffers konden slechts herhaald worden, zolang de werkelijkheid – dat is Christus (vgl. Kol. 2:16-17) – nog niet gekomen was. Doordat het Pascha in Hem vervuld is, is er een einde gekomen aan de noodzaak tot herhaling van een bloedig offer.

Het is dan ook een van de dwalingen van het rooms-katholicisme dat het meent dat in de mis het offer van Christus telkens weer wordt herhaald. Christus' offer

was uniek en het heeft de oudtestamentische offerdienst voor ons beëindigd. Vergelijk het duidelijke getuigenis van Hebréeën 7:27; 9:11-12, 25-28; 10:10-14. Daarom gebruiken wij bij de avondmaalsviering *brood* in plaats van vlees.

Het brood spreekt echter evenals het vlees heel duidelijk van de dood van Christus. Dat blijkt wel als wij denken aan het hele proces dat voorafgaat aan de bereiding van brood. Het begint met het zaaien van het graan, en daarvan heeft de Heer Zelf gezegd: 'Als de tarwekorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft zij alleen; maar als zij sterft, draagt zij veel vrucht' (Joh. 12:24). Het brood is dus in de eerste plaats de vrucht van het 'gestorven' tarwegraan. Wanneer de oogst rijp is, wordt de sikkel erin geslagen. Dit is het tweede beeld van de dood, want de sikkel is in de Schrift dikwijls een beeld van oordeel en dood (vgl. Openb. 14:14-20). Zo heeft de Heer Jezus de oordeelsdood ondergaan op het kruis.

Vervolgens krijgen we het dorsen, waarbij de graankorrels uit de aren worden geslagen; en dan het malen van het graan tussen ronddraaiende molenstenen. Daarna wordt het meel vermengd met water of melk en andere ingrediënten en wordt het deeg gekneed. Deze drie handelingen – dorsen, malen en kneden – herinneren ook aan het lijden en de verdrukking die Christus heeft ondergaan. Ten slotte volgt het bakken van het brood, dat ook een treffend beeld is van de dood zelf. Het deeg wordt blootgesteld aan de hitte van het vuur. Evenzo is Christus getroffen door de gloed van Gods toorn, toen Hij het oordeel droeg dat wij hadden verdiend (Ps. 102:4-12; Klaagl. 1:12-14). Pas na al die bewerkingen kan het brood worden gegeten. Het spreekt allemaal van het lijden en sterven van Christus, van de overgave van Zijn lichaam in de dood, van alles wat Hij is als de Gestorvene. Zó geeft de Heer het brood aan Zijn discipelen en zegt Hij tegen hen: Dit is Mijn lichaam.

De gedachte aan de dood van Christus wordt onderstreept door het feit dat brood en wijn gescheiden voor ons staan bij de viering van het avondmaal. De wijn is het symbool van het bloed, dat spreekt van het leven, van de ziel van alle vlees (Lev. 17:10-14). Wanneer het bloed echter gescheiden is van het lichaam en uit het lichaam is gevloeid, is het geen teken meer van het leven maar van de *dood*. Wij zien dit bij het kruis van Christus. Toen één van de soldaten Zijn zijde doorstak met een speer, kwam er meteen bloed en water uit, en dat was het bewijs dat Hij reeds gestorven was (Joh. 19:33-34). Het bloed trad toen buiten het lichaam, en daarom staan zij gescheiden voor ons in de tekenen ervan: brood én wijn.

Wij zien hier dat er niet veel hoeft te gebeuren bij de viering van het avondmaal: 'En Hij nam brood en nadat Hij had gedankt, brak Hij het en gaf het hun' (Luc. 22:19). De Heer verricht maar twee handelingen: Hij dankt en Hij breekt het brood.

Het is geen ingewikkeld ritueel. Het avondmaal is eenvoudig de herinnering aan Zijn offerdood. Dat is ook voldoende; want alles wat de mensen erbij gemaakt hebben, dient slechts tot bevrediging van het vlees. Dat hecht zich zo gemakkelijk aan ceremoniële gebruiken (vgl. Kol. 2:22-23).

Christus dankt hier Zelf voor het brood, het teken van Zijn eigen lichaam. Kunnen wij dat begrijpen? Hij *dankt* God dat het brood kan worden uitgereikt aan Zijn discipelen. Hij *dankt* God dat Hij voor de Zijnen in de dood zou gaan. Inderdaad, Hij spreekt een *dankzegging* uit. En dat is wat kenmerkend dient te zijn voor de avondmaalsviering: het brengen van lof en dank jegens God voor het offer van Christus. Hier in Lucas staat dat de Heer heeft *gedankt*, in andere evangeliën dat Hij heeft *gezegend* (Matt. 26:26; Marc. 14:22). Dat laatste is wat sterker. Men zou ook kunnen vertalen dat Hij loofde, een lofprijzing uitsprak. De Heer dankte niet alleen voor alles wat de discipelen door Zijn offer zouden ontvangen, maar Hij prees ook de grootheid en de heerlijkheid van God die hierin werden geopenbaard. Hij sprak goede dingen van God, want 'zegenen' betekent zowel in het Grieks als in het Latijn 'welspreken van'. Zo spreken wij ook goede dingen van God, als wij Hem prijzen voor de gave van Zijn Zoon. In 1 Korintiërs 10:16 lezen wij dat wij 'zegenen' of 'loven', en daar staat het speciaal in verband met de drinkbeker van het avondmaal.

Wij vinden hier ook geen aanwijzing voor het optreden van ambtsdragers bij de avondmaalsviering. De Heer wilde niet dat er ritualisme of klerikalisme aan te pas zou komen. In het zojuist geciteerde vers uit 1 Korintiërs lezen wij daarom nadrukkelijk over het brood dat *wij* breken. Eén van de broeders, die zich daartoe gedrongen voelt, breekt het brood en hij spreekt de dankzegging uit. Hij is de mond van de vergaderde gelovigen en hij spreekt goede dingen van God en van Christus, het ware Paaslam. Als Christus Zelf alleen maar dankte, dan is dat ook passend voor ons bij het breken van het brood.

De uitdrukking 'het brood dat wij breken' heeft echter ook nog een andere betekenis. Het brood is immers niet alleen een beeld van het fysieke lichaam dat Christus overgaf in de dood, maar tevens van het geestelijke lichaam dat Hij als de verheerlijkte Heer hier op aarde bezit en dat bestaat uit allen die door een waar geloof met Hem verenigd zijn (zie hst. 5). Het brood wordt niet alleen in tweeën gebroken om aan te geven dat wij een gestorven Christus gedenken, maar wij allen breken ook een stukje af van dat ene brood om te betuigen dat wij allemaal deel uitmaken van het ene lichaam van Christus.

De Heer gaf het brood *gebroken* aan Zijn discipelen en zij namen het als zodanig aan uit Zijn hand. Dat is de reden waarom vele gelovigen er de voorkeur aan geven

dat het brood éérst in tweeën wordt gebroken, en daarna pas de dankzegging wordt uitgesproken. Wij kunnen namelijk niet danken voor het brood zoals de Heer dat deed. Hij dankte en gaf Zichzelf over in de dood, maar wij danken voor het brood zoals Hij ons dit op de hand stelt. Wij nemen het gebroken aan uit Zijn hand en zeggen dank voor de overgave van Zijn lichaam. De Heer brak het brood om aan te geven dat Hij zó Zijn leven, Zijn menselijk bestaan hier op aarde verbrak en overgaf in de dood. Daarvoor mogen wij Hem danken.

Bij de woorden 'Dit is Mijn lichaam' moeten wij niet denken aan het stoffelijke lichaam alleen, in tegenstelling tot de geest of de ziel. Nee, het gaat om de héle Mens Christus Jezus, zoals Hij hier op aarde is verschenen en aan bloed en vlees heeft deelgenomen en Zichzelf heeft overgegeven in de dood. Dezelfde betekenis van het woord 'lichaam' zien wij bijvoorbeeld in de vermaning van Romeinen 12:1. Het gaat om ons bestaan in het vlees. Christus heeft *Zichzelf* gegeven, want Hij had macht Zijn leven af te leggen en het weer te nemen (Joh. 10:18).

De woorden 'Dit is Mijn lichaam' tonen ook de onhoudbaarheid aan van de leer van de transsubstantiatie, d.i. de leer dat brood en wijn door de consecratie [wijding door de priester] veranderen in het lichaam en bloed van Christus. Nog afgezien van het feit dat dit denkbeeld een heidense (nl. Grieks-filosofische) achtergrond heeft, is het om twee redenen onjuist. Ten eerste: Wanneer de uitdrukking 'Dit is Mijn lichaam' letterlijk zou zijn bedoeld, dan had de Heer bij de drinkbeker ook letterlijk moeten zeggen: 'Deze wijn is Mijn bloed'. Hij zegt echter: 'Deze drinkbeker is het nieuwe verbond in Mijn bloed, dat voor u vergoten wordt'. Maar hoe kan een beker met wijn nu veranderen in een verbond? Deze uitlegging is dus niet consequent.

In de tweede plaats: Hoe kon het brood nu werkelijk veranderen in het lichaam van Christus? Toen Hij deze woorden uitsprak, was Hij immers Zelf nog levend tegenwoordig. Welk lichaam bedoelt men dan? Als men hierbij denkt aan het lichaam waarmee Hij op aarde wandelde, dan is er geen verzoeningsdood. Dan hebben wij slechts te maken met Christus vóór Zijn sterven, met Wie wij als zondaars absoluut geen verbinding konden hebben (Joh. 12:24; 2 Kor. 5:16). Of denkt men alleen aan het lichaam van de gestorven Christus? Als dat zo is, dan zijn wij nog in onze zonden (1 Kor. 15:17). Dan is Hij immers nog niet opgestaan. Of denkt men soms dat het brood verandert in het lichaam van de opgestane Christus? Maar dan vervalt elke letterlijke interpretatie. Want toen Hij dit zei, was Hij nog niet de Opgestane.

Nee, het is duidelijk dat de Heer hier beeldspraak gebruikt. Het brood is het symbool van Zijn lichaam, het herinnert ons aan de weg die Hij hier op aarde is

gegaan en aan alles wat Hij voor ons is geworden door Zijn overgave op het kruis. Zo vinden wij wel meer typen in de Schrift. In 1 Korintiërs 10:4 lezen wij de woorden: '(...) de steenrots nu was Christus'. Dat kan men ook niet letterlijk opvatten. De steenrots was een type van Christus, een symbolische voorstelling van Hem. Precies zo is het met het brood en met de wijn.

Christus zegt hier dat Hij Zijn lichaam en Zijn bloed geeft voor de Zijnen. Het is 'voor u', zegt Hij tegen de discipelen (Luc. 22:19-20). Wij hebben er al aan gedacht dat de apostelen hier worden gezien als de vertegenwoordigers van de Gemeente, die door Hem zou worden gebouwd. Het is voor de discipelen, en daarmee voor *alle* gelovigen van de Gemeente. Wanneer wij het avondmaal vieren, dan komen wij bij elkaar als gelovigen die door genade mogen weten en kunnen zeggen dat het voor óns was. Wij zijn daar in het diepe bewustzijn dat wij Christus toebehoren en voor altijd Zijn eigendom zijn. Heel persoonlijk mag ik weten dat Christus Zichzelf *voor mij* heeft overgegeven (Gal. 2:20).

Er kan bij de viering van het avondmaal geen onzekerheid of twijfel zijn over de behoudenis. Wij kunnen alleen als *verlosten* deelnemen, en er moet dus een compleet werk van de Heilige Geest in onze harten hebben plaatsgehad. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat wij *volmaakt* zijn, dat wij niet meer zouden zondigen. Maar hoewel wij weten dat het vlees nog in ons is en tot alle mogelijke boosheid in staat is, bezitten wij toch de vaste overtuiging het eigendom van Christus te zijn. Deze zekerheid van het geloof is van fundamenteel belang om deel te kunnen nemen aan het avondmaal. Het brood is inderdaad voor *mij* gegeven, en zo mag ik door genade ook zeker weten dat ik deel heb aan het lichaam van Christus.

Doe dat tot Mijn gedachtenis

Wanneer de Heer het gebroken brood aan Zijn discipelen heeft gegeven, spreekt Hij de belangrijke woorden: 'Doe dat tot Mijn gedachtenis' (Luc. 22:19). Men kan deze woorden op drie verschillende manieren accentueren. Als wij het woordje 'dat' of 'dit' beklemtonen, dan zien wij dat wij Christus speciaal op *deze* wijze dienen te gedenken. Natuurlijk kan men ook bij andere gelegenheden denken aan het lijden en sterven van Christus; dat kan ook gebeuren zonder avondmaal te vieren. De gedachte zou zelfs kunnen post vatten dat brood en wijn slechts uiterlijke tekenen zijn, die wij eigenlijk wel kunnen missen. Als men zo redeneert, doet men afbreuk aan de laatste wens van de Heer dat de Zijnen toch vooral *zó* zouden samenkomen om Hem te gedenken. Dan kan men de christelijke doop ook wel opgeven en beweren dat die geen wezenlijke voorwaarde is om christen te kunnen

zijn. Zulke gedachten moeten wij echter met kracht van de hand wijzen. Het is genoeg dat Hij heeft gezegd: '*Doe dat*'.

Men kan echter ook de nadruk leggen op het woordje 'Mijn': '*Doe dat tot Mijn gedachtenis*'. Dat laat ons zien dat het avondmaal ter gedachtenis van een *Persoon* is en op een hoger niveau staat dan het Pascha, dat alleen het feit van de verlossing uit Egypte in herinnering riep. Bij het avondmaal mogen onze harten zich verheffen tot de God die ons heeft verlost, en tot Christus die het ware Paaslam is geworden. Wij vieren het avondmaal dus niet in de eerste plaats om te denken aan het heil dat ons ten deel is gevallen, maar om de Heiland *Zelf* te gedenken.

Dat is tenminste het hoofddoel van ons samenkomen; want ik wil uiteraard niet beweren dat het feit van onze verlossing totaal niet ter sprake zou kunnen komen. Wij komen immers samen als verlost, en daar zijn we blij om; maar onze aandacht is vooral gericht op de Verlosser Zelf. Op grond van Zijn sterven heeft Hij Zichzelf met ons verbonden, zodat wij nu aan Hem kunnen denken als de Veelgeliefde, die voor ons in de dood is gegaan.

We zagen al bij Jeremia dat het onder het oude verbond kennelijk gebruikelijk was op deze wijze een maaltijd te houden ter herinnering aan een geliefd familielid. Wij lezen in Jeremia 16:7 over het breken van brood als teken van rouw om iemand te troosten over een dode, en over het drinken van een troostbeker om iemands vader of moeder. Evenzo denken wij aan een gestorven Christus, aan Hem die ons lief en dierbaar is geworden. Het avondmaal heeft dus enerzijds het aspect van een rouwmaaltijd; wij verkondigen de dood van de Heer (1 Kor. 11:26). Maar anderzijds is het juist geen rouwmaaltijd, doordat Hij tegelijkertijd als de levende Heer in ons midden is. Toen Hij was opgestaan uit de doden, verscheen Hij aan de discipelen en vestigde Hij hun aandacht op de tekenen van het lijden en sterven in Zijn handen en in Zijn zijde (Joh. 20:19-29). Hij kwam als de Levende in hun midden, maar richtte hun oog op wat Hij was geweest als de Gestorvene. Zo is Christus nog steeds het Middelpunt van de verlost, die in Zijn naam bijeen zijn. Wij verblijden ons in Zijn tegenwoordigheid en denken vol aanbidding terug aan de waarde van Zijn lijden en sterven, ja, aan de heerlijkheid van *Hem* die zo leed en stierf.

Dit brengt ons tot het derde woord dat men kan beklemtonen, en wel het woord *gedachtenis*. '*Doe dat tot Mijn gedachtenis*' – dat is iets dat altijd waar blijft. Zelfs in de hemel zullen wij Hem zien als het Lam, dat voor ons is geslacht. Wij zullen dus altijd worden herinnerd aan Zijn lijden en sterven op het kruis (Openb. 5:6). Dan zullen de tekenen van brood en wijn niet meer nodig zijn, want wij zullen Hem zien van aangezicht tot aangezicht. Maar de gedachtenis aan Zijn lijden zal niet verdwijnen. Zo heeft Johannes op het eiland Patmos ook de levende Heer ontmoet

op de eerste dag van de week, de dag van de opstanding, maar de herinnering aan het lijden heeft daarbij niet ontbroken. Want de Heer zei tegen hem: '(...) en Ik ben dood geweest' (Openb. 1:18).

Het woord 'gedachtenis' ziet uitdrukkelijk op Christus als de Gestorvene. Wij gedenken Hem niet als de Levende, want als zodanig staat Hij voortdurend voor onze aandacht en genieten wij met Hem gemeenschap. Het is vanzelfsprekend dat wij aan Hem denken als de levende Heer. Hij is immers Degene tot Wie wij bidden en met Wie wij wandelen. Hij wil echter telkens weer onze aandacht vestigen op Wie Hij was als de Gestorvene. En daarom heeft Hij gezegd: 'Doe dat tot Mijn gedachtenis'. Dat betekent dus: Doe dit om aan Mij te denken. Maar dat is nog zwak uitgedrukt. Het woord 'gedachtenis' houdt ook in het 'herdenken' van Zijn Persoon en Zijn werk, zoals men bepaalde feestdagen viert ter herinnering aan belangrijke personen of gebeurtenissen. Telkens opnieuw mogen wij ons dus weer bezinnen op – en stilstaan bij – de grote waarde van Zijn werk en de diepe betekenis van Zijn lijden en sterven. Wij gedenken Hem als de lijdende en stervende Heiland.

Inderdaad zullen wij Hem dan lof en dank brengen voor het werk dat Hij heeft volbracht. Maar toch zal er bij het gedenken van Zijn lijden en sterven altijd een element van verstilling en bezinning aanwezig zijn. Ondanks het feit dat Christus als de levende Heer in ons midden is, blijft het avondmaal in zekere zin een rouwmaaltijd. Wij denken telkens met droefheid terug aan het lijden van onze geliefde Heer. Wij staan er opnieuw bij stil wat Hij heeft doorgemaakt, hoe zwaar het lijden was dat Hij moest ondergaan. Dat is kenmerkend voor het samenkomen tot Zijn gedachtenis.

Onze gedachten gaan terug naar Golgota en wij zien onszelf verplaatst naar de voet van het kruis, waar wij Hem gadeslaan in Zijn lijden en sterven. Wij zien Hem als de Man van smarten, en wij overwegen Wie Hij was en wat Hem daar ten deel viel. Dan kan het niet anders of wij zullen Zijn grootheid zien, Zijn heerlijkheid bewonderen en Hem aanbidden. Christus Zelf heeft gezegd over het kruis: 'Nu is de Zoon des mensen verheerlijkt en God is in Hem verheerlijkt' (Joh. 13:31). Te midden van de smaad en de schande straalde Zijn heerlijkheid, en heeft Hij ook Zijn God en Vader op het hoogst verheerlijkt. Als wij daaraan denken, dan zullen wij Hem danken en prijzen en zullen de ogenblikken van droefheid en bezinning zich afwisselen met momenten van lof en aanbidding.

Evenzo ook de drinkbeker

Deze beide elementen van droefheid en dankbare blijdschap zien wij ook bij de drinkbeker. Enerzijds herinnert de beker aan de bitterheid van het lijden, maar anderzijds ook aan de vreugde van de verlossing. Bij de paasmaaltijd werden er ook bittere kruiden genuttigd ter herinnering aan de tijd van de slavernij. Evenzo denken wij bij het avondmaal terug aan onze vroegere slavernij in de macht van de zonde en van de satan. Dat blijft toch altijd een bittere herinnering voor ons, omdat wij eraan denken dat het ónze zonden waren die Christus op het kruis heeft gedragen. Wij denken ook met droefheid aan het bittere lijden dat Hij ter wille van ons moest ondergaan. Hoe bitter was de beker die Hij moest drinken! Hij heeft de lijdensbeker aangenomen uit de hand van de Vader en die gedronken tot de laatste druppel toe (Joh. 18:11). Het was de beker die *wij* niet konden drinken, maar die *Hij* in onze plaats heeft gedronken, opdat wij de beker van de verlossing zouden opheffen en de naam van de Heere met dankzegging zouden aanroepen (Ps. 116:13). Wij hadden de beker van de toorn verdiend, die alle goddelozen op aarde moeten drinken (Ps. 75:9). Christus heeft die voor ons gedronken, opdat wij die andere beker, die spreekt van lofprijzing, verlossing en bevrijding, uit Zijn hand zouden kunnen aannemen.

Daarvan spreekt dus de drinkbeker die Christus de discipelen toereikte 'na de maaltijd' (Luc. 22:20), d.i. na het eten van het brood. Hierbij sprak Hij de woorden: 'Deze drinkbeker is het nieuwe verbond in Mijn bloed, dat voor u vergoten wordt'. Het is opmerkelijk dat de wijn helemaal niet wordt genoemd, hoewel het duidelijk is dat de wijn doelt op het bloed van Christus. De Heer spreekt over de drinkbeker, en wel om aan te geven dat het gaat om iets dat wij tezamen mogen doen. Zoals er één brood is, is er ook die ene beker. Wij hebben allemaal deel eraan, zodat de gedachte van eenheid en gemeenschap duidelijk tot uitdrukking wordt gebracht.

Zowel het brood als de drinkbeker staan in het teken van de *gemeenschap*, waartoe wij zijn gebracht (vgl. 1 Kor. 10:16). Wij hebben samen deel aan dezelfde zegeningen, en daarom is het ook niet juist om – zoals soms wel gebeurt – bij de avondmaalsviering je eigen stukje brood en je eigen bekertje te hebben. Het avondmaal is een gemeenschappelijke aangelegenheid; wij kunnen niet doen alsof wij niets te maken hebben met onze buurman of buurvrouw. Het heil in Christus dienen wij ons inderdaad persoonlijk toe te eigenen, en persoonlijke bekering en geloof zijn daartoe noodzakelijk. Maar wij moeten niet uit het oog verliezen dat alle verlost en met elkaar verbonden zijn. Wij zijn één in Christus, en dat wordt bij het avondmaal tot uitdrukking gebracht door het eten van het ene brood en het drinken uit de ene beker (vgl. hst. 5).

Ten slotte nog iets over de waarheid van het nieuwe verbond, dat bezegeld is met het bloed van Christus. Dit verbond is een eenzijdige beschikking van de kant van de Testamentmaker, de Erflater, om ons deel te kunnen geven aan Zijn onvoorwaardelijke beloften. Het oude verbond was ook met bloed ingewijd (Ex. 24:8; Hebr. 9:18-20), maar dat bloed sprak van Gods toorn en van oordeel ingeval de Israëlieten ontrouw zouden zijn aan het verbond. Het bloed van Christus spreekt echter niet van wraak, maar van genade en vergeving van zonden. Toch was het eerste verbond al iets heerlijks, want wij lezen in Exodus 24:9-11 dat de leiders van Israël na de verbondssluiting de berg mochten beklimmen en de God van Israël van aangezicht tot aangezicht aanschouwden. Hoe groot moet de heerlijkheid van het nieuwe verbond dan wel zijn (zie 2 Kor. 3:7-18).

Bij het nieuwe verbond treedt God niet meer op als Eiser, maar als de grote Gever. God eist niets meer van de natuurlijke mens, juist omdat gebleken is dat de mens volkomen verdorven is. Daarom heeft God hem op het kruis veroordeeld in de dood van Christus. Het kruis is tevens het duidelijkste bewijs van de totale verlorenheid van de mens en van zijn opstand tegen God, want de mens is zover gegaan dat hij de Zoon van God aan het vloekhout heeft durven nagelen. Alle eisen die God te stellen had, heeft Hij in Zijn oneindige genade en goedheid gesteld aan Christus, de Middelaar van het nieuwe verbond. Christus heeft al deze heilige eisen volkomen vervuld. Daarom kan God nu met louter zegen tot de mens komen die met deze Middelaar verbonden is. In Jeremia 31:33-34 vinden wij de twee grote kenmerken van het nieuwe verbond, namelijk vergeving van zonden ('Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonde niet meer gedenken'), en een nieuwe natuur die beantwoordt aan Gods wil ('Ik zal Mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven').

Volgens Jeremia wordt het nieuwe verbond gesloten met Israël: 'met het huis van Israël en het huis van Juda' (Jer. 31:31; Hebr. 8:8). *Naar de letter* zal het dus worden gesloten met resp. de tien en de twee stammen van het oude volk van God; in hun harten zal dan ook de letter van de wet van Mozes worden geschreven.

Maar blijkens het getuigenis van het Nieuwe Testament hebben wij als het huidige volk van God *naar de geest* ook alles met dit nieuwe verbond te maken. Paulus noemde zichzelf een dienaar van het nieuwe verbond, 'niet van de letter, maar van de Geest' (2 Kor. 3:6). De verzoening en de vernieuwing die in het nieuwe verbond aan Israël worden toegezegd, zijn reeds ons deel door het werk van de Heilige Geest die de verhoogde Christus heeft uitgestort over Zijn Gemeente (Hebr. 10:15-17). De Middelaar van het nieuwe verbond is ook onze Middelaar, en het bloed van de besprenkeling is reeds op ons toegepast. Wij zijn immers door het geloof genaderd tot de betere en blijvende dingen, die het resultaat zijn van het volbrachte werk

van Christus (Hebr. 12:24). Het bloed van het nieuwe verbond is ook voor *ons* vergoten (Luc. 22:20; 1 Kor. 11:25).

Dat is de heerlijke en heilige grondslag waarop God nu tot ons komt met al Zijn zegeningen. De voorrechten van het nieuwe verbond zijn nu ons geestelijk deel. En de Geest van God schrijft niet de letter van de wet, maar *Christus* in onze harten, zodat wij een leesbare brief van Hem kunnen zijn (2 Kor. 3:3).⁶

Wanneer wij drinken van de wijn, dan mogen wij aan al deze zegeningen denken, die God ons heeft kunnen schenken op grond van het werk van de Heer Jezus. Al Gods heilige eisen zijn door Hem vervuld, zodat er voor God niets anders overblijft dan ons de zegen te schenken die Hijzelf heeft beloofd. Tot zevenmaal toe lezen wij in Jeremia 31 dat God zegt: 'Ik zal (...) Ik zal'. Het zijn onvoorwaardelijke beloften van zegen, die God kan vervullen doordat het bloed van de Middelaar is vergoten. Het werk van Christus is zo rijk en zo volmaakt, dat God geen enkele zegen meer heeft achtergehouden. Hij heeft ons Zijn hart en Zijn hemel geschonken en Hij heeft ons gezegend met alle geestelijke zegening in de hemelse gewesten in Christus (Ef. 1:3). Dat alles staat voor onze aandacht, als wij samengekomen zijn in de naam van de Heer Jezus om te voldoen aan Zijn wens: Doe dat tot Mijn gedachtenis. Hij is in ons midden, want Hij heeft gezegd dat Hij er vurig naar verlangd heeft de maaltijd met ons te houden. Gaat ons zielsverlangen ook uit naar Zijn naam en naar Zijn gedachtenis (Jes. 26:8)?

---

⁶ Voor een meer uitvoerige uiteenzetting van het nieuwe verbond, mede in verband met het avondmaal, zie mijn commentaar op de Hebreeënbrief ('Wij zien Jezus' deel 2; Medema, Vaassen 1982).

5. De tafel van de Heer

1 Korintiërs 10:14-22

De tafel van de demonen

In zekere zin is het verrassend dat Paulus in zijn betoog in 1 Korintiërs 10 de viering van het avondmaal beziet in verband met de waarheid van de Gemeente. Hij geeft hier immers geen uiteenzetting over de Gemeente, zoals hij dit wel doet in hoofdstuk 3 en vooral in de hoofdstukken 12 en 14 van deze brief. Het thema van dit hoofdstuk is eigenlijk het gevaar van de *afgodendienst*. Sommige Korintiërs hadden namelijk de gewoonte afgodenoffers te eten, zoals zij dat ook vóór hun bekering al hadden gedaan. Daarbij ging het om voedsel, met name vlees dat aan de afgoden was gewijd.

Nu was dat nog niet zo'n probleem, als het ging om vlees dat op de vleesmarkt werd verkocht (vs. 25). Op de markt hoefden de gelovigen zich niet te kwellen met de vraag: Is dit nu wel 'gewoon' vlees, of heeft het op de een of andere wijze te maken met de dienst van de afgoden? Daarover hoefden ze niet bezorgd te zijn, want 'de aarde en haar volheid is van de Heer' (vs. 26; Ps. 24:1). Maar het werd moeilijker als een christen een uitnodiging kreeg van een ongelovige. Dan kon hij in principe ook alles eten wat hem werd voorgezet, zonder te onderzoeken of het misschien offervlees was (vs. 27). Kreeg hij echter aan tafel te horen: 'Dit is godenoffer', d.i. gewijd offervlees, dan moest hij er niet van eten (vs. 28).

De grond voor dit verbod was niet dat een christen schadelijke gevolgen van het vlees zou kunnen ondervinden. Hij hoefde niet bang te zijn dat de demonen die schuilgingen achter de afgodendienst, hem kwaad zouden kunnen doen. Het was uitsluitend ter wille van de ander, dat een christen dan niet van dat gewijde offervlees moest eten (vs. 29). Wanneer hij er toch van at, zou hij immers de indruk kunnen wekken dat die afgod echt iets voor hem betekende en dat hij het vlees inderdaad at in de hoedanigheid van offervlees. Dat zou een heel verkeerd getuigenis betekenen en twijfel zaaien ten aanzien van zijn christen-zijn (vs. 30).

Een heel ander geval was echter het eten van zulk offervlees in een afgodstempel. Hiervoor gold een absoluut verbod, zoals dit hoofdstuk al eerder duidelijk maakt (vs. 14-22). Dat is nu juist het punt dat voor Paulus de aanleiding vormt tot een

korte bespreking van de viering van het avondmaal aan de tafel van de Heer. Hij stelt in deze verzen onomwonden dat het voor een christen volslagen onmogelijk is om zowel aan de tafel van de Heer als aan de tafel van de demonen – de offertafel in een afgodstempel – aan te zitten. Dat is een onoverbrugbare tegenstelling: 'U kunt niet deelnemen aan de tafel van de Heer én aan de tafel van de demonen' (vs. 21b).

Deze restrictie vinden wij zo nog niet in 1 Korintiërs 8, waar Paulus hetzelfde onderwerp behandelt. Hij legt daar enerzijds de nadruk op de christelijke vrijheid: een afgod heeft niets te betekenen en op grond van dit inzicht heb ik het recht overal van te eten. Maar anderzijds moet ik ook rekening houden met mijn broeder, die misschien nog maar zwak is in het geloof en die in zijn geweten niet vrij is van de afgod aan wie het vlees is gewijd. Door te eten van de afgodenoffers zou ik een struikelblok kunnen vormen voor mijn broeder, die door mijn voorbeeld zou kunnen terugvallen in de afgodendienst. Zo iemand was in zijn hart immers nog bang om te eten van vlees dat aan de afgoden was gewijd, doordat hij toch nog ontzag had voor de afgoden. Als hij nu over deze drempel zou heenstappen en weer aan een maaltijd in een afgodstempel zou deelnemen, zou dit ertoe kunnen leiden dat hij opnieuw de afgoden zou gaan dienen; en dan zou hij dus door mijn handelwijze verloren gaan. Het geestelijk welzijn van de broeder geeft hier de doorslag om zich te onthouden van de afgodenoffers: 'Daarom, als voedsel mijn broeder een aanleiding tot vallen geeft (niet: 'ergert', want dat betekent in het huidige spraakgebruik 'irriteren'), zal ik in eeuwigheid geen vlees eten' (1 Kor. 8:13).

In 1 Korintiërs 10 wordt de kwestie echter door een heel andere overweging beslist, en wel het punt van *de sfeer van gemeenschap* waartoe de christen resp. de heiden behoort. Er is namelijk een groot verschil tussen het eten van offervlees in een afgodstempel of elders. In de antieke wereld was het heel gebruikelijk om vlees dat aan de afgoden was geofferd, te verkopen op de markt. Zulke offerdieren werden eerst aan een afgod gewijd en vervolgens gewoon te koop aangeboden. Een christen kon het vlees daarvan rustig op de markt kopen, of zelfs bij iemand anders eten. Maar hij kon het *niet* in de afgodstempel zelf eten, want dan nam hij deel aan een heidense offermaaltijd.

In de afgodstempel werden immers ook maaltijden gehouden, en dan at men het offervlees niet zoals men dat thuis deed of ergens anders. Daar at men het wel degelijk als een rituele maaltijd, een offermaaltijd om de afgoden te eren. In dat geval kon een christen dus niet zeggen: Die afgoden kunnen mij niets schelen, ik heb er niets mee te maken en Paulus heeft toch zelf gezegd dat een afgod niets is (1 Kor. 8:4; 10:19). Nee, het was absoluut onmogelijk om vlees te eten in zo'n afgodstempel, zelfs al zou het alleen maar zijn ter wille van anderen, bijv. om oude

vrienden niet helemaal van zich te vervreemden. Het was niet slechts een kwestie van het eten van vlees, maar van het hebben van gemeenschap met afgodendienaars en daarom ook met de demonen die achter de afgoden schuilgaan.

Men at van de altaren van de afgoden die stonden opgesteld in de tempels, waar men de offerdieren slachtte. Dat was geen onschuldige aangelegenheid meer. Zelfs al was een afgod niets, een christen moest er toch rekening mee houden dat de dienst van de demonen schuilging achter de afgodendienst. Achter elke afgod van hout en steen staat de macht van boze geesten. Daarom heeft de afgodendienst de eeuwen door ook zoveel succes gehad. Reeds Mozes zegt in Deuteronomium 32:17 dat afgoderij het dienen van boze geesten is. Dat risico loopt men niet als men vlees op de markt koopt, maar men eert de afgoden wel als men een offermaaltijd bijwoont in een afgodstempel. Dan heeft men gemeenschap met een afgodsaltaar, ja, met de demonen zelf, zoals de apostel het hier zegt: 'Wat de volken offeren, offeren zij aan de demonen en niet aan God; en ik wil niet, dat u gemeenschap hebt met de demonen. U kunt niet de drinkbeker van de Heer drinken en de drinkbeker van de demonen; u kunt niet deelnemen aan de tafel van de Heer en aan de tafel van de demonen' (1 Kor. 10:20-21).

Deelnemen aan de tafel van de demonen: dat deden de Korintiërs dus door een afgodstempel te bezoeken en daar deel te nemen aan een offermaaltijd. Dat kon helemaal niet. Die beide dingen, het hebben van gemeenschap met de Heer aan Zijn tafel en het hebben van gemeenschap met de demonen aan hun tafel, waren volstrekt onverzoenlijk met elkaar. Dat is ook nu nog het geval. Er is zelfs geen groter contrast denkbaar: enerzijds verbonden te zijn met de demonen, de engelen van de satan, en anderzijds gemeenschap te hebben met God en met de Heer Jezus. Een compromis hiertussen is niet mogelijk.

Vlucht weg van de afgodendienst

In dit verband wijst de apostel op het voorbeeld van Israël, dat in de loop van zijn geschiedenis ook herhaaldelijk tot afgoderij verviel (1 Kor. 10:1-13). Dat behelst een ernstige waarschuwing voor het huidige volk van God, de Gemeente die God nu uit de Joden én de heidenvolken bijeenbrengt. Eigenlijk zijn deze eerste verzen van 1 Korintiërs 10 nog in een wat breder verband te plaatsen, zoals blijkt uit het slot van hoofdstuk 9. Het onderwerp van de apostel is niet alleen het gevaar van de afgodendienst, maar meer in het algemeen de verantwoordelijkheid van de christen in deze wereld.

Paulus sluit zichzelf hierbij in: ook een arbeider van de Heer heeft een wedloop af te leggen in de wereld, op weg naar het hemelse einddoel. Daartoe is training nodig, een goede conditie; slechts dan kan men het doel bereiken en de prijs ontvangen. Paulus oefende zichzelf en hij was op zijn hoede voor gevaren om niet verwerpelijk te worden (1 Kor. 9:27), d.i. om niet gediskwalificeerd te worden voor verdere deelname aan de wedstrijd. In hoofdstuk 10 past hij dit beginsel van oefening in de verantwoordelijkheid praktisch toe op de Korintiërs, en wel aan de hand van een aantal voorbeelden uit de geschiedenis van het oude volk van God. Er bestaat namelijk veel overeenkomst tussen de geschiedenis van Israël en die van de Gemeente, en daarom zegt de apostel dat 'al deze dingen hun zijn overkomen als voorbeelden en zijn beschreven tot waarschuwing voor ons, op wie de einden van de eeuwen zijn gekomen' (1 Kor. 10:11).

Wij zien Israël hier dus als voorbeeld, en wel op zo'n wijze dat de Korintiërs onmiddellijk zichzelf – en de Gemeente van God in het algemeen – daarin konden herkennen. Zoals de christenen doop en avondmaal kenden, zo hadden de Israëlieten iets soortgelijks. Zij waren immers tot Mozes gedoopt in de wolk en in de zee, en zij hadden allen deel aan hetzelfde voedsel en dezelfde drank (1 Kor. 10:1-4).

Deze dingen hebben een geestelijke betekenis voor ons. Zoals de Israëlieten de woestijnreis begonnen met de doortocht door de Rode Zee en zij zich daarbij stelden onder het gezag van Mozes, zo is de doop het begin van onze loopbaan als christenen. Daarbij hebben wij ons geplaatst onder het gezag van Christus, de overste Leidsman en Voleinder van het geloof (Hebr. 12:2). Wij zijn gedoopt tot de dood van Christus, opdat wij nu onder Zijn leiding in nieuwheid van leven zouden wandelen op onze pelgrimsweg hier beneden (Rom. 6:4). Het gedoopt zijn 'in de wolk', het teken van Gods tegenwoordigheid te midden van zijn volk, spreekt niet van de waterdoop maar van de doop met de Heilige Geest, waaraan elk lid van het lichaam van Christus deel heeft (1 Kor. 12:13).

In de tweede plaats hadden de Israëlieten geestelijk voedsel en geestelijke drank: het manna uit de hemel en het water uit de rots. Dat betekent niet dat zij geen letterlijk eten en drinken hadden, maar dat dit voedsel en deze drank een geestelijke betekenis hadden. Het manna wees heen naar Christus, die eenmaal als het ware brood uit de hemel zou neerdalen (Joh. 6:31-32). De steenrots was ook een type van Christus, en wel als Degene die zijn volk het water van het leven zou schenken (vs. 4; Joh. 4:14; 7:37-39).

De apostel tekent hier dus een volk dat deel had aan bepaalde voorrechten met een verstreckende betekenis. Maar dan stelt hij de vraag: Houdt dit nu automatisch

in dat zij ook allemaal het einddoel van de woestijnreis bereikten en veilig aankwamen in het beloofde land? Nee, het was zelfs zo dat God in de meesten van hen geen welgevallen had en dat zij jammerlijk omkwamen in de woestijn (vs. 5). Paulus wil hiermee aantonen dat uiterlijke voorrechten op zichzelf geen garantie vormen voor onze behoudenis. Het is een misvatting dat doop en avondmaal 'genademiddelen' zijn die ons het heil in Christus zouden kunnen schenken of zouden kunnen garanderen. Wij worden slechts behouden op grond van persoonlijk geloof en wedergeboorte door het werk van Gods genade in onze harten, niet door uiterlijke tekenen.

Maar waarom zijn de Israëlieten dan gevallen in de woestijn, hoewel zij deel hadden aan voorrechten met zo'n rijke symbolische inhoud? Omdat zij faalden in hun verantwoordelijkheid en in allerlei zonden vielen. Het is een droevige opsomming die de apostel daarvan geeft:

(1) In de eerste plaats hadden zij begeerte in het kwade (vs. 6); en volgens de Schrift is de begeerte de wortel van het kwaad (Gen. 3:6; Rom. 7:7-8; Jak. 1:14-15; 1 Joh. 2:16).

(2) In de tweede plaats dienden zij de afgoden (vs. 7), en dat is in het kader van deze hoofdstukken wellicht het belangrijkste punt.

(3) Ten derde hebben zij gehoereerd (vs. 8).

(4) Ten vierde hebben zij Christus (of: de Heer) verzocht (vs. 9).

(5) Ten vijfde hebben zij gemord en kwamen zij in opstand tegen God (vs. 10).

Deze vijf zaken zijn ook nu nog actueel. Op de bodem van het menselijk hart leeft de begeerte tot het kwaad. De gevallen mens is wat dat betreft niet veranderd. De afgoden worden ook nog steeds gediend, openlijk maar eveneens op een subtiele wijze. Alles wat in ons hart en leven de plaats inneemt die alleen aan God en aan Christus toekomt, is een afgod. Hebzucht is bijvoorbeeld zo'n vorm van afgodendienst (Kol. 3:5).

De zonde van hoerij kan men letterlijk maar ook *figuurlijk* opvatten, en wel in de zin van een onwettige verbinding met de wereld (Jak. 4:4). De geschiedenis van de christenheid zal – wat haar verantwoordelijkheid op aarde betreft – uitlopen op het grote Babylon, de grote hoer (Openb. 2:20-21; 17 en 18). Vervolgens lezen we over het verzoeken van Christus, d.i. Hem uitproberen door Zijn macht en mogelijkheden om ons te helpen in twijfel te trekken.

Ten slotte het morren of mopperen, het klagen over onze omstandigheden. Dat lijkt op het eerste gezicht wat minder erg, omdat wij dat allemaal wel eens doen.

Toch is mopperen, murmureren, tegenspreken een heel ernstige zaak, omdat het in wezen een teken van opstandigheid is jegens de Heer. Al deze zonden zijn oorzaken geweest waardoor zovelen van de Israëlieten het einddoel niet hebben bereikt en zijn omgekomen in de woestijn. Deze dingen zijn echter gebeurd tot waarschuwing voor ons, die leven in de huidige bedeling (vs. 11).

Maar dan neemt Paulus uit deze reeks van vijf zonden heel speciaal het punt van de afgodendienst en gaat dit verder belichten: 'Daarom, mijn geliefden, vlucht weg van de afgodendienst' (vs. 14). Een gelovige kan niet als volgt redeneren: Ik ben een christen en de afgoden hebben niets voor mij te betekenen; ik kan dus rustig naar een afgodstempel gaan. Dat is een onmogelijkheid, want de dienst van de Heer valt nu eenmaal niet te combineren met de afgodendienst. Als een gelovige dat toch probeert, denkt hij teveel van zichzelf en te gering van de macht van Satan.

Weliswaar hebben wij de duivel in bepaalde situaties te weerstaan (Ef. 6:10-20; Jak. 4:7; 1 Petr. 5:8-9), maar er zijn ook duidelijk gevallen waarin wij het kwaad moeten ontvluchten. Het probleem van veel christenen is dat ze die twee dingen door elkaar gooien. Ze weerstaan waar ze hadden moeten vluchten, en ze vluchten waar ze hadden moeten weerstaan. Toch is de regel voor het juiste gedrag eigenlijk heel simpel. Wij moeten weerstaan als het gaat om aanvallen die de boze van buitenaf op ons richt, maar wij moeten vluchten als het gaat om kwaad dat van binnenuit opkomt. Wij behoeven dus niet op de loop te gaan voor allerlei beproevingen die in de wereld op ons afkomen, maar wij dienen wel te vluchten voor kwaad dat zijn oorsprong vindt in onszelf!

Dit geldt met name voor het gevaar van de hoererij en van de afgoderij, zoals blijkt uit de tweevoudige oproep in deze brief: 'Vlucht weg van de hoererij (...) Vlucht weg van de afgodendienst' (1 Kor. 6:18; 10:14). Speciaal bij deze dingen moeten wij geen enkel risico nemen en ook geen enkele eigendunk hebben; anders zouden wij, doordat de oude natuur nog in ons woont, hopeloos hieraan ten prooi vallen. Het is dus principieel onmogelijk om te zeggen dat het bezoeken van een afgodstempel mij niet kan deren: ik kan er wel tegen als ik daar deelneem aan de dienst van de demonen. Dan onderschatten wij de macht van de boze; maar bovendien minachten wij de tafel van de Heer, die op geen enkele wijze kan worden verbonden met de dienst van de demonen. Het is niet alleen iets dat voor een christen verboden is. De apostel zegt in vers 21 niet: 'U mag niet', maar: U *kunt* niet'. Dat is een uitspraak in de trant van: U kunt dat eenvoudig niet maken! Die zaken passen niet bij elkaar en ze zijn onverzoenlijk met elkaar.

De drinkbeker van de dankzegging

Om dit nader uit te werken vinden wij dan deze prachtige verzen over de viering van het avondmaal aan de tafel van de Heer, die de grootheid en de heerlijkheid van de christelijke eredienst in het licht stellen en aantonen dat deze verheven dienst op geen enkele wijze kan worden gekoppeld aan de afgodendienst. Nu gaat het in deze verzen niet in de eerste plaats over het verloop van de christelijke eredienst, want dan zou de apostel een andere volgorde hebben gehanteerd in vers 16 en éérs over het brood en dan pas over de drinkbeker hebben gesproken. Hij zet hier echter in algemene zin uiteen wat de grondbeginselen zijn van de gemeenschap die wij hebben, doordat wij verbonden zijn met de tafel van de Heer. In zijn woorden klinkt zelfs door dat het verstaan van deze beginselen nodig is om aan deze tafel te kunnen aanzitten. Paulus zegt: 'Ik spreek toch tot u als tot verstandige mensen; beoordeelt u dan zelf wat ik zeg' (vs. 15). Hij verwacht van de Korintiërs dat zij geestelijk inzicht bezitten in de dingen die hij hier aan de orde stelt.⁷

Dit is een van de belangrijkste redenen waarom kleine kinderen niet kunnen aanzitten aan het avondmaal. Het gaat bij dit probleem eigenlijk helemaal niet om de tegenstelling tussen kinderen en volwassenen; dat is maar een schijnprobleem. Het enige dat belangrijk is bij de vraag wie er wel en wie er niet kunnen aanzitten, is de tegenstelling tussen gelovigen en ongelovigen. Oudere kinderen die de Heer Jezus van harte belijden toe te behoren, hebben evenzeer 'recht' om aan te zitten als volwassenen.

Wij nemen onze plaats aan de tafel van de Heer niet in als kinderen of als volwassenen, maar als *gelovigen* – dat is het juiste criterium. Alleen denk ik hierbij wel aan oudere kinderen, want er zijn ook kinderen van vier jaar die de Heer Jezus van harte liefhebben, en wie zou durven zeggen dat dit niet echt zou kunnen zijn? Zo'n klein kind is echter niet in staat de tafel van de Heer te onderscheiden van de tafel van de demonen. Het begrijpt evenmin dat het brood niet alleen spreekt van het lichaam dat Christus overgaf in de dood, maar tevens van de Gemeente als het geestelijke lichaam dat Hij nu als het verheerlijkte Hoofd in de hemel bezit hier op aarde (1 Kor. 10:17; 11:29). Dit inzicht kan men niet verwachten van een klein kind, dat nu eenmaal niet in staat is tot deze vorm van abstract denken. Om te kunnen aanzitten, moet men dus een 'verstandige' zijn: men moet begrijpen wat men doet

---

⁷ Het is overigens goed denkbaar dat de apostel het woord 'wijs' of 'verstandig' hier enigszins sarcastisch bedoelt (vgl. hetzelfde Griekse woord in Rom. 11:25; 12:16; 1 Kor. 4:10; 2 Kor. 11:19).

als men eet van het brood en drinkt uit de beker. Men moet ook in staat zijn de verantwoordelijkheid te dragen die hiermee verbonden is; en dat is hier met name het punt dat de dienst van de Heer niet gekoppeld kan worden aan die van de afgoden.

Dat maakt ook duidelijk waarom Paulus in vers 16 *eerst* de drinkbeker noemt en dan pas het brood, terwijl bij de avondmaalsviering de volgorde precies andersom is. Zoals gezegd is het brood hier vooral een beeld van het geestelijke lichaam van Christus, de Gemeente (zie vs. 17). Die kon echter pas worden gevormd nadat Christus' bloed had gevloeid op het kruis. De drinkbeker spreekt van dit bloed, en wij zien dit hier dus als de grondslag van onze gemeenschap. De drinkbeker van de zegening die wij zegenen, is de gemeenschap van het bloed van Christus (vs. 16a). Daar ligt het begin, de oorsprong van het heil en van de vorming van de Gemeente. Haar bestaan en haar verlossing uit de macht van de zonde is gegrond op het bloed van Christus.

Het is eveneens opmerkelijk dat deze passage spreekt over het bloed en het lichaam van *Christus*, terwijl in hoofdstuk 11 het accent ligt op het lichaam en het bloed van *de Heer*. In 1 Korintiërs 10 gaat het om het feit dat Hij de *Christus* is, d.i. de Gezalfde, de Uitverkorene, de Man van Gods welbehagen (vgl. Ps. 89:20; Jes. 42:1). Wat een heerlijke Naam is dat! Christus is de Man naar Gods hart, en God opende de hemel voor Hem om te betuigen dat Hij Zijn welgevallen in Hem had gevonden. Juist deze unieke Mens ging naar het kruis om daar Zijn bloed te storten en Zijn lichaam over te geven in de dood. Hij bracht het offer van Zijn leven, en in Zijn dood is de eerste mens volkomen opzigezet. Onze oude mens, d.i. alles wat wij waren als afstammelingen van de gevallen Adam, is met Hem gekruisigd (Rom. 6:6).

Dit onderwerp is in 1 Korintiërs van grote betekenis, omdat deze brief juist de vermeende grootheid van de natuurlijke mens aan de kaak stelt. Paulus zegt dat de Joden tekenen begeerden en de Grieken wijsheid zochten (1:22). Er waren Joodse sekten die zich speciaal bezighielden met wonderbaarlijke dingen, waarin mensen eigenlijk helemaal niet kunnen indringen (vgl. Kol. 2:18). De Grieken beroemden zich op hun oude cultuur, die alle wijsheid van de toenmalige wereld in zich had opgenomen. Zowel de Joden als de Grieken hadden vele redenen om te wijzen op hun grote mannen, en daarom was Paulus met vrees en beven naar Korinte gegaan om hier het evangelie te prediken.

Toen hij bij de Korintiërs kwam, had hij zich voorgenomen niets anders onder hen te weten dan Jezus Christus, en Die gekruisigd (1 Kor. 2:1-5). Door de prediking van de gekruisigde Christus wilde hij hun duidelijk maken dat er voor de mens slechts

heil te vinden is in deze vernederde Mens. Er was in die tijd niets zo schandelijk en smadelijk als een kruis en een gekruisigde. Toch was juist de Gekruisigde de openbaring van de kracht en de wijsheid van God (1 Kor. 1:23-25; evenals in 10:16 wordt Hij hier aangeduid als de Christus). Want door Hem en door Zijn kruis kon God de eerste mens, die geheel en al verdorven was, opzietten en een volkomen nieuwe mens aan het licht brengen. Voor God telt nu slechts die ene Mens, die door de dood is heengegaan en die verzezen is aan de overzijde van het graf. U kunt de allergrootste mannen uit de geschiedenis opnoemen (er zijn hele boeken vol die ons de groten der aarde beschrijven), maar voor God is er slechts één Man die belangrijk is. Dat is Zijn Christus, Zijn Gezalfde, Zijn Uitverkorene. God was met Hem en stond aan Zijn zijde. Hij had Hem gezalfd met de Heilige Geest en met kracht (Hand. 10:38).

Welnu, zegt Paulus tegen de Korintiërs: U bent met deze unieke Mens verbonden, met de gestorven en opgestane Christus. U bent gebracht tot een gemeenschap, die gegrond is op het bloed van Christus (1 Kor. 10:16a). Het bloed van Christus bezegelt dat alles van de oude mens zijn einde heeft gevonden in Zijn kruisdood. Het bezegelt ook dat er een heel nieuwe gemeenschap is gevormd, een gemeenschap van mensen die God nu aanziet in de gestorven en opgestane Christus. Dat betekent dat wij voor God aangenaam zijn geworden in de Persoon van Zijn geliefde Zoon (vgl. 1 Kor. 1:30-31), want voor God telt niemand anders meer. Dat is de gemeenschap die gebaseerd is op het bloed van Christus. Om die reden heeft een gelovige, die tot deze nieuwe gemeenschap behoort, niets meer te zoeken in een afgodstempel.

In dit verband is het goed erop te letten dat de drinkbeker hier wordt omschreven als 'de drinkbeker van de zegening die wij zegenen'. Alleen op grond van het bloed van Christus kan God ons zegenen, en Hij heeft ons gezegend met de hoogste zegeningen die maar denkbaar zijn. Het bloed van Christus is het bloed van het nieuwe verbond, op grond waarvan God in een heel nieuwe relatie is getreden met hen die verbonden zijn met de Middelaar van het nieuwe verbond. Dat is de gemeenschap die nu tot stand is gebracht, een gezelschap van godlovers, die God prijzen voor het offer van Zijn Zoon. Want de woorden van vers 16a kunnen ook als volgt worden weergegeven: 'De drinkbeker van de lofzegging waarvoor wij loven'. Wij vinden de grond van onze lofprijzing in de dood van Christus. Wij roemen de waarde daarvan als wij dankzeggen voor de beker, die spreekt van Zijn vergoten bloed. Zo danken wij God voor het offer van Zijn geliefde Zoon, in Wie Hij niets dan heerlijkheid en welbehagen heeft gevonden. En wij prijzen God ook in het besef dat wij zijn één gemaakt met de gestorven en opgestane Christus, en in Hem nu op een heel nieuwe grondslag voor Gods aangezicht staan.

Het brood dat wij breken

Er is hier op aarde dus een gezelschap van gelovigen waarop God met welgevallen kan neerzien, zoals Hij eens met vreugde neerzag op de Heer Jezus Zelf toen Hij wandelde op aarde. Zij worden ook wel 'het lichaam van Christus' genoemd, en de eenheid hiervan wordt tot uitdrukking gebracht bij de breking van het brood (1 Kor. 10:17). De waarheid van het lichaam van Christus wordt hier echter niet op dezelfde wijze voorgesteld als in de brieven aan de Efeziërs en de Kolossenzen, waar wij het lichaam verbonden zien met het verheerlijkte Hoofd in de hemel. Dit laatste aspect komt in 1 Korintiërs niet aan de orde. Hier zien wij Christus juist als de vernederde en gekruisigde Mens op aarde, Degene die door de mensen het meest werd veracht maar die door God het meest is geëerd. Wij zijn met deze vernederde Mens verbonden en treden in Zijn voetsporen.

Zoals Hij eens op aarde verkeerde, zo is hier nu Zijn 'lichaam'. Paulus zegt: 'Het brood dat wij breken, is dat niet de gemeenschap van het lichaam van Christus?' (1 Kor. 10:16b). Dat wil zeggen dat er op aarde een gemeenschap van gelovigen is, die het lichaam van Christus wordt genoemd en waarop God met welgevallen neerziet, evenals Hij destijds met vreugde neerzag op de Heer Jezus. God onderkent aan ons de liefelijkheid van Christus, niet slechts principieel wat onze positie betreft, maar ook met betrekking tot de praktische verwerkelijking daarvan. Hoe zou een gelovige zich dan in een afgodstempel kunnen bevinden en toch kunnen denken dat God vanuit de hemel met welgevallen op hem neerziet? Zou God vanuit de hemel op dat ogenblik in hem de karaktertrekken van de Heer Jezus kunnen herkennen?

Ik herhaal nog eens dat wij het lichaam van Christus hier niet zien in zijn verbondenheid met het verheerlijkte Hoofd in de hemel, maar als een getuigenis op aarde. De tafel van de Heer heeft niets met de hemel te maken; daar wordt straks immers geen avondmaal meer gevierd. De tafel van de Heer bevindt zich hier op aarde, precies zoals het brandofferaltaar bij de tabernakel in het zand van de woestijn stond. Evenzo zien wij het lichaam van Christus hier als een getuigenis op aarde, een getuigenis dat gevormd is op grond van de dood van Christus en waarin God de liefelijkheid kan herkennen van alles wat die Naam voor Hem betekent. Tot dit lichaam, tot deze gemeenschap te behoren is een geweldig voorrecht, maar het brengt ook – en daar gaat het hier om – een grote verantwoordelijkheid met zich mee.

Dit is een andere gedachte dan die wij vinden in hoofdstuk 11, waar het brood vooral spreekt van het lijfelijke lichaam van de Heer Jezus. Wij zien daar dat Hij Degene is die het brood breekt en het aan ons geeft, om ons duidelijk te maken dat Hij zo Zijn lichaam voor ons heeft overgegeven in de dood. In hoofdstuk 10 ligt het accent daarentegen op de geestelijke betekenis van het lichaam van Christus: 'Want wij, de velen, zijn één brood, één lichaam' (vs. 17a). Het brood spreekt hier in figuurlijke zin van de Gemeente als het lichaam van Christus, waarvan alle ware gelovigen deel uitmaken. Daarom zijn *wij* hier degenen die het brood breken, niet Christus die het voor ons breekt. Het brood is 'het brood dat wij breken' (vs. 16b). 'Wij allen nemen deel aan het éne brood' (vs. 17b). Dat doen wij doordat wij allen een stukje van het brood nemen; wij zien hier geen ambtsdrager die het brood breekt voor de anderen. Er is immers geen onderscheid in het lichaam van Christus. Wij zijn allen broeders en zusters en slechts één is onze Meester (vgl. Matt. 23:8).

Het brood is dus een symbool van de eenheid van het lichaam van Christus, d.i. de Gemeente. Het ene brood staat in ons midden als wij bijeengekomen zijn om brood te breken, geen schaal met losse stukjes brood. Het herinnert ons eraan dat alle gelovigen op aarde met elkaar verbonden zijn en in tijdelijke zin het lichaam van Christus vormen. Ik zeg 'in tijdelijke zin', omdat het lichaam zoals het in Gods eeuwig raadsbesluit wordt gezien het geheel van de gelovigen omvat vanaf de Pinksterdag tot aan de opname van de Gemeente.

Dat is hier echter niet aan de orde. Het gaat hier om diegenen die op dit ogenblik, binnen de tijd, het lichaam van Christus vormen als een getuigenis op aarde. Als wij 's zondags samenkomen, dan is dat natuurlijk niet op één plaats ter wereld, maar dan mogen wij toch plaatselijk de eenheid van alle gelovigen ter wereld tot uitdrukking brengen. Die eenheid wordt voorgesteld door het ene brood, waaraan wij allen deelnemen. Wij breken allen een stukje af van dat ene brood, zoals wij ook allen een stukje zijn van dat ene lichaam van Christus. 'Want wij, de velen, zijn één brood, één lichaam' (vs. 17a).

Wij eten dus niet alleen van het brood tot gedachtenis van de Heer Jezus, maar ook om onze onderlinge verbondenheid in het lichaam van Christus tot uitdrukking te brengen. Alle ware gelovigen zijn door Gods Geest tot één lichaam gedoopt (1 Kor. 12:13), maar dat is voor de buitenwereld niet zichtbaar. Deze verborgen eenheid wordt volgens het getuigenis van de Schrift praktisch zichtbaar gemaakt door de breking van het brood. Dat vinden wij hier: door het samen eten van het ene brood brengen wij tot uitdrukking dat wij samen behoren tot het ene lichaam van Christus.

Dit maakt duidelijk hoezeer de waarheid van de tafel van de Heer verbonden is met de waarheid van het ene lichaam. Men kan niet spreken van de tafel van de Heer, als men niet werkelijk beoogt de waarheid van het ene lichaam tot uitdrukking te brengen. Daarom is het van groot belang dat het samenkomen van de gelovigen plaatsvindt op de grondslag van het ene lichaam. Nu bestaat er wel het gevaar dat deze woorden een formule worden, waarvan de draagwijdte niet goed wordt begrepen. En daarom is het heel nuttig en belangrijk om te weten wat deze uitdrukking precies betekent. Want elke nieuwe generatie van jonge christenen vraagt zich weer af, waar nu precies de tafel van de Heer te vinden is te midden van de christenheid.

Zijn daar criteria voor? Ja, die zijn er. Wij zien hier dat de eenheid van het lichaam van Christus zo'n criterium is. Maar wanneer komen gelovigen nu samen op de grondslag van die eenheid, en wanneer doen ze dat niet? Ik heb weleens horen zeggen: Eenvoudig wanneer ze belijden dat te doen. Maar dat is natuurlijk geen antwoord. In beginsel belijden namelijk alle gelovigen dat ze dat doen, als ze maar iets van de Bijbel weten. Bovendien kan er een groot verschil zijn tussen wat wij belijden – ook al menen we het – en wat wij werkelijk doen. Het gaat hier echter om onze praktijk. En dan is de toetssteen eenvoudig deze: Zijn alle leden van het lichaam van Christus werkelijk welkom, tenzij zij door kwaad eigenlijk zichzelf buitensluiten van de tafel van de Heer, én worden allen die niet tot dat lichaam behoren geweerd? Anders gezegd: Wordt de eenheid verloochend door de grenzen óf te wijd te maken door ook naambelijders toe te laten, óf ze juist te nauw te trekken door ware gelovigen buiten te sluiten zonder dat daartoe goede gronden aanwezig zijn?

Deze verzen veroordelen dus aan de ene kant het denkbeeld van een volkskerk en aan de andere kant de vorming van sekten met hun favoriete leerstellingen. Bij de gedachte van een volkskerk, een staatskerk, gaat men ervan uit dat de kerk voor het hele volk is, voor alle inwoners van een bepaald land. Men ziet de kerk dan eigenlijk als evangelisatieterrein: wie gedoopt is, kan tot bewust geloof komen doordat men op gezette tijden onder de prediking van het Woord verkeert. De kring wordt dan ruimer dan de eenheid van het lichaam van Christus, dat uitsluitend ware gelovigen en geen naambelijders omvat. Het tegenovergestelde gevaar is dat men de grenzen te nauw trekt en in sektarisme verzandt; dat is even verkeerd. Men stelt dan stringente voorwaarden voor toelating tot het avondmaal en stelt bijv. de aanvaarding van bepaalde favoriete waarheden op de voorgrond. Als een gelovige daarmee instemt, wordt hij als lid geaccepteerd. Dit komt ook tot uitdrukking in de namen van vele sekten. Bij de baptisten gaat het bijvoorbeeld om het leerstuk van de doop, bij de charismatische beweging om de zogenaamde wondergevallen. In

andere stromingen draait alles om de naam van de een of andere persoon, wiens leringen in meerdere of mindere mate als maatstaf en norm gelden. Het gevaar van sektarisme is dan reëel. Men sluit ware kinderen van God uit van deelneming aan het avondmaal omdat ze anders denken over de doop, of over de profetieën, of de kerkelijke vormen etc.

Als wij spreken over een sekte, dan denken wij onwillekeurig aan de verkondiging van valse leer. Maar dat behoeft helemaal niet zo te zijn; de sekte van de farizeeën was bijvoorbeeld heel orthodox in de leer. Men kan vasthouden aan de fundamentele waarheden van het christendom en toch een sekte vormen, doordat men daarnaast bepaalde favoriete leerstellingen als toetssteen laat fungeren of alles laat draaien om bepaalde leiders. Dat is fnuikend voor de waarheid van de eenheid van het lichaam van Christus. Merkwaardig genoeg kan sektarisme ook samengaan met een te grote ruimdenkendheid. Aan de ene kant is men te eng doordat men het onderschrijven van bepaalde inzichten of belijdenisgeschriften tot norm voor toelating maakt, aan de andere kant is men te ruim doordat men zich tevreden stelt met zo'n uiterlijke norm en niet nagaat of iemand er blijk van geeft werkelijk een kind van God te zijn.

Het is ook niet gemakkelijk om de waarheid van de eenheid van het lichaam van Christus echt in praktijk te brengen. Ook zij die dat in alle zwakheid wel proberen, staan voortdurend bloot aan de bovengenoemde gevaren. Aan de ene kant loopt men het risico mensen toe te laten van wier leer en leven nauwelijks iets bekend is. Aan de andere kant kunnen wij ook sektarische normen hanteren. Dat wil zeggen: normen die verder gaan dan de Schrift vereist, maar die men er zelf bij haalt omdat men een zo zuiver mogelijke gemeenschap van gelovigen wil vormen. Nu is het natuurlijk wel mooi om een groep van gelijk denkende christenen te hebben, maar dat is niet de eenheid van het lichaam van Christus. In het lichaam van Christus zijn nu eenmaal niet alleen geestelijke maar ook vleselijke gelovigen, niet alleen sterken maar ook zwakken. Een christen die vleselijk is, hoeft niet iemand te zijn die bewust in het kwaad leeft; dat is een groot onderscheid. Personen die in de zonde leven, dienen inderdaad evenals de ongelovigen te worden buitengesloten van deelneming aan het avondmaal.

Dan gaat het om mensen die in moreel of in leerstellig kwaad wandelen, en in beide gevallen zegt de Schrift daarvan dat een beetje zuurdeeg het hele deeg doorzuurt (1 Kor. 5:6; Gal. 5:9). Zij verontreinigen dus ook anderen die met hen gemeentelijke verbindingen onderhouden. Wij kunnen en mogen in dat opzicht een persoon en zijn werken niet van elkaar scheiden, want wie gemeenschap onderhoudt met bijv. een dwaalleraar, heeft ook gemeenschap met diens boze werken (2 Joh.:10-11). Dit houdt dus in dat wij evenmin gemeenschap kunnen hebben aan de tafel van de

Heer met gelovigen die verontreinigd zijn door hun gemeentelijke associaties met valse leraars, ongelovigen, of anderen die in moreel of leerstellig kwaad leven (vgl. wat hierover reeds is opgemerkt in hoofdstuk 2 naar aanleiding van Lev. 7:19b, 21).

De tafel van de Heer

Eigenlijk is dit laatste nu precies het onderwerp van de apostel in 1 Korintiërs 10. Hij wil ons enerzijds duidelijk maken dat aan de tafel van de Heer de eenheid van het lichaam van Christus tot uitdrukking wordt gebracht, zodat allen die tot dat lichaam behoren daar welkom dienen te zijn. Anderzijds toont hij echter aan dat de tafel van de Heer niet in verbinding kan worden gebracht met onreinheid; er kan geen gemeenschap zijn tussen de tafel van de demonen en de tafel van de Heer. Dat betekent niet dat wij tegenwoordig nog die tafels van de demonen om ons heen zien; er zijn in ons land niet zoveel tempels waar men de afgoden dient.

Het gaat ons nu niet om de letterlijke toepassing van deze verzen ten aanzien van afgodstempels, maar om het algemene beginsel dat het deelnemen aan de tafel van de Heer niet kan worden gekoppeld aan verbinding met ongerechtigheid. Misschien waren de Korintiërs wel onwetend naar de demonentempels gegaan, hoewel ze hadden moeten beseffen wat ze deden. Maar het kwam er nu voor hen op aan of zij de waarschuwing van de apostel ter harte zouden nemen en die dingen de rug zouden toekeren. Het was absoluut onmogelijk het eten in een afgodstempel te combineren met het deelnemen aan de tafel van de Heer.

Paulus wijst in dit verband ook op het voorbeeld van Israël in het Oude Testament: 'Let op Israël naar het vlees. Hebben niet zij die de offers eten, gemeenschap met het altaar?' (1 Kor. 10:18). Israël naar het vlees, dat is het natuurlijke Israël. Daar bestond net zoals in de Gemeente een maaltijd, waaraan het hele volk van God mocht deelnemen. Dat is niet de paasmaaltijd, die immers niets met het altaar te maken had, maar het vredeoffer (zie hst. 2). Van dit offer mochten niet alleen de priesters eten, maar alle Israëlieten, mits zij rein waren. Eigenlijk was het zo dat God van Zijn volk verwachtte – en tijdens de woestijnreis was dit ook verplicht – dat elke vleesmaaltijd die werd bereid eerst als offer aan God werd gebracht, zodat Hij om zo te zeggen werd uitgenodigd aan die maaltijd deel te nemen. Het vredeoffer of dankoffer was een maaltijdoffer; evenals het spijs- of graanoffer. De Israëliet bracht dus van zijn dagelijks voedsel een deel als offer aan de Heere. Bij het vredeoffer was dat het vet, dat werd opgeofferd op het altaar.

Welnu, de apostel trekt hier een parallel tussen de tafel van de Heer in de nieuwe bedeling en het altaar in de oude bedeling. Wie van de offers at, had gemeenschap

met het altaar. De Israëliet moest immers met zijn offerdier naar het brandofferaltaar komen, dat bij de ingang van de tent van ontmoeting stond. Het eten stond duidelijk in verband met het altaar van Jahweh, waarop het Hem toekomende deel van het offer in rook werd ontstoken. De wederzijdse gemeenschap tussen God en Zijn volk kwam tot uitdrukking door het samen deel hebben aan het offer. God had gemeenschap met Zijn volk, en het volk had gemeenschap met Hem. Precies zo, zegt de apostel, is het gesteld met iemand die deelneemt aan een afgodsmaltijd. Dat is geen onschuldige zaak, want door zijn gemeenschap met het altaar dat voor de betreffende afgod is opgericht, heeft hij gemeenschap met de demonen zelf, die áchter de afgodendienst schuilgaan. En dat kan niet samengaan met het deelnemen aan de tafel van de Heer, waardoor wij als gelovigen in de huidige bedeling onze gemeenschap met God en met Christus tot uitdrukking brengen (1 Kor. 10:19-22).

Nu wordt het wel tijd om in te gaan op de oorsprong van de uitdrukking: 'de tafel van de Heer'. Deze benaming komt maar één keer voor in het Nieuwe Testament, en wel hier in vers 21, terwijl ze in het Oude Testament vaker wordt gebruikt. We vinden de term tweemaal in het boek Maleachi, en tweemaal in Ezechiël. Voor de lezers van het Oude Testament was het dus helemaal geen onbekende uitdrukking. In Maleachi 1:7 gaat het om het brengen van minderwaardig voedsel op het altaar, offerdieren met gebreken, waardoor de Israëlieten hun minachting voor de dienst van God tot uitdrukking brachten. De profeet stelt dit aan de kaak met de woorden: 'Doordat u zegt: De tafel van de Heere, die is verachtelijk'. Dat zeiden de Israëlieten niet hardop, maar dat *dachten* ze en die gedachten bleken uit hun daden.

Het brandofferaltaar wordt hier dus de tafel van de Heere genoemd, de tafel van Jahweh. Waarom? Omdat het woord 'altaar' van priesterdienst spreekt, het brengen van offeranden. Het woord 'tafel' spreekt echter van eten, van het hebben van gemeenschap. Dat aspect bezat het altaar eveneens, want het droeg het karakter van een tafel, waaraan het volk van God een maaltijd hield in verbondenheid met God. Zo staat het ook in Maleachi 1:12, waar de profeet zegt: 'Maar u ontheiligt hem, wanneer u zegt: De tafel van de Heere, die is onrein, en wat zij oplevert, haar voedsel, is verachtelijk'. De tafel van de Heer wordt hier duidelijk verbonden met het voedsel dat men daarvan eet.

In het boek Ezechiël vinden wij bij de beschrijving van de nieuwe tempel meerdere tafels, waarop offers worden geslacht (Ezech. 40:39-43). Maar van het houten (reukoffer)altaar in het heilige der heiligen wordt uitdrukkelijk gezegd: 'Dit is de tafel die voor het aangezicht van de Heere zal zijn' (Ezech. 41:22). In Ezechiël 44:16 lezen wij in verband met het offeren van vet en bloed op het brandofferaltaar door de Levitische priesters: 'Zij mogen Mijn heiligdom binnenkomen en zij mogen in de

nabijheid van Mijn tafel komen om Mij te dienen, en zij zullen hun taak ten behoeve van Mij vervullen'. Hieruit blijkt dat wij bij het woord 'tafel' niet alleen aan het aspect van een maaltijd moeten denken, maar dat het ook verband houdt met het uitoefenen van priesterdienst – in dit geval dus het brengen van reukwerk resp. van brandoffers. Dit hoeft ons nu niet verder bezig te houden.

In ieder geval gaat het hier in 1 Korintiërs 10 duidelijk om het brandofferaltaar. De Israëlieten brachten hun dankoffers op dit altaar en zij aten ervan: zij aten van de dieren waarvan het vet en het bloed op het altaar was gebracht. Dat is het verband dat de apostel hier legt: 'Hebben niet zij die de offers eten, gemeenschap met het altaar?' (vs. 18b). Evenzo is de tafel van de Heer in de nieuwe bedeling een plaats van gemeenschap en van eredienst, de plaats van aanbidding, die niet kan worden verbonden met dat wat strijdig is met Gods heilig wezen. Aan de tafel van de Heer kunnen geen ongelovigen worden toegelaten, en evenmin gelovigen die volharden in moreel of leerstellig kwaad. Aan de tafel van de Heer moeten Zijn rechten worden gehandhaafd, en zijn allen welkom die Hij welkom heet. Daar is dus evenmin plaats voor sektarisme.

Dit brengt ons tot het belang van het woord 'Heer' in de uitdrukking: 'de tafel van de Heer'. Het is niet *onze* tafel. Het is Zijn tafel, waar Hij de Zijnen uitnodigt en waar Zijn autoriteit erkend moet worden. Terwijl in vers 16 de nadruk ligt op de naam *Christus*, beklemtoont vers 21 dat Hij *Heer* is. Het gaat hier om de drinkbeker van de Heer, en de tafel van de Heer. Hetzelfde zien wij in vers 22: 'Of willen wij de Heer tot jaloezie verwekken? Zijn wij soms sterker dan Hij?'

Zijn gezag is hier dus in het geding, en de erkenning daarvan is van fundamenteel belang voor de samenkomsten van de gelovigen en ook voor de avondmaalsviering. Christus is het *Hoofd* van Zijn lichaam, het geheel van de gelovigen, maar Hij is ook de *Heer* van elke afzonderlijke gelovige. Zijn Heer-zijn komt niet alleen tot uitdrukking in het individuele leven van de christen, maar ook in de bijeenkomsten van de gelovigen. Zoals de Israëliet zich moest houden aan de regels die God aan Mozes had gegeven ten aanzien van de eredienst bij de tent van ontmoeting, zo hebben wij ons te voegen naar de wil van Christus – zoals Hij die heeft geopenbaard in Zijn Woord – en naar de leiding van Zijn Geest.

Het gezag van de Heer als norm voor het samenkomen is een onderwerp dat wordt uitgewerkt in 1 Korintiërs 12 en 14. Als algemeen beginsel vinden wij daar: 'Maar al deze dingen werkt één en dezelfde Geest, die aan ieder afzonderlijk toedeelt zoals Hij wil' (1 Kor. 12:11). Christus is door Zijn Geest op soevereine wijze werkzaam in de gelovigen, als zij bijeenkomen tot Zijn naam en daarmee aangeven dat zij samenkomen namens Hem en onder Zijn gezag (Matt. 18:20). Als dat een

realiteit is, is er geen plaats voor geboden en inzettingen van mensen, zelfbedachte regels en liturgieën. Dan gelden niet onze voorschriften, maar laten wij Hem werken overeenkomstig de orde die geldt in de nieuwe bedeling: een orde die bepaald wordt door de Heilige Geest.

In hoofdstuk 14 wordt dat heel praktisch uitgewerkt. Aan ieder wordt iets toevertrouwd: een psalm, een leer, een profetie, maar alles moet dienen tot opbouw van de gelovigen (vs. 26). De vrouwen moeten zwijgen in de gemeenten (vs. 34). Alles moet op gepaste wijze en in goede orde gebeuren (vs. 40). Dat is geen menselijk bedachte orde, bijv. doordat men de leiding van de samenkomst in handen legt van één persoon. Zo'n bediening is juist het omgekeerde van wat wij hier vinden! Maar de Heer wil in de samenkomsten Zijn eigen orde handhaven, een orde waarin Zijn gezag tot uitdrukking komt en waarin Hij vrij kan werken door Zijn Geest. Hij is de Bron van de geestelijke gaven, en Hij wil die in de Zijnen openbaren door de kracht van de Heilige Geest.

Deze onderwerping aan Zijn gezag is noodzakelijk, anders is het niet mogelijk te spreken van de tafel van de Heer. Uiteraard gaat het bij dit begrip niet om een letterlijke tafel, maar om een geestelijke plaats van eredienst. Wij komen daar samen als een volk van priesters om geestelijke offers aan God aan te bieden, 'slachtoffers' van lof, de vrucht van de lippen die Zijn naam belijden (Hebr. 13:15; 1 Petr. 2:5). Er is dus 'altaardienst' aan de tafel van de Heer. Doordat wij ons bezighouden met de Persoon en het werk van Christus, de waarde van Zijn lijden en sterven, komen wij als vanzelf ertoe Hem groot te maken in onze liederen en gebeden. Dan prijzen wij ook onze God en Vader voor het offer van Zijn veelgeliefde Zoon. Is de beker niet de beker van de lofzegging?

Zo gedenken wij onze Heer in Zijn lijden en sterven en verkondigen wij Zijn dood, totdat Hij komt. Zo brengen wij ook de eenheid van het lichaam van Christus tot uitdrukking, die het resultaat is van Zijn volbrachte werk. Zo treden wij als aanbidders in de tegenwoordigheid van God, en mogen wij zelfs naderen tot in het binnenste heiligdom. Namelijk langs de nieuwe en levende weg, die Christus als de grote Priester voor ons heeft ingewijd door het voorhangsel heen (Hebr. 10:19-22).

Daar zien wij Christus als het wonderbare tegenbeeld van de Ark, de troon van God. Daar zien wij Hem ook als het ware reukofferaltaar en mogen wij door Hem het reukwerk van de gebeden en de aanbidding aan God opofferen. Dat is óók een aspect van onze eredienst aan de tafel van de Heer, zoals wij reeds zagen in het type van de nieuwe tempel in Ezechiël. Wij mogen ons bezighouden met de liefelijkheden van de Persoon van Christus, en die als heilig reukwerk aan God

aanbieden. Wat is het heerlijk als wij zo aan de tafel van de Heer, geleid door Gods Geest, de Vader mogen aanbidden in geest en waarheid (Joh. 4:23-24).

6. De maaltijd van de Heer

Handelingen 2:42,46; 20:7; 1 Korintiërs 11:20-34

De maaltijd van de Heer op de dag van de Heer

In de laatste nacht van Zijn leven hier op aarde heeft de Heer te midden van de discipelen het avondmaal ingesteld. Hij heeft het echter nog een *tweede* keer aan de Zijnen gegeven, ditmaal niet als de vernederde Mens op aarde maar als de verheerlijkte Heer in de hemel. Dat lezen wij in 1 Korintiërs 11:23-25. De Heer Jezus heeft de instelling van het avondmaal vanuit de hemel door openbaring ontvouwd aan de apostel Paulus. Deze heeft het persoonlijk van de Heer ontvangen, niet 'bij overlevering' zoals de vertaling 1951 ten onrechte eraan toevoegt. Christus heeft het avondmaal dus niet alleen aan de twaalfen gegeven (in feite aan de elf apostelen, want Judas was er niet meer bij), maar ook aan de apostel Paulus. Met hem werd een nieuw tijdperk ingeluid, want Paulus werd niet zoals de twaalfen door de Heer geroepen tijdens Diens leven op aarde, maar nadat Jezus was verheerlijkt in de hemel.

De verschijning van de hemelse Heer op de weg naar Damascus heeft een onuitwisbaar stempel gedrukt op het leven en het dienstwerk van de apostel Paulus. Terwijl het getuigenis van de twaalfen zich vooral beperkte tot het volk Israël (vgl. Gal. 2:7-9), werd Paulus voornamelijk tot de heidenvolken gezonden (Hand. 9:15; 22:21; 26:17; Rom. 1:5, 14; Gal. 1:16; 1 Tim. 2:7; 2 Tim. 1:11). Hij is bij uitstek de apostel van de Gemeente, die door God nu uit de Joden en uit de volken wordt bijeengebracht om haar met de verheerlijkte Christus te verenigen. Het feit dat Paulus een speciale openbaring kreeg ten aanzien van de avondmaalsviering is een duidelijk bewijs dat het avondmaal niet slechts bestemd was voor de twaalfen of voor de gelovigen in het algemeen uit Israël, maar voor de hele Gemeente, die sinds de uitstorting van de Heilige Geest wereldwijd wordt gebouwd als het lichaam van Christus en het huis van God.

Voordat wij nader ingaan op 1 Korintiërs 11 willen wij nog een uitstapje maken naar het boek Handelingen, waar wij zien hoe de avondmaalsviering functioneerde in de begintijd van de Gemeente. Handelingen 2 beschrijft in de eerste plaats de uitstorting van de Heilige Geest, waardoor de Gemeente werd gevormd en de

'verstrooide kinderen van God' werden toegevoegd aan de kudde van Christus en aan Zijn lichaam (Joh. 11:52; 1 Kor. 12:13; Ef. 2:14-16). Op de dag van het Pinksterfeest werden er drieduizend personen toegevoegd uit de Joden, die uit alle windstreken bijeen waren in Jeruzalem. Van hen lezen wij vervolgens dat zij gezamenlijk volhardden in de leer van de apostelen en in de gemeenschap, in de breking van het brood en in de gebeden. Zij waren dagelijks eendrachtig in de tempel en braken brood aan huis (Hand. 2:42, 46).

Hieruit blijkt dat de twaalven de instelling van het avondmaal goed hebben begrepen en inderdaad gevolg hebben gegeven aan de wens van de Heer om Zijn dood te gedenken. Dit gebeurde vijftig dagen na Zijn opstanding. De uitdrukking 'de breking van het brood' doet misschien aan een gewone maaltijd denken (vgl. Hand. 27:35), maar dat het hier inderdaad om de avondmaalsviering gaat, blijkt duidelijk uit vers 42. Daar behoort de breking van het brood tot een viertal geestelijke activiteiten, die alle vier kenmerkend waren voor het gemeentelieven; en in vers 46 wordt de broodbreking onderscheiden van het samen nuttigen van voedsel. Men vierde dus het avondmaal en had daarnaast ook gemeenschappelijke maaltijden in de huizen, die men later wel heeft aangeduid als 'liefdemaaltijden' (vgl. Jud.:12). De term 'de breking van het brood' zinspeelt kennelijk op het feit dat alle gelovigen deel hadden aan het ene brood van het avondmaal en daarvan een stukje voor zichzelf afbraken (vgl. het 'wij' in 1 Kor. 10:16).

Wij kunnen de avondmaalsviering niet losmaken van de andere activiteiten die hier als kenmerkend worden genoemd voor het gemeentelieven: het luisteren naar de verkondiging van Gods Woord door de apostelen, het onderhouden van de onderlinge gemeenschapsbanden, en het samen bidden. Deze dingen horen bij elkaar en ze zijn alle vier typerend voor het gezamenlijke christelijke gemeentelieven. Wanneer wij hierover nadenken, dan zien wij dat het bijv. niet juist is om uitsluitend samen te komen voor de broodbreking en de prediking van het Woord achterwege te laten omdat hiervoor geen genadegaven aanwezig zouden zijn. Omgekeerd gaat het ook niet aan dat een gemeente wel elke week opgaat om het Woord te horen, te bidden en in zekere zin ook gemeenschap te beoefenen, maar de viering van het avondmaal beperkt tot één keer per kwartaal of nog minder frequent. Dan kan men bepaald niet zeggen dat men *volhardt* in de breking van het brood – een handeling die eigenlijk het hoogtepunt zou moeten zijn van de onderlinge bijeenkomst.

Handelingen 2 toont echter dat de gelovigen in de begintijd hierin 'volhardden'. Uit vers 46 kunnen wij opmaken dat zij zelfs dagelijks het avondmaal vierden: 'En met volharding waren zij dagelijks eendrachtig in de tempel en braken brood aan huis'. Zij kwamen bij elkaar in de tempel, de publieke vergaderplaats voor de Joden, om

met elkaar te spreken en de apostelen te horen. Maar de breking van het brood paste natuurlijk niet in het verband van het jodendom, en daarom deed men dat in de huizen. Er was immers nog geen eigen gelegenheid om dat te doen; voor die duizenden mensen had men trouwens wel een enorme zaal moeten hebben. Vandaar dat men brood brak aan huis. Men deed dat echter niet in onafhankelijkheid van elkaar, maar in verbondenheid met al die andere gelovigen die elders in Jeruzalem eveneens het brood braken. Er was dus wel degelijk sprake van één gemeente te Jeruzalem, niet slechts principiële maar ook praktisch. Men erkende elkaar wederzijds en iedere gelovige was overal welkom om de maaltijd van de Heer te vieren. Het was één grote gemeente, die eendrachtig de Heer diende en het gezag van de apostelen erkende.

Maar waarom vieren wij vandaag niet meer dagelijks het avondmaal, zoals dit gebeurde in de eerste gemeente? In de eerste plaats moeten wij bedenken dat deze gelovigen vrij genomen hadden om het Pinksterfeest in Jeruzalem te kunnen meemaken; zij hoefden dus niet te werken en waren in de gelegenheid elkaar dagelijks te ontmoeten. Deze situatie is dus niet typerend voor het normale gemeentelven, waarbij wij allen onze dagelijkse arbeid hebben te verrichten. Maar in de tweede plaats hebben wij als christenen één dag van de week, die speciaal aan de Heer is gewijd. Dat is de dag van de Heer, de eerste dag van de week, de dag waarop Hij is opgestaan uit de doden. In Openbaring 1:10 wordt deze bijzondere dag letterlijk *'s Heren dag* genoemd, d.i. de dag die aan de Heer toebehoort.

Merkwaardig genoeg komt deze uitdrukking, die eigenlijk een bijvoeglijk naamwoord is dat van het woord *Heer* is afgeleid ('heerlijk', in de oorspronkelijke betekenis van dit woord), verder alleen nog voor in 1 Korintiërs 11:20 in de uitdrukking: *'s Heren avondmaal*. Dat suggereert toch wel een verband: de maaltijd die de Heer toebehoort, hoort bij de dag die Hem gewijd is. Op die dag – en dat is heel iets anders dan de oudtestamentische 'dag van de Heere', de dag van de oordelen die over de aarde komen bij de wederkomst van Christus (vgl. o.a. 1 Tess. 5:2) – is de Heer verschenen aan Johannes op Patmos. Want op die dag is de Heer bij voorkeur bij de Zijnen.

Dat zien wij ook heel treffend in Johannes 20, waar Hij tweemaal aan de discipelen verschijnt op de eerste dag van de week (de eerste keer zonder Tomas en een week later met hem erbij). Volgens een bepaalde berekening viel de dag van het

Pinksterfeest in Handelingen 2 ook op een zondag, en wellicht is de pas gevormde gemeente te Jeruzalem toen reeds begonnen met haar samenkomsten.⁸

Daarom is het ook zo treffend dat in Handelingen 20:7 een duidelijk verband wordt gelegd tussen de breking van het brood en de eerste dag van de week, de dag van de Heer. Dit is na Handelingen 2 de tweede en laatste keer dat wij in dit boek iets lezen over de avondmaalsviering. De zinsnede luidt als volgt: 'En op de eerste dag van de week, toen de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken (...)'. Het doel van het samenkomen van de gelovigen op die eerste dag van de week was dus kennelijk de broodbreking, niet de lange rede van Paulus waarover het vervolg van het vers spreekt. Zij waren bijeengekomen om brood te breken.

Dit is des te opmerkelijker, als wij bedenken dat de grote apostel reeds een hele week in Troas was geweest en 's maandags vroeg in de ochtend vertrok, omdat hij haast had naar Jeruzalem te gaan (Hand. 20:6, 11 en 16). Misschien hebben zij die hele week wel bijeenkomsten belegd om van Paulus' aanwezigheid te profiteren, maar met de breking van het brood hebben zij gewacht tot de eerste dag van de week. Zij waren gewend op die dag het avondmaal te vieren en zijn niet afgestapt van die gewoonte, omdat zij Paulus in hun midden hadden.

De eerste dag van de week, de dag van Christus' opstanding, is dus bij uitstek de dag om aan Hem te denken en Zijn dood te verkondigen. Zo mogen wij elke week weer opnieuw om zo te zeggen *met Hem* beginnen, en de week die vóór ons ligt aan Hem toewijden. De eerste dag van de week is Zijn dag, en wij zijn dan in de eerste plaats bijeengekomen om aan Hem te denken. Dit doen wij doordat wij tot Zijn gedachtenis deze eenvoudige maaltijd vieren en Hem de lof en dank van onze harten brengen. God heeft deze gebeurtenis in Troas mede in Zijn Woord laten optekenen om ons te tonen dat de eerste dag van de week de dag is die de Heer toebehoort, de dag waarop wij aan de tafel van de Heer Zijn avondmaal mogen vieren en zo Zijn dood mogen verkondigen totdat Hij komt.

---

⁸ Dat de vroegchristelijke kerk onder 's Heren dag de zondag heeft verstaan, blijkt nog daaruit dat in Romaanse talen het woord dat men gebruikt om de zondag aan te duiden, is afgeleid van het Latijnse *dominicus*, dat eveneens een bijv. naamwoord is, afgeleid van 'Heer' (*dominus*). Een voorbeeld hiervan is het Franse *dimanche*. In het Engels spreken de gelovigen veelal niet over Sunday, de dag die men aan de zon had gewijd, maar over Lord's day, dat is dus de dag die de Heer toebehoort.

Avondmaal en liefdemaal

De richtlijnen die de apostel Paulus in 1 Korintiërs 10 en 11 geeft met betrekking tot de avondmaalsviering waren niet alleen van belang voor de gelovigen in die tijd, maar ze zijn van waarde voor de Gemeente van alle tijden. De brief is namelijk niet uitsluitend aan de Korintiërs geschreven, maar aan 'allen, in elke plaats, die de naam van onze Heer Jezus Christus aanroepen' (1 Kor. 1:2). Hij is dus ook op *ons* van toepassing. De leer van de apostel heeft betekenis voor *alle* gemeenten van de heiligen (vgl. 1 Kor. 4:17; 7:17; 14:33, 37). In dit licht zullen wij ook hoofdstuk 11 moeten lezen. De apostel geeft de gelovigen te Korinte niet slechts praktische adviezen, maar principes die ook nu nog actueel zijn. Hoewel wij de avondmaalspraktijk van de Korintiërs in het algemeen gesproken niet goed kennen, zijn de principes die Paulus naar aanleiding daarvan heeft neergelegd onverminderd van kracht.

Wat weten we nu eigenlijk van de praktijk die Paulus in Korinte aantrof en die hij deels ook aan de kaak stelde? Kennelijk was het zo dat men de avondmaalsviering combineerde met een gemeenschappelijke maaltijd, een liefdemaal (Gr. *agapè* = liefde). Die maaltijd gaf uitdrukking aan de onderlinge genegenheid en gemeenschap van de gelovigen. Nu is het niet zo duidelijk hoe de gang van zaken was bij deze maaltijden, maar wij hebben daarover wel aanwijzingen in hoofdstuk 11:20-22, en 33-34. Vermoedelijk brachten de Korintiërs allemaal hun eigen maaltijden mee naar de plaats waar zij samenkwamen (dat zal wel een particuliere woning zijn geweest). Nu zou dat tegenwoordig niet zoveel verschil uitmaken, omdat de sociale verschillen zeer beperkt zijn. Wij zouden bij wijze van spreken allemaal hetzelfde zakje boterhammen meebrengen. Maar in Korinte was de situatie heel anders: daar waren rijken en armen, waarschijnlijk heel wat meer armen dan rijken. In ieder geval was het zo dat iedereen zijn eigen maaltijd opat, met als gevolg dat de armen hongerig bleven en de rijken door hun overdadige wijze van eten dronken werden (vs. 21).

Aan het einde van de maaltijd wilde men dan ook nog het avondmaal vieren, maar dat kon natuurlijk niet op die onwaardige wijze. Op zichzelf was de combinatie niet verkeerd, want de Heer Jezus Zelf had aan het einde van de paasmaaltijd een van de broden die daar op tafel lagen genomen en dit tot avondmaalsbrood gemaakt. Het was dus niet vreemd om aan het einde van een gemeenschappelijke maaltijd het avondmaal te vieren, maar er moest wel een duidelijk onderscheid tussen beide maaltijden blijven bestaan. Bij de wijze waarop de Korintiërs het deden, was het verschil totaal vervaagd en werd de maaltijd van de Heer te schande gemaakt. De een was hongerig, de ander dronken. Men wachtte ook niet op elkaar (vs. 33). Het

was dus best mogelijk dat de een al halverwege de maaltijd was, terwijl de ander nog moest beginnen. Kortom, het was een chaotische toestand.

Zo werd het avondmaal niet alleen verlaagd tot een ordinaire maaltijd, maar werd het bovendien gevierd door mensen die op een onjuiste wijze bij elkaar waren. Dat kan nooit de maaltijd van de Heer zijn, zo zegt de apostel hier: 'Wanneer u nu op één plaats samenkomt, is dat niet 's Heren avondmaal eten' (vs. 20). Het was uiteraard wel een maaltijd die zij hadden, maar deze maaltijd was bepaald niet de maaltijd van de Heer. Het feit dat christenen bij elkaar komen en eten van het brood en drinken van de wijn die zij in hun midden hebben, is nog geen bewijs dat de Heer dit kan erkennen als Zijn avondmaal.

Natuurlijk dienen wij voorzichtig te zijn in ons oordeel over anderen; wij doen er beter aan acht te geven op onszelf. Maar wij kunnen toch wel vaststellen dat er geen sprake kan zijn van 's Heren avondmaal, wanneer men het verlaagt tot een liefdemaaltijd, of zelfs tot een wanordelijke happening. De apostel stelt hier onomwonden: Wat u doet, is niet de maaltijd van de Heer. Het avondmaal is er niet om onze honger te stillen of onze dorst te lessen: 'Hebt u dan soms geen huizen om te eten en te drinken?' (vs. 22a). Zo miskende men ook het verheven karakter van de Gemeente van God en deed men de armen te kort: 'Of veracht u de gemeente van God en beschaamt u hen die niets hebben? Zal ik u prijzen? Hierin prijs ik u niet' (vs. 22b). Hieruit blijkt dus wel dat het verstandiger is de viering van het avondmaal gescheiden te houden van zulke liefdemaaltijden, die wij in onze tijd ook nog wel kennen – bijvoorbeeld in de vorm van gemeenschapsamenkomsten.

Ik heb van de Heer ontvangen

Ten aanzien van het avondmaal, dat wij alleen kunnen vieren wanneer wij samenkomen als Gods Gemeente, had de apostel een aparte openbaring ontvangen (vs. 23-25). Het is goed het belang hiervan nog eens te beklemtonen. Paulus beschrijft hier niet slechts hoe de Heer Jezus het avondmaal heeft ingesteld te midden van Zijn discipelen, maar hij beschrijft het als iets dat hij *persoonlijk* van de Heer heeft ontvangen, dus na Diens verheerlijking in de hemel en de uitstorting van de Heilige Geest hier op aarde. Als wij alleen de instelling van het avondmaal in de evangeliën zouden kunnen lezen en het Nieuwe Testament er verder niets over zou zeggen, dan zou dat aanleiding kunnen geven tot de vraag of de avondmaalsviering wel bedoeld is voor ons als gelovigen uit de volken. Maar de *herhaling* van de instelling van het avondmaal in 1 Korintiërs 11 – en wel door de verheerlijkte Heer bij monde van de apostel van de volken – maakt heel duidelijk

dat het avondmaal in ieder geval bedoeld is voor de Gemeente, die in de huidige tijd wordt bijeengebracht uit alle volken en natiën.⁹

Dit is ook van belang om een merkwaardige leer te ontzenuwen, die stelt dat wij in de vroege geschriften van de apostel Paulus nog met een soort overgangstijd te maken hebben die sterk Joods georiënteerd was. Doop en avondmaal zouden alleen in dat kader passen en ze zouden ontbreken in de latere brieven van de apostel aan de Efeziërs en de Kolossenzen (die inderdaad zwijgen over het avondmaal, maar wel de doop noemen). Op die wijze mogen wij echter niet omgaan met de Schrift. Dat het betoog niet klopt, blijkt o.a. uit 1 Korintiërs zelf. Doop en avondmaal nemen namelijk in de bediening van Paulus geen gelijkwaardige plaats in. Terwijl hij enerzijds een speciale openbaring van de Heer ontving ten aanzien van het avondmaal, zegt hij anderzijds in hoofdstuk 1 dat Christus hem niet heeft gezonden om te dopen.

Paulus heeft wel enkele gelovigen gedoopt (1 Kor. 1:14-16), maar dat behoorde niet tot zijn apostolische bediening als zodanig, die de verkondiging van het evangelie inhield en de openbaring van de verborgenheid van de Gemeente. Welnu, dat laatste verklaart waarom de apostel zo nadrukkelijk spreekt over het avondmaal, want bij de avondmaalsviering wordt de eenheid van de Gemeente als het lichaam van Christus praktisch tot uitdrukking gebracht (1 Kor. 10:16b-17).

De waarheid van de doop houdt daarentegen verband met het koninkrijk der hemelen, dat is een ruimere én andersoortige kring dan het lichaam van Christus. De doop lijft ons niet in de Gemeente in, maar brengt ons op het terrein van het koninkrijk. In dit opzicht hadden de twaalf apostelen wel een duidelijke opdracht: zij werden uitgezonden om te dopen (Matt. 28:19). Zij hebben hun bediening dan ook ontvangen van de Heer toen Hij nog op aarde was, niet zoals Paulus uit de handen van de verheerlijkte Heer uit de hemel. Hun apostolische bediening concentreerde zich dan ook op de waarheid van het koninkrijk, niet op die van de Gemeente als het lichaam van Christus.

---

⁹ Het is mogelijk dat Christus in Zijn discipelen mede een afschaduwing heeft gezien van het gelovige overblijfsel van Israël, dat na de opname van de Gemeente in de hemel (Joh. 14:1-3; 1 Tess. 4:13-17) zal worden gevormd doordat op grote schaal Joden bekeerd worden tot Jezus de Messias (vgl. Jes. 10:20-22; Zach. 13:8-9). Met name in Matteüs worden de discipelen vaak als type van dit overblijfsel gezien (zie bijv. 10:22-23) – een punt dat hier niet uitgewerkt kan worden. Men heeft wel de gedachte geopperd dat ook het Joodse overblijfsel tijdens de Grote Verdrukking het avondmaal zal vieren.

De wijze waarop de apostel zich uitdrukt, behelst een ernstige waarschuwing voor de gelovigen te Korinte. Hij zegt als het ware: Jullie hebben iets dat zo belangrijk is, dat de verheerlijkte Heer in de hemel mij daarover een aparte openbaring heeft gegeven, verlaagd tot een minderwaardig samenzijn. Maar er is nog iets waarin een waarschuwing ligt opgesloten. Paulus herinnert eraan dat de Heer Jezus het avondmaal heeft ingesteld 'in de nacht waarin Hij werd overgeleverd' (vs. 23b). Wat is de reden van die toevoeging? Deze woorden bepalen ons bij de bijzondere omstandigheden tijdens de instelling van het avondmaal. De discipelen hadden bijv. onenigheid over de vraag wie van hen wel de grootste zou zijn (Luc. 22:24). Het meest schrijnende was echter dat één van hen, Judas Iskariot, de Heer nog diezelfde nacht zou overleveren (Joh. 13:21, 30). De apostel wil daarmee zeggen: Korintiërs, denk eraan dat jullie niet beter zijn dan de discipelen die zich eigenlijk onwaardig gedroegen; één van hen viel zelfs in het ergste kwaad dat maar denkbaar is. Zouden jullie ook niet door grove zonden overmeesterd kunnen worden, juist ten aanzien van de viering van het avondmaal? Zo spreekt hij tot hun hart en geweten.

Verkondig de dood van de Heer, totdat Hij komt

Vervolgens herhaalt de apostel de instellingswoorden van het avondmaal, waarover wij reeds hebben nagedacht (zie hoofdstuk 3 en 4). De toevoeging die wij in Lucas vinden bij het brood-woord: 'Doe dat tot Mijn gedachtenis', wordt hier door Paulus ook herhaald bij het beker-woord: 'Doe dat, zo dikwijls als u die drinkt, tot Mijn gedachtenis' (Luc. 22:19; 1 Kor. 11:25). Het avondmaal is een gedachtenismaaltijd, en wij zien hier dat zowel het brood als de wijn ons herinneren aan de gestorven Christus. Beide handelingen vinden plaats om Zijn dood te gedenken, juister nog: om Hem Zelf te gedenken in Zijn lijden en sterven op het kruis van Golgota.

De dood van Christus staat dus centraal bij de viering van het avondmaal. Vers 26 zegt daarvan het volgende: 'Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heer, totdat Hij komt'. Het avondmaal is een gedachtenismaaltijd, maar tegelijkertijd ook een *verkondiging*. De *verkondiging* ligt al besloten in de handeling zelf: door middel van het breken van het brood en het drinken uit de beker verkondigen wij de dood van de Heer. De Korintiërs hadden deze plechtige verkondiging geschaad door op onwaardige wijze het avondmaal te houden. Het was een aanfluiting geworden en de duivel had ongetwijfeld in zijn vuistje gelachen. Want de verkondiging van de dood van Christus en van de heerlijke gevolgen van Zijn werk richt zich tot de hele schepping. Ze is een

getuigenis voor de mensen, de engelen en de demonen. De overheden en de machten in de hemelse gewesten zien Gods wonderbare wijsheid in de Gemeente, en zij zien dat de Persoon en het werk van Christus het middelpunt is van haar eredienst (vgl. 1 Kor. 11:10; Ef. 3:10). De duivel had er baat bij dat deze verkondiging te schande werd gemaakt door de verkeerde praktijk van de Korintiërs.

De verkondiging van de dood van de Heer richt zich echter niet alleen op het verleden, het lijden en sterven van onze Heiland op Golgota. Ze strekt zich ook uit naar de toekomst, want ze vindt plaats 'totdat Hij komt'. Hij is Degene die dood geweest is, maar die nu levend is tot in alle eeuwigheid en die spoedig zal terugkomen. Zo is Hij aan Johannes op Patmos verschenen op de eerste dag van de week (Openb. 1:7, 18), en in die hoedanigheid is Hij ook in ons midden als wij bij de tekenen van brood en wijn Zijn dood verkondigen.

Deze eenvoudige symbolen voeren onze gedachten enerzijds altijd weer terug naar Golgota, en wij proclameren telkens opnieuw de dood van de Heer en de heerlijke resultaten ervan. Anderzijds denken we eraan dat het de dood van de *Heer* was. Want Hij is na Zijn opwekking en verheerlijking tot Heer en tot Christus gemaakt (Hand. 2:36). Deze uitdrukking ziet op Hem als Degene die nu alle macht heeft in hemel en op aarde (Matt. 28:18). Ze zinspeelt echter ook op het feit dat Hij die positie heeft bereikt doordat Hij door de dood is heengegaan, en dood en graf heeft overwonnen.

Alle heerlijke gevolgen die Zijn werk voor ons heeft, vloeien eveneens voort uit deze overwinning over de dood. Wij zijn verlost en met Hem verbonden in Zijn dood en opstanding. Wij staan met Hem aan de overzijde van de dood op opstandingsbodem. Dat is allemaal de vrucht van Zijn sterven, en de Heer heeft gewild dat wij dit nooit zouden vergeten. Daarom heeft Hij deze maaltijd ingesteld, opdat wij aan Hem zouden denken en telkens weer zouden worden herinnerd aan de waarde van Zijn werk. Niettemin is het geen echte rouwmaaltijd, want Hij is als de Levende in ons midden en Hij richt ons oog ook op Zijn terugkeer. Wij mogen Zijn dood verkondigen *totdat Hij komt*, tot wij Hem zullen zien van aangezicht tot aangezicht en het geloof verwisseld zal zijn in aanschouwen. Dan zullen wij de zichtbare tekenen van brood en wijn niet meer nodig hebben, omdat wij Hemzelf zullen zien als het Lam dat voor ons is geslacht.

Het avondmaal wijst dus ook heen naar de toekomst. Het is om zo te zeggen een 'nachtmaal', dat wij vieren in de verwachting van Zijn wederkomst als de blinkende Morgenster. Het is de maaltijd die werd ingesteld in de nacht waarin de Heer werd overgeleverd, maar geestelijk gesproken wordt het avondmaal nog steeds gevierd

in de nacht van Zijn verwerping. De nacht is ver gevorderd en de dag is nabij (Rom. 13:12).

Wij mogen met verlangen uitzien naar de morgen van Christus' wederkomst. Dan zal het weer licht worden in de wereld, wanneer Hij opnieuw – en dan met macht en majesteit – Zijn intrede zal doen als het Licht van de wereld. Hij zal immers allereerst voor de Gemeente verschijnen als de Morgenster, maar ook als de Zon van de gerechtigheid voor de hele wereld (Openb. 22:16; Mal. 4:2). Als gelovigen die nu reeds de dag toebehoren (1 Tess. 5:4-8), zien wij wakend uit naar het aanbreken van die morgen.

Zo vieren wij dit 'nachtdmaal', dat ons herinnert aan de uren van diepe duisternis op het kruis, maar dat ons ook bepaalt bij de stralende dag van Christus' komst. Wij leven eigenlijk tussen die beide gebeurtenissen: de dood van de Heer en Zijn wederkomst. Ons leven en ons getuigenis staan in het teken van deze geweldige heilsfeiten. Het brood en de wijn getuigen van de dood van de Heer, maar ook van Zijn toekomst. Van het aardse avondmaal mogen wij het oog richten op het hemelse bruiloftsmaal, waar Christus allen rondom Zich zal verenigen die Hij gekocht heeft met de dure prijs van Zijn bloed. Dat zal de vervulling van dit 'nachtdmaal' zijn daarboven in het licht; wij zullen het dan niet meer hier beneden hoeven te vieren in de duisternis van deze wereld.

Onwaardig eten en drinken

Als wij werkelijk doordrongen zijn van deze waarheden, zouden wij het avondmaal dan ooit op een onwaardige wijze kunnen vieren? Jammer genoeg was dit bij de Korintiërs toch het geval en daardoor kregen zij te maken met de tuchtigende hand van de Heer (vs. 27-34). Er waren scheuringen onder hen wanneer zij als gemeente samenkwamen. En de één was hongerig en de ander dronken (vs. 17-22). In die toestand vierde men dan het avondmaal, maar dat kon onmogelijk de maaltijd van de Heer worden genoemd (vs. 20). Men onteerde die en had op onwaardige wijze deel aan het brood en de drinkbeker van de Heer. Zo'n situatie zullen wij vandaag de dag wellicht niet meer tegenkomen; niettemin kan het avondmaal ook nu nog op onwaardige wijze worden gevierd.

Helaas is er veel misverstand over het woord 'onwaardig'. In de eerste plaats moet men duidelijk onderscheid maken tussen onwaardig *zijn* en onwaardig *eten*. Elk kind van God is in zichzelf onwaardig om deel te hebben aan het avondmaal. Niemand kan op grond van zijn eigen gedrag, houding, woorden of daden aanspraak maken op zijn plaats aan de tafel van de Heer. Maar dat is niet wat de

apostel hier bedoelt; dan zou niemand ooit kunnen aanzitten, want in de praktijk van het leven handelen wij allemaal wel eens in strijd met ons christen-zijn. In Christus is iedere gelovige echter volmaakt en daardoor waardig om te eten van de maaltijd van de Heer.

Wij zijn bekwaam of waardig gemaakt om deel te hebben aan het erfdeel van de heiligen in het licht (Kol. 1:12). Wij zijn door het offer van Christus geheiligd en voor altijd volmaakt geworden (Hebr. 10:10-14). Dat is onze positie in Christus; in Hem zijn wij aangenaam gemaakt voor God (Ef. 1:6). Iedere gelovige is qua positie dus waardig, maar dat betekent nog niet dat hij zich in de praktijk altijd waardig gedraagt. Om dit laatste gaat het hier – niet om onze positie voor God, maar om onze praktische toestand. Onze verhouding tot God als onze Schepper en Rechter is op grond van het volbrachte werk van Christus eens en voor altijd in orde gebracht, doordat wij in het geloof de hand hebben mogen leggen op Zijn volkomen offer. Maar dat betekent niet dat onze praktische relatie met God de Vader nooit meer zou kunnen worden verstoord. Dat gebeurt namelijk wanneer een gelovige zondigt, en Christus is dan werkzaam als onze Voorspraak bij de Vader om de verbroken gemeenschap te herstellen (1 Joh. 2:1).

Nu bestaat er opnieuw aanleiding tot misverstand. Is het feit *dat* een gelovige zondigt een verhinderend om aan te zitten? Als die zonde niet zou worden beleden, zou dit inderdaad het geval zijn. Maar de apostel gaat er geen moment van uit dat wij niet beleden zonden zomaar zouden laten geworden! Zeker is het zo dat een gelovige kan zondigen, maar Gods Woord gaat altijd van de vooronderstelling uit dat die zonde tegenover God of tegenover de naaste wordt beleden en wordt weggedaan. De vraag is dus niet of een gelovige wel eens zondigt, maar of hij vervolgens die zonde *belijdt*. Daardoor wordt zijn gemeenschap met de Vader en de Zoon hersteld en kan hij toch op waardige wijze deelnemen aan het avondmaal.

Zoals bij zoveel problemen zijn er ook hier twee uitersten, waarin men kan vervallen. Het ene is dat men al te lichtvaardig aanzit, het andere is het gevaar van het mijden van het avondmaal. Er kan lichtvaardigheid ontstaan doordat men denkt: in Christus zijn wij waardig gemaakt en er is dus geen enkele belemmering meer. Dan bekommert men zich niet over de praktijk van het geloofsleven en laat men allerlei zonden onbenoemd. Lichtvaardigheid kan ook ontstaan, doordat men een uiterlijke geloofsbelijdenis voldoende acht om te kunnen aanzitten en geen onderzoek doet naar de vraag of iemand opnieuw geboren is. Het aanzitten van naambelijders, ongelovigen, is ook een duidelijke vorm van een onwaardige avondmaalsviering. Zulke mensen zijn niet alleen qua gedrag maar ook qua positie onwaardig om deel te nemen.

Het andere uiterste is dat van het mijden van het avondmaal. Men twijfelt aan de eigen behoudenis, de zekerheid en/of de blijdschap van het geloof ontbreekt, en daardoor voelt men zich onwaardig om deel te nemen. Zulke christenen zien alleen maar op zichzelf en leven steeds in het donker. Dit vloeit vaak voort uit een verkeerde leer over de uitverkiezing, waarbij men eigenlijk ervan uitgaat dat niemand ooit zeker kan zijn van de eeuwige behoudenis. Velen zijn immers geroepen, maar weinigen uitverkoren. Dan misbruikt men de leer van de verkiezing om het aanbod van Gods genade krachteloos te maken. Dat is ook onschriftuurlijk; de leer van de verkiezing is juist een sterke troost voor hen die reeds weten behouden te zijn (vgl. 1 Tess. 1:4-5). Als men het smalle pad van de waarheid wenst te bewandelen, zal men dus ook dit uiterste dienen te vermijden.

De apostel zegt hier dat het onwaardig eten en drinken ons schuldig doet staan ten opzichte van 'het lichaam en het bloed van de Heer' (1 Kor. 11:27). Dat is een ernstige zaak. Zo iemand eet van dat wat het symbool is van het lichaam van de Heer, en hij drinkt van dat wat spreekt van het bloed van de Heer. Maar doordat hij het op een onwaardige wijze doet, bezondigt hij zich aan het lichaam en het bloed van de Heer. Let hier op het gebruik van het woord *Heer*. In 1 Korintiërs 10:16 is sprake van het lichaam en het bloed van *Christus*, de uitverkoren Man naar Gods hart. Maar hier in hoofdstuk 11 gaat het om onze persoonlijke verantwoordelijkheid, en is Zijn gezag dus in het geding. Wij zien hier de autoriteit van de Heer en Zijn regering over Zijn volk, zoals ook blijkt uit de volgende verzen.

Laat men zichzelf beproeven

Het risico dat men op onwaardige wijze deelneemt aan het avondmaal dient tot zelfbeproeving te leiden: 'Maar laat men zichzelf beproeven en zo eten van het brood en drinken van de drinkbeker' (vs. 28). De apostel zegt niet dat wij maar thuis moeten blijven als er iets niet deugt, of dat wij ons tijdens de samenkomst dienen te onthouden van de broodbreking, maar hij dringt erop aan dat wij ons van tevoren *beproeven* en dan op passende wijze zullen aanzitten. Paulus gaat er geen moment van uit dat wij genoeg nemen met dingen die niet in orde zijn, maar hij neemt aan dat wij die uit de weg zullen ruimen om vervolgens met een rein en vrij geweten deel te kunnen nemen aan de viering van het avondmaal. Laat men zichzelf beproeven en zó aanzitten, namelijk als gelovigen die zichzelf hebben onderzocht en in zelfoordeel hebben weggedaan wat een mogelijke verhindering zou kunnen vormen.

Wie dat niet doet en eet en drinkt alsof het een alledaagse maaltijd betreft, 'die eet en drinkt zichzelf een oordeel, als hij niet het lichaam van de Heer onderscheidt' (vs. 29). Dit sluit natuurlijk nauw aan bij de verkeerde praktijk van de Korintiërs, die bij de viering van de maaltijd van de Heer aan het einde van hun liefdemaaltijd helemaal niet meer ervan doordrongen waren dat het brood bij het avondmaal een symbool was van het lichaam van de Heer. De bijzondere betekenis ervan was vervaagd; men onderscheidde niet meer dat het sprak van het fysieke lichaam dat de Heer Jezus had overgegeven in de dood, en tevens van het geestelijke lichaam dat Hij als het verheerlijkte Hoofd in de hemel nu bezit hier op aarde in Zijn Gemeente. Er is dus onderscheidingsvermogen nodig, een bepaalde geestelijke rijpheid, om op passende wijze te kunnen aanzitten en de maaltijd van de Heer niet als een gewone maaltijd te eten. Dit is wel een van de belangrijkste redenen waarom kleine kinderen niet kunnen deelnemen aan het avondmaal; de symbolische betekenis ontgaat hun helemaal (zie wat hierover reeds is opgemerkt in hst. 5).

Bij de Korintiërs was de situatie zo ernstig dat de Heer met Zijn oordeel tussenbeide was gekomen: 'Daarom zijn er onder u vele zwakken en zieken en nogal velen zijn ontslapen' (vs. 30). De apostel gebruikt in dit verband drie belangrijke werkwoorden: beoordelen, oordelen en veroordelen (vs. 31-32). Als wij onszelf beoordelen, onszelf beproeven en onder de loep nemen, dan zal de tuchtigende hand van de Heer ons niet treffen en zal Hij ons niet oordelen. Is dit laatste echter toch het geval, dan gebeurt dat opdat wij niet met de wereld *veroordeeld* zouden worden en voor eeuwig verloren zouden gaan. Oordelen is hier dus hetzelfde als tuchtigen. Als wij nalaten onszelf te beoordelen en dus in een verkeerde toestand aanzitten, dan komt de Heer in Zijn regeringswegen met Zijn tuchtiging. Dat betekent niet dat wij voor eeuwig verloren gaan, maar het kan wel inhouden dat wij niet langer in Gods getuigenis hier op aarde gehandhaafd kunnen worden. In Korinte waren er zelfs nogal velen ontslapen; wat niet per se betekent dat deze ontslapenen de meest schuldigen waren! De apostel Johannes spreekt ook over zonde die leidt tot de dood (1 Joh. 5:16).

Ook zwakte en ziekte waren in Korinte een bewijs van het oordeel van God, dat begint bij Zijn huis, bij degenen die het dichtst bij Hem zijn (vgl. 1 Petr. 4:17). Maar dit onderscheidt ons ook van de wereld, voor wie straks pas de definitieve afrekening zal komen, namelijk de eeuwige veroordeling. De tuchtiging van Gods kinderen vindt plaats, 'opdat wij niet met de wereld veroordeeld worden' (vs. 32b). Ze beoogt ons weer in het rechte spoor te brengen, opdat wij niet zover zouden afglijden dat wij ten slotte – gezien vanuit het oogpunt van onze verantwoordelijkheid – onder hetzelfde oordeel als de wereld zouden vallen.

Regelmatig zelfonderzoek en zelfoordeel, zelfbeproeving, maakt die tuchtiging echter overbodig. Want de Heer kastijdt ons niet zonder noodzaak. Laten wij onszelf dus beoordelen in Zijn licht, opdat wij de maaltijd van de Heer in de juiste gezindheid mogen houden en op een wijze die beantwoordt aan Zijn gedachten. Het is een ernstig onderwerp om mee te eindigen, maar wij leven vandaag ook in een tijd van grote verwarring en wij dienen ons dus niet alleen op de mooie maar ook op de ernstige kanten van de avondmaalsviering te bezinnen.

Oude Sporen 2017

